

Lojo stad

LP2016

Lokal läroplan för den grundläggande utbildningen, kapitel 1-12

Innehåll

<u>1 DEN LOKALA LÄROPLANENS BETYDELSE OCH UPPGÖRANDET AV DEN</u>	<u>4</u>
<u>1.1 Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen</u>	<u>4</u>
<u>1.2 Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen</u>	<u>5</u>
<u>1.3 Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen</u>	<u>7</u>
<u>2 DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN SOM GRUND FÖR ALLMÄNBILDNING</u>	<u>8</u>
<u>2.1 Förpliktelser som styr undervisningen</u>	<u>8</u>
<u>2.2 Värdegrunden för den grundläggande utbildningen</u>	<u>9</u>
<u>2.3 Synen på lärande</u>	<u>10</u>
<u>2.4 Frågor som avgörs på lokal nivå</u>	<u>11</u>
<u>3 DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL</u>	<u>12</u>
<u>3.1 Den grundläggande utbildningens uppdrag</u>	<u>12</u>
<u>3.2 Nationella mål för undervisning och fostran</u>	<u>13</u>
<u>3.3 Mångsidig kompetens som mål</u>	<u>14</u>
<u>4 VERKSAMHETSKULTUREN I EN ENHETLIG GRUNDLÄGGANDE UTBILDNING</u>	<u>20</u>
<u>4.1 Verksamhetskulturens betydelse och utvecklandet av den</u>	<u>20</u>
<u>4.2 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen</u>	<u>22</u>
<u>4.3 Lärmiljöer och arbetssätt</u>	<u>25</u>
<u>4.4 Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden</u>	<u>28</u>
<u>5 SKOLARBETE SOM FRÄMJAR LÄRANDE OCH VÄLBEFINNANDE</u>	<u>31</u>
<u>5.1 Gemensamt ansvar för skoldagen</u>	<u>31</u>
<u>5.2 Samarbete</u>	<u>32</u>
<u>5.3 Fostrande samtal och disciplinära åtgärder</u>	<u>36</u>
<u>5.4 Olika sätt att anordna undervisningen</u>	<u>38</u>
<u>5.5 Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran</u>	<u>43</u>
<u>6 BEDÖMNING AV LÄRANDE</u>	<u>47</u>
<u>6.1 Bedömningens syften och bedömningskultur som stödjer lärande</u>	<u>47</u>
<u>6.2 Bedömningens karaktär och allmänna principer för bedömningen</u>	<u>48</u>
<u>6.3 Föremål för bedömning</u>	<u>50</u>
<u>6.4 Bedömningen under studierna</u>	<u>52</u>
<u>6.4.1 Bedömningen under läsåret</u>	<u>53</u>

[6.4.3 Studiegången i den grundläggande utbildningen 55](#)[6.4.4 Bedömningen vid etappmålen 56](#)[6.5 Slutbedömningen i den grundläggande utbildningen 58](#)[6.5.1 Bildandet av slutvitsord 58](#)[6.5.2 Intensifierad undervisning och slutbedömning 60](#)[I LOJO 60](#)[6.6 Betyg och betygsanteckningar i den grundläggande utbildningen 60](#)[6.7 Särskild examen och betyg över studier som slutförts genom särskild examen 65](#)[6.8 Frågor som avgörs på lokal nivå 66](#)[≡ Sisältö7 STÖD FÖR LÄRANDE OCH SKOLGÅNG 67](#)[7.1 Principerna för stöd 67](#)[7.1.1Handledning i samband med stöd 68](#)[7.1.2 Samarbete mellan hem och skola i samband med stöd 68](#)[7.2 Allmänt stöd 69](#)[7.3 Intensifierat stöd 71](#)[7.3.1 Pedagogisk bedömning72](#)[7.3.2 Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd 73](#)[7.4 Särskilt stöd 75](#)[7.4.1 Pedagogisk utredning 76](#)[7.4.2 Beslut om särskilt stöd 78](#)[7.4.3 Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas 79](#)[7.4.4 Individualisering av lärokursen i ett läroämne och befrielse från studier 81](#)[7.4.5 Förlängd läroplikt 83](#)[7.4.6 Undervisning enligt verksamhetsområde 85](#)[7.5 Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning 88](#)[7.5.1 Stödundervisning 88](#)[7.5.2 Specialundervisning på deltid 89](#)[7.5.3 Tjänster och hjälpmedel som förutsätts för elevens deltagande i undervisningen 90](#)[8 ELEVVÅRD 92](#)[8.1 Yrkesövergripande samarbete inom elevvården 92](#)[8.2 Gemensam elevvård 94](#)

8.3 Individuell elevvård 95

8.4 Elevvårdsplaner 97

8.5 Frågor som avgörs på lokal nivå och uppgörandet av en skolspecifik elevvårdsplan 98

9 UNDERVISNING FÖR OLIKA SPRÅK- OCH KULTURGRUPPER 103

101

10 UNDERVISNING PÅ TVÅ SPRÅK 104

10.1 Mål och utgångspunkter för undervisning på två språk 104

10.1.1 Omfattande undervisning på två språk 106

10.1.2 Mindre omfattande undervisning på två språk 108

11 UNDERVISNING SOM BASERAR SIG PÅ EN VISS VÄRLDSÅSKÅDNING ELLER PEDAGOGISK PRINCIP 108

11.1 Principer för undervisningen 108

12 VALFRIHET I DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN 109

12.1 Valfria timmar i konst- och färdighetsämnen 109

12.2 Valfria ämnen 110

12.3 Frivilliga och valfria lärokurser i främmande språk 111

12.4 Frågor som avgörs på lokal nivå 111

1 DEN LOKALA LÄROPLANENS BETYDELSE OCH UPPGÖRANDET AV DEN

1.1 Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

Styrsystemet för den grundläggande utbildningen ska garantera jämlikhet och kvalitet i utbildningen samt skapa goda förutsättningar för elevernas växande, utveckling och lärande. Styrsystemets normdel består av lagen och förordningen om grundläggande utbildning, statsrådets förordningar, grunderna för läroplanen samt den lokala läroplanen och läsårsplanerna som baserar sig på den. Syftet med revideringen av styrsystemet är att undervisningen bättre ska kunna ta hänsyn till förändringarna i omvärlden och att stärka skolans uppdrag att bygga en hållbar framtid.

Grunderna för läroplanen bygger på lagen och förordningen om grundläggande utbildning och på statsrådets förordning som fastställer målen och timfördelningen^[1]. Grunderna för läroplanen är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen enligt vilken den lokala läroplanen görs upp^[2]. Syftet med grunderna för läroplanen är att stödja och styra undervisningen och skolarbetet samt främja en enhetlig grundläggande utbildning på lika villkor.

Den grundläggande utbildningen är en helhet som omfattar undervisning och fostran där målen och innehållet för olika delområden hör samman och bildar en grund för undervisningen och verksamhetskulturen. Därför innehåller grunderna för läroplanen utöver föreskrifter om mål och innehåll även text som belyser dessa. Grunderna för läroplanen innehåller också, till de delar det behövs, hänvisningar till den lagstiftning som grunderna baserar sig på.

Den lokala läroplanen är en viktig del av styrsystemet. Den beskriver och styr genomförandet av såväl nationella mål som mål och uppdrag som anses viktiga på lokal nivå. Den lokala läroplanen ger en gemensam grund och riktlinje för det dagliga skolarbetet. Den är ett strategiskt och pedagogiskt verktyg som styr utbildningsanordnarens verksamhet och skolornas arbete. Läroplanen förenar skolornas verksamhet med övrig lokal verksamhet som ordnas för att främja barnens och de ungas välbefinnande och lärande.

I LOJO

Styrsystemet för den grundläggande utbildningen ska garantera jämlikhet och kvalitet i utbildningen samt skapa goda förutsättningar för elevernas växande, utveckling och lärande. Styrsystemet

består av lagen och förordningen om grundläggande utbildning, statsrådets förordningar, grunderna för läroplanen samt den lokala läroplanen och läsårsplanerna som baserar sig på den. Syftet med revideringen av styrsystemet är att undervisningen bättre ska kunna ta hänsyn till förändringarna i omvärlden och att stärka skolans uppdrag att bygga en hållbar framtid.

Grunderna för läroplanen bygger på lagen och förordningen om grundläggande utbildning och på statsrådets förordning som fastställer målen och timfördelningen [1]. Grunderna för läroplanen är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen enligt vilken den lokala läroplanen görs upp [2]. Syftet med grunderna för läroplanen är att stödja och styra undervisningen och skolarbetet samt främja en enhetlig grundläggande utbildning på lika villkor.

Den grundläggande utbildningen är en helhet som omfattar undervisning och fostran där målen för

101

olika delområden hör samman och bildar en grund för undervisningen och verksamhetskulturen. Därför innehåller grunderna för läroplanen utöver föreskrifter om uppgifter och mål även text som belyser dessa. Grunderna för läroplanen innehåller också, till de delar det behövs, hänvisningar till den lagstiftning som grunderna baserar sig på.

Den lokala läroplanen är en viktig del av styrsystemet. Den beskriver och styr genomförandet av såväl nationella mål som mål och uppdrag som anses viktiga på lokal nivå. Läroplanen ger en gemensam grund och riktlinje för det dagliga skolarbetet. Den är ett strategiskt och pedagogiskt verktyg som styr utbildningsanordnarens verksamhet och skolornas arbete. Läroplanen förenar skolornas verksamhet med kommunens övriga verksamhet som ordnas för att främja barnens och de ungas välbefinnande och lärande.

1.2 Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen

Utbildningsanordnaren ansvarar för att göra upp en lokal läroplan och utveckla den[3]. I läroplanen bestäms om det fostrande arbetet, undervisningen, bedömningen av lärande och om hur stöd, handledning och elevvård, samarbete mellan hem och skola samt övrig verksamhet ska ordnas och förverkligas. Där kompletteras och prioriteras ur ett lokalt perspektiv de mål, riktlinjer och centrala innehåll samt övriga frågor som gäller undervisningen som fastställs i grunderna för läroplanen. Utbildningsanordnaren ska utarbeta läroplanen med beaktande av elevernas behov, lokala särdrag samt resultat från utvecklingsarbete och intern utvärdering.

Läroplanen ska främja en fortlöpande utveckling av undervisningens kvalitet och stärka utbildningens kontinuitet. Den ska skapa en god grund för övergången från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium. Läroplanen ska utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- eventuell plan för småbarnspedagogik
- förskoleundervisningens läroplan
- eventuell plan för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- eventuell plan för morgon- och eftermiddagsverksamheten
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen[4]
- likabehandlingsplan enligt lagen om likabehandling[5]

- eventuell plan för hållbar utveckling, kulturell fostran och övriga planer och beslut som utbildningsanordnaren fattat i synnerhet angående utbildning, barn, ungdomar och familjer.

Utbildningsanordnaren ska godkänna läroplanen separat för undervisning på svenska, finska eller samiska samt vid behov för undervisning på något annat språk[6]. Utbildningsanordnaren kan utarbeta en gemensam lokal läroplan för alla sina skolor eller en plan som innehåller både utbildningsanordnarens gemensamma delar och delar som är gemensamma för flera skolor och/eller skolspecifika delar. Utbildningsanordnaren fattar själv beslut om hur läroplanen utarbetas. Utbildningsanordnare kan också komma överens om gränsöverskridande samarbete och gemensamma regionala riktlinjer för läroplanerna.

När läroplanen uppgörs beaktas att undervisningen kan vara huvudsakligen indelad i läroämnen eller förverkligas genom helhetsskapande undervisning. Om undervisningen är helhetsskapande kan också årskurshelheterna i läroplanen vara helhetsskapande.

Elevernas alla individuella planer ska utarbetas utgående från den gemensamma läroplanen[7]. I

101

läsårsplanen ska preciseras hur läroplanen kommer att genomföras i den enskilda skolan under läsåret. Förordningen om grundläggande utbildning förpliktar utbildningsanordnaren att informera eleverna och deras vårdnadshavare om centrala frågor som fastställs i läsårsplanen.[8]

Samarbete kring läroplanen och läsårsplanen bidrar till att alla parter förbinder sig till de gemensamma målen och ökar enhetligheten i undervisningen och det fostrande arbetet. Utbildningsanordnaren ska se till att personalen inom undervisningsväsendet har möjlighet att delta i samarbetet samt främja samarbetet både mellan läroämnena och mellan aktörer inom olika sektorer. Det ska finnas möjlighet att delta oberoende av hur planerna utarbetas. Eleverna ska enligt lagen ges möjlighet att delta i beredandet av läroplanen och de planer som anknyter till den[9]. Det är viktigt att också vårdnadshavarna har möjlighet att delta i läroplansarbetet, utarbetandet av läsårsplan och i planeringen av skolans verksamhet, i synnerhet gällande målen för fostran, verksamhetskulturen och samarbetet mellan hem och skola. Det är särskilt viktigt att eleverna och vårdnadshavarna kan delta i arbetet på ett meningsfullt och mångsidigt sätt. Elevernas utvecklingsstadium ska beaktas då man planerar deras delaktighet.

Samarbete med aktörer utanför skolan berikar skolarbetet och knyter det till det omgivande samhället. Till de delar läroplanen berör elevvård och samarbete mellan hem och skola förpliktar lagen om grundläggande utbildning utbildningsanordnaren att utarbeta läroplanen i samarbete med de myndigheter som ansvarar för social- och hälsovården i kommunen[10]. Det behövs även samarbete med övriga förvaltningar för att kunna garantera alla elevers skolgång, trygghet, säkerhet och välbefinnande. Samarbete med andra organisationer och olika experter förbättrar ytterligare kvaliteten på planerna och skolarbetet.

En elev har enligt lagen om grundläggande utbildning rätt att varje skoldag få undervisning enligt läroplanen[11]. Utbildningsanordnaren ska se till att denna rättighet uppfylls och alla som arbetar med eleverna ska verkställa den läroplan som utbildningsanordnaren godkänt och följa övriga normer som reglerar arbetet.

I LOJO

Läroplanen upprättas kommunvis och den binder alla skolor inom den grundläggande utbildningen. Läroplanen upprättas på såväl finska som svenska. Läroplanen upprättas så att den även kan genomföras i sammansatta klasser.

genomföras i samarbete med skolans lärare.

Läroplanerna upprättas som en fortsättning från förskoleundervisningen till andra stadiet och övergångsbeskrivningarna fogas till den kommunvisa läroplanen.

I läsårsplanen ska preciseras hur läroplanen kommer att genomföras i den enskilda skolan under läsåret.

Viktiga aspekter på lokal nivå vid upprättande av läroplanen har varit tvåspråkighet, förskoleundervisningen som en del av den grundläggande utbildningen samt eventuella ändringar i skolnätverket.

Eventuella prioriteringar inom undervisningen beskrivs i skolornas läsårsplan.

Vårdnadshavare och elever har getts möjlighet att delta i upprättandet av läroplanen och kommentera den. Man har frågat eleverna om deras uppfattning om hur skolan och inläringen ser ut i framtiden. Det har förts en värdediskussion med vårdnadshavarna som får kommentera den kommunala läroplanen innan den godkänns. Läroplansprocessen finns till påseende på Lojo stads webbplats. Vårdnadshavarna och eleverna får delta i planeringen av skolverksamheten och utvecklingen av den på det sätt som beskrivs i läsårsplanen.

Vid upprättandet av läroplanen har man samarbetat med småbarnspedagogiken, kulturväsendet och vård och omsorg.

I Lojo omfattar läroplanen en jämställdhets- och jämlikhetsplan och de skolspecifika

101

preciseringarna införs i läsårsplanen.

Genomförande av skolans jämställdhets- och jämlikhetsplan

- *ansvarsperson/-team som valts*
- *genomförande av utvecklingsobjekten med åtgärder som planerats på basis av jämställdhets-/jämlikhetsenkätens resultat*
- *kort beskrivning av planen/utvecklingsobjektet*
- *kort beskrivning av uppföljningen av genomförandet*
- *tidtabell och ansvarsområden*

Utifrån uppföljningen/enkäten och samtal väljs vidare åtgärder för nästa läsår.

I Lojo ordnas årskursintegrerade studier vid behov för enskilda elever.

HANDLINGAR SOM KOMPLETTERAR LÄROPLANEN:

- Läsårsplan
- Lokal timfördelning
- *Lokalt språkprogram*
- *Plan för småbarnspedagogiken*
- *Förskoleundervisningens läroplan*
- *Plan för utveckling av fostran och undervisningen*
- *Plan för förberedande undervisning inför den grundläggande utbildningen*
- *Plan för eftermiddagsverksamhet*
- *Välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen*
- *Miljöplan*

- Digiagenda
- Kulturstig
- Bibliotekets och skolans samarbetsplan
- Skolspecifik elevvårdsplan
- Handledningsplan
- Undervisningsväsendets utvärderingssystem

1.3 Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen

Utbildningsanordnaren ska utvärdera sin utbildning och utbildningens effekt och delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Syftet med utvärderingen är att utveckla utbildningen och förbättra förutsättningarna för lärande[12]. Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen och läsårsplanen är en del av denna utvärderingsskyldighet.

I utbildningsanordnarens och skolornas interna utvärderingar kan resultaten från nationella utvärderingar och utvecklingsprojekt och de nationella kvalitetskriterierna för den grundläggande utbildningen användas[13]. Samarbete med eleverna, vårdnadshavarna och andra aktörer främjar öppen och konstruktiv självvärdering.

Ändringar i läroplansgrunderna förutsätter att motsvarande ändringar görs i den lokala läroplanen och omsätts i praktiken. Utbildningsanordnaren kan granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet utifrån lokala behov och genom att utnyttja resultaten från utvecklingsarbete.

101

I LOJO

I Lojo utgör uppföljningen och utvärderingen av läroplanen en del av utbildningsväsendets utvärderingssystem. Skolorna utvärderar genomförandet av läroplanen i samband med utvärderingen av läsårsplanen.

Skolorna utvärderar sin verksamhet enligt läroplanen genom interna utvärderingar samt med hjälp av enkäter riktade till vårdnadshavarna.

2 DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN SOM GRUND FÖR ALLMÄNBILDNING

Den grundläggande utbildningen ska lägga grunden för elevernas allmänbildning. Kommunen är skyldig att ordna grundläggande utbildning för de barn i läropliktsåldern som bor inom kommunens område[1]. Förpliktelserna som styr den grundläggande utbildningen grundar sig på grundlagen, lagen och förordningarna om grundläggande utbildning, statsrådets förordning och grunderna för läroplanen. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning och internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då undervisningen ordnas. Den grundläggande

utbildningen bygger på en gemensam värdegrund och syn på lärande.

2.1 Förpliktelser som styr undervisningen

Den grundläggande utbildningen ska följa de enhetliga nationella grunderna för läroplanen enligt lagen om grundläggande utbildning. Utbildningen ska ordnas utgående från elevernas ålder och förutsättningar och främja en sund uppväxt och utveckling. Utbildningen ska genomföras i samarbete med hemmen[2].

Eleverna har rätt att få undervisning enligt läroplanen samt elevhandledning och tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår[3]. Undervisningsgrupperna ska sammansättas så att målen i läroplanen kan nås i undervisningen[4]. Eleverna har rätt till avgiftsfri undervisning, avgiftsfria läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial. Eleverna har dessutom rätt att avgiftsfritt få den elevvård som förutsätts för att de ska kunna delta i undervisningen samt studiesociala förmåner och tjänster enligt lagen[5]. Elevvården regleras av lagen om elev- och studerandevård[6]. Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö[7]. Eleven ska varje skoldag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid som är ändamålsenligt ordnad. Måltidssituationen ska vara övervakad[8].

Enligt Finlands grundlag och lagen om likabehandling får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, etniskt eller nationellt ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, sexuell läggning, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans person[9]. Jämställdhetslagen förpliktar alla läroanstalter att se till att alla har lika möjligheter till utbildning, oberoende av kön. Undervisningen och **lärostoffet** ska stödja syftet med jämställdhetslagen[10].

Undervisningen ska dessutom ordnas med beaktande av bestämmelser om

101

undervisningspersonalens antal och behörighet och föreskrifter om bl.a. säkerhet och arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritetsskydd, upphovsrätt samt bestämmelser om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn.

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna är en grundläggande historisk och etisk tolkning av betydelsen av mänskliga rättigheter[11]. Finland har förbundit sig att följa de flesta internationella avtal om mänskliga rättigheter som förutsätter att varje barns lärande och välbefinnande ska tryggas. De mest centrala är FN:s konvention om barnets rättigheter, den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter det vill säga den s.k. ESK-konventionen, Europakonventionen samt FN:s konvention om handikappades rättigheter[12]. För att trygga samernas rättigheter ska dessutom FN:s deklaration om urfolkens rättigheter beaktas[13].

FN:s konvention om barnets rättigheter ger juridisk grund för den grundläggande utbildningen. Enligt konventionen är alla som arbetar med eller för barn skyldiga att följa avtalets grundläggande principer, som är att alla barn har samma rättigheter och lika värde, att barnet ska skyddas mot diskriminering, att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn, att alla barn har rätt till skydd, omvårdnad och utveckling och att alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad. Enligt konventionen har varje barn rätt till ett gott liv och till individuell, fysisk, psykisk, andlig, moralisk och social utveckling.

2.2 Värdegrunden för den grundläggande utbildningen

Grunderna för läroplanen har utarbetats i enlighet med den värdegrund som beskrivs här.

Alla elever är unika och har rätt till god undervisning

Den grundläggande utbildningen bygger på övertygelsen om att barndomen har ett egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt i sig. Var och en har rätt att växa till sin fulla potential som människa och samhällsmedlem. I detta behöver eleven uppmuntran och individuellt stöd. Eleven behöver känna sig hörd och uppskattad i skolgemenskapen samt känna att hen får stöd för sitt lärande och välbefinnande. Lika viktigt är också erfarenheten av delaktighet och av att tillsammans bidra till det gemensamma arbetet och välbefinnandet.

Varje elev har rätt till god undervisning och att lyckas i skolarbetet. I takt med att eleverna lär sig formar de sin identitet, människosyn, världsbild och världsåskådning samt sin plats i världen. Samtidigt skapar eleverna en relation till sig själva, andra människor, samhället, naturen och olika kulturer. Att marginaliseras från lärande innebär att rätten till bildning inte förverkligas och detta utgör ett hot mot växande och utveckling. Den grundläggande utbildningen ska skapa möjligheter för livslångt lärande, som är en förutsättning för ett gott liv.

Betydelsen av värdegrundsarbetet i skolan ökar i en värld, där det multimediala informationsflödet, globala nätverk, sociala medier och kamratrelationer formar barnens och de ungas värderingar. Värdediskussioner som förs tillsammans med eleverna ger dem förutsättningar att känna igen och definiera värden och värderingar som de konfronteras med samt att kritiskt reflektera kring dem. Eleverna ska få stöd i att utveckla sin egen värdegrund. Gemensam reflektion kring värderingar i skolan och hemmen och det samarbete som bygger på denna bidrar till att trygga elevernas helhetsmässiga välbefinnande. Skolans personal ska bemöta hemmens olika religioner, åskådningar, traditioner samt hemmens olika syn på fostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation.

Humanitet, bildning, jämlikhet och demokrati

Den grundläggande utbildningen ska stödja elevernas utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. I denna utveckling är motsättningar mellan strävan och rådande verklighet oundvikliga. Bildning innebär bland annat att kunna hantera dessa motsättningar på ett etiskt och empatiskt sätt och våga försvara det goda. Bildning innebär att både individuellt och i grupp kunna fatta beslut utgående från etisk reflektion, en annan människas situation och kunskap. Etiska och estetiska aspekter ger upphov till reflektion över vad som är värdefullt i livet. Bildning syns i sättet att förhålla sig till sig själv, till andra människor, till omgivningen och till kunskap samt i sättet och viljan att agera. En bildad människa strävar efter att handla rätt och att respektera sig själv, sin omgivning och andra människor. En bildad människa kan använda information på ett kritiskt sätt. Bildning innefattar också strävan till självreglering och ansvar för sin egen utveckling och sitt eget välbefinnande.

Den grundläggande utbildningen grundar sig på respekt för liv och mänskliga rättigheter och på att man försvarar dessa. Den grundläggande utbildningen ska främja välbefinnande, demokrati och aktiv medverkan i medborgarsamhället. Jämlikhet och en allmän princip om alla människors lika värde är ett centralt mål för den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska främja ekonomisk, social och regional jämlikhet och jämställdhet mellan könen. Undervisningen ska vara

religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Skolan och undervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

Kulturell mångfald är en rikedom

Den grundläggande utbildningen bygger på det mångskiftande finländska kulturarvet som har formats och kontinuerligt formas genom växelverkan mellan olika kulturer. Undervisningen ska stödja elevernas kulturella identiteter och sporra dem att aktivt delta i egna kulturella och sociala gemenskaper och också till att de intresserar sig för andra kulturer. Samtidigt ska undervisningen stärka uppskattningen för kreativitet och kulturell mångfald, främja kulturell och interkulturell kommunikation och på så sätt lägga grund för en kulturellt hållbar utveckling.

Inom den grundläggande utbildningen möts människor med olika kulturell och språklig bakgrund och bekantar sig med olika seder och bruk, synsätt och livsåskådningar. Eleverna ska handledas att lära sig att se saker utifrån andra människors livssituationer och förhållanden. Att lära sig tillsammans över språk-, kultur-, religions- och livsåskådningsgränserna skapar förutsättningar för genuin kommunikation och gemenskap. Den grundläggande utbildningen ska ge en grund för ett världsmedborgarskap som respekterar de mänskliga rättigheterna och som sporrar till positiva förändringar.

Nödvändigheten av en hållbar livsstil

Människan är en del av naturen och helt beroende av livskraftiga ekosystem. Att förstå detta är centralt i att växa som människa. Den grundläggande utbildningen ska främja en hållbar livsstil och ekosocial bildning. Hållbar utveckling och livsstil kan ses ur ett ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt perspektiv. Den ledande tanken inom ekosocial bildning är att skapa en livsstil och kultur som värnar om människans okränkbara värde och ekosystemens mångfald och förmåga att förnya sig samt att samtidigt bygga en kunskapsbas för en cirkulärekonomi som grundar sig på hållbar användning av naturresurser. Ekosocial bildning innebär förståelse i synnerhet för allvaret i klimatförändringen och en strävan att främja en hållbar livsstil.

Människan utvecklar, använder och fattar beslut om teknologi utifrån sina värderingar. Människan bär ansvar för att styra teknologin i en riktning som tryggar människans och naturens framtid. Inom den grundläggande utbildningen ska man reflektera över konflikter mellan konsumtions- och produktionsätt som står i strid med en hållbar framtid. Dessutom ska man tillsammans försöka hitta och tillämpa lösningar, som korrigerar en icke-hållbar livsstil. Eleverna handleds att även identifiera samhällsstrukturer och -lösningar som har en inverkan på utvecklingen och påverka

101

dem. Den grundläggande utbildningen ska öppna perspektiv mot ett globalt ansvar som sträcker sig över generationer.

2.3 Synen på lärande

Grunderna för läroplanen har utarbetats utgående från en syn på lärande där eleven har en aktiv roll. Eleven ska lära sig att ställa upp mål och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra. Lärandet är en oskiljbar del i den process då individen växer som människa och då man skapar ett gott samhällsliv. Att använda språket, kroppen och olika sinnen har stor betydelse för tänkande och lärande. Eleven tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter och lär sig samtidigt att reflektera över sitt lärande, sina upplevelser och sina känslor. Positiva känslor, glädje över att lära och nycknande verksamhet främjar lärandet och sporrar eleven att utveckla sin kompetens

och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar eleven att utveckla sin kompetens.

Lärandet sker genom kommunikation med andra elever, lärare och andra vuxna samt i olika grupper och sammanhang och i olika lärmiljöer. Lärande innebär individuellt och gemensamt arbete, tankeverksamhet, planering och utforskning samt mångsidig utvärdering av dessa processer. Därför har elevernas vilja och växande förmåga att arbeta och lära sig tillsammans stor betydelse för läroprocessen. Eleverna ska också lära sig att beakta följderna av sitt arbete och hur det påverkar andra människor och omgivningen. Gemensamt lärande främjar elevernas problemlösningsförmåga och förmåga att tänka kreativt och kritiskt samt förmågan att förstå olika perspektiv. Det bidrar också till att vidga elevernas intresseområden. Lärande är mångfacetterat och knutet till det som eleven ska lära sig, till tid och plats.

Att utveckla färdigheter att lära sig är grunden för målinriktat och livslångt lärande. Därför ska eleven uppmuntras att reflektera över sina sätt att lära sig och att använda denna kunskap till att främja sitt lärande. En elev som är medveten om och tar ansvar för sin läroprocess lär sig att handla allt mer självständigt. Under läroprocessen utvecklas elevens förmåga att arbeta och tänka och eleven lär sig att förutse och planera olika faser i lärandet. För att eleverna ska kunna lära sig nya begrepp och fördjupa sin förståelse för det som de lär sig, ska de handledas att koppla innehållet och de nya begreppen till sina tidigare kunskaper. Lärande är en kumulativ process som ofta kräver lång och ihärdig träning.

Läroprocessen och motivationen styrs av elevens intressen, värderingar, arbetssätt och känslor samt erfarenheter och uppfattningar om sig själv som lärande individ. Elevens självbild i kombination med självkänslan och tron på sin egen förmåga inverkar på hurdana mål eleven ställer upp för sig. Uppmuntrande respons under läroprocessen stärker elevens tro på sina egna möjligheter. Att ge och få mångsidig, positiv och realistisk respons är en viktig del i en kommunikation som både stödjer lärandet och vidgar intresseområdena.

2.4 Frågor som avgörs på lokal nivå

Värdediskussionerna utgör grunden både för uppgörandet av läroplanen och för det gemensamma undervisnings- och fostringsarbetet. Man beslutar lokalt om hur värdediskussionerna ska förverkligas vid uppgörandet av läroplanen och i övrigt regelbundet under skolarbetets gång. Samtidigt beslutas också om hur man skapar möjligheter för personalen, eleverna och vårdnadshavarna samt andra eventuella samarbetspartner att delta i diskussionen.

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- eventuella lokala aspekter eller prioriteringar som kompletterar den grundläggande utbildningens värdegrund och syn på lärande och hur dessa kommer till uttryck (till övriga delar kan den text som

101

finns i grunderna för läroplanen gällande värdegrunden och synen på lärande användas som sådan)

- hur man följer upp och utvärderar att värdegrunden och synen på lärande förverkligas.

Eventuella skolvisa kompletteringar skrivs in i skolans läroplan och/eller läsårsplanen i enlighet med utbildningsanordnarens beslut.

[1] Lagen om grundläggande utbildning 4 § 1 mom.

- [2] Lagen om grundläggande utbildning 3 § 2 och 3 mom.
- [3] Lagen om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)
- [4] Lagen om grundläggande utbildning 30 § 2 mom.
- [5] Lagen om grundläggande utbildning 31 § 1 mom. (477/2003)
- [6] Lagen om elev- och studerandevård (1287/2013)
- [7] Lagen om grundläggande utbildning 29 § 1 mom.
- [8] Lagen om grundläggande utbildning 31 § 2 mom.
- [9] Finlands grundlag (731/1999) 6 § 2 mom. och lagen om likabehandling 6 § 1 mom.
- [10] Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) 5 §
- [11] FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna 1948
- [12] FN:s konvention om barnets rättigheter FördrS 59-60/1991, ESK-konventionen FördrS 6/1976, Europakonventionen FördrS 85–86/1998 och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2007
- [13] FN:s konvention om urfolkens rättigheter 2007
- [14] Diskrimineringslagen (1325/2014) 6 §

3 DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL

3.1 Den grundläggande utbildningens uppdrag

Den grundläggande utbildningen är stommen i utbildningssystemet och samtidigt en del av den kontinuerliga utbildningsprocess som börjar i förskolan. Den grundläggande utbildningen ska ge eleverna möjlighet att lägga grunden för en bred allmänbildning och att fullgöra sin läroplikt. Den ska också ge eleverna förutsättningar och behörighet för studier på andra stadiet. Den ska hjälpa eleverna att hitta sina egna styrkor och att med hjälp av lärandet bygga en framtid.

Den grundläggande utbildningen har förutom uppdraget att undervisa och fostra ett samhälleligt uppdrag, ett kulturellt uppdrag och ett framtidsuppdrag. Den grundläggande utbildningen ska utvecklas enligt principen om inkludering. Man ska se till att utbildningen är tillgänglig och fri från hinder. Varje skola som ger grundläggande utbildning har som uppdrag att undervisa och fostra. Detta innebär att varje elevs lärande, utveckling och välbefinnande ska stödjas i samarbete med hemmen. Den grundläggande utbildningen ska erbjuda eleverna möjlighet att på ett mångsidigt sätt utveckla sin kompetens. Den ska ge eleverna en positiv identitet som människor, lärande individer och samhällsmedlemmar. Undervisningen ska främja delaktighet och en hållbar livsstil samt stödja elevernas utveckling till medlemmar i ett demokratiskt samhälle. Den grundläggande utbildningen ska fostra eleverna till kännedom om de mänskliga rättigheterna och till att de högaktar och

101

försvargar dem.

Den grundläggande utbildningens samhälleliga uppdrag är att främja jämlikhet, likabehandling och rättvisa. Den grundläggande utbildningen ökar humankapitalet och det sociala kapitalet. Humankapitalet består av kompetens och det sociala kapitalet av kontakter, kommunikation och

förtroende mellan människorna. Tillsammans främjar de individens och samhällets välbefinnande och utveckling. Den grundläggande utbildningens uppdrag är att för sin del förebygga ojämlikhet och utslagning och att främja jämställdhet mellan könen. Den grundläggande utbildningen ska på ett jämlikt sätt uppmuntra flickor och pojkar i studierna i olika läroämnen och öka kunskapen och insikten om könets mångfald. Varje elev ska få hjälp med att upptäcka sina möjligheter och skapa sin lärstig utan könsbundna rollmodeller.

Den grundläggande utbildningens kulturella uppdrag är att främja mångsidig kulturell kompetens och en högaktning av kulturarvet samt att stödja eleverna att forma egna kulturella identiteter och egna kulturella kapital. Undervisningen ska öka förståelsen för kulturell mångfald och hjälpa eleverna att se kulturer som en obruten följd av det förflutna, nutiden och framtiden, där var och en aktivt kan medverka.

Omvärldens förändringar påverkar oundvikligen såväl elevernas utveckling och välbefinnande som skolans verksamhet. I den grundläggande utbildningen ska eleverna lära sig att vara öppna för förändringsbehov, bedöma dem kritiskt och ta ansvar för val som påverkar framtiden. Global fostran i den grundläggande utbildningen skapar förutsättningar för en rättvis och hållbar utveckling i enlighet med FN:s mål för utveckling. Skolorna ska om möjligt samarbeta med skolor och utbildningsutvecklare i andra länder. Den grundläggande utbildningen ska inverka positivt och konstruktivt på samhällsutvecklingen både nationellt och internationellt.

3.2 Nationella mål för undervisning och fostran

De nationella målen för undervisning och fostran regleras i lagen om grundläggande utbildning och mera ingående i statsrådets förordning^[1]. Målen ska styra utarbetandet av samtliga delar av grunderna för läroplanen. Målen ska också styra det lokala läroplansarbetet och skolarbetet.

Utveckling till humana människor och samhällsmedlemmar

I 2 § i statsrådets förordning framhålls betydelsen av undervisning och fostran. Det centrala målet är att stödja elevernas utveckling till humana och etiskt ansvarsfulla samhällsmedlemmar. Undervisningen och fostran ska också stödja att eleverna utvecklas till harmoniska människor med god självkänsla. Enligt förordningen ska undervisningen främja förståelsen för och kännedomen om kulturer samt traditioner som baserar sig på ideella, ideologiska och religiösa, såsom kristna, grunder. Vidare ska undervisningen främja kännedomen om och förståelsen för den västerländska humanistiska traditionen. Eleverna ska lära sig att respektera livet, andra människor och naturen men också människovärdets integritet, de mänskliga rättigheterna och demokratiska värden i det finländska samhället, såsom jämlikhet och jämställdhet. I bildning ingår också samarbete och ansvar, främjande av hälsa och välbefinnande, ett gott uppförande och strävan efter en hållbar utveckling.

Enligt 3 § i förordningen är det huvudsakliga målet med undervisningen att eleverna ska få en bred allmänbildning samt vidga sin världsbild. Det förutsätter såväl kunskaper och färdigheter inom olika vetenskapsgrenar som tvärvetenskapliga kunskaper och kunskaper som kombinerar olika vetenskapsgrenar. Betydelsen av färdigheter ökar. I förordningen konstateras att den kunskap som lärs ut ska stå på vetenskaplig grund. I förordningen fastställs också om mål och anordnande av undervisning som ges på annat språk än modersmålet och undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

Främjande av bildning, jämlikhet och livslångt lärande

I 4 § i förordningen beskrivs de mål och principer som ska ligga till grund för undervisningen och fostran samt elevvården. All verksamhet ska stärka jämlikhet och likabehandling i utbildningen samt förbättra färdigheten att lära sig och förutsättningarna för livslångt lärande. I förordningen betonas att lärmiljöerna ska vara interaktiva och att lärande utanför skolan ska ses som en resurs i undervisningsarbetet. Även betydelsen av en verksamhetskultur som främjar växande och lärande och av en fungerande elevvård betonas.

Utgående från målen i statsrådets förordning ska undervisningen ses som en helhet som ska utveckla sådan allmänbildning som behövs i den tid vi lever nu och som skapar grund för livslångt lärande. Utöver kompetens inom olika vetenskapsgrenar ska man sträva till en ämnesöverskridande kompetens. Därför fastställer grunderna för läroplanen såväl mål och innehåll för gemensamma läroämnen som mål för kompetensområden och mångvetenskapliga lärområden som förenar olika läroämnen. För att målen ska nås krävs systematiskt samarbete och utvärdering av hur målen förverkligats.

3.3 Mångsidig kompetens som mål

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Elevernas värderingar, attityder och vilja att agera påverkar elevernas sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider och förenar olika vetenskapsområden.

Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen lägger grund för utvecklingen av kompetens. Varje läroämne bygger upp kompetensen genom att tillämpa innehållet och metoderna inom den egna vetenskapsgrenen. Hur kompetensen utvecklas beror på både de innehållsområden man behandlar och i synnerhet hur man arbetar och hur kommunikationen mellan eleven och omgivningen fungerar. Responsen som eleverna får samt handledningen och stödet för lärande inverkar framför allt på attityderna, motivationen och viljan att agera.

I det följande beskrivs de sju delområdena inom mångsidig kompetens och deras betydelse.

Kompetensområdena har flera beröringspunkter med varandra. Det gemensamma målet för dem står i samklang med den grundläggande utbildningens uppdrag och med beaktande av elevernas ålder att stödja utvecklingen som människa samt främja kompetens som förutsätts för delaktighet i ett demokratiskt samhälle och en hållbar livsstil. Särskilt viktigt är att eleverna uppmuntras att lära känna sig själva och sin personlighet, sina styrkor och utvecklingsmöjligheter och att värdesätta sig själva.

Målen för mångsidig kompetens preciseras i årskurshelheterna i kapitlen 13, 14 och 15. Målen har beaktats vid beskrivningen av mål och centralt innehåll för läroämnena. Sambandet mellan läroämnets mål och mångsidig kompetens framgår ur läroämnesbeskrivningarna.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Tankeförmåga och färdighet att lära sig lägger grunden för utveckling av all övrig kompetens och livslångt lärande. Tänkandet och lärandet påverkas av hur eleverna uppfattar sig själva som lärande individer och hur de kommunicerar med sin omgivning. Viktigt är också hur de lär sig att göra iakttagelser och söka, bedöma, bearbeta, producera och dela information och idéer. Eleverna ska handledas att upptäcka att kunskap kan byggas på många olika sätt, till exempel genom att medvetet dra slutsatser eller intuitivt med hjälp av egna erfarenheter. Undersökande och kreativa arbetssätt, samarbete och möjlighet att fördjupa sig och koncentrera sig främjar utvecklingen av tänkandet och färdigheten att lära sig.

Det är viktigt att lärarna uppmuntrar eleverna att lita på sig själva och sina åsikter och att samtidigt vara öppna för nya lösningar. Uppmuntran behövs också för att kunna förhålla sig till otydlig och motstridig information. Eleverna ska uppmuntras att betrakta saker ur olika perspektiv, söka ny information och utifrån den reflektera över sitt sätt att tänka. Eleverna ska ges utrymme att fråga och de ska spurras att söka svar och lyssna på andras åsikter och samtidigt fundera över den kunskap de själva har. De ska spurras att hitta ny kunskap och nya synsätt. Elevernas förmåga att agera stärks när de som medlemmar i skolgemenskapen får stöd och uppmuntran för sina idéer och initiativ.

Eleverna ska få lära sig att använda kunskap på egen hand och tillsammans med andra för att lösa problem, argumentera och dra slutsatser och för att göra innovationer. Eleverna ska ha möjlighet att kritiskt analysera det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. För att hitta innovativa lösningar förutsätts att eleverna lär sig att fördomsfritt se alternativ och kombinera olika perspektiv och använda sin fantasi för att överskrida existerande gränser. Lek, spel, fysisk aktivitet, experiment och andra konkreta arbetssätt främjar glädjen i lärandet och stärker förutsättningarna för insikt och kreativt tänkande. Förmågan att tänka systematiskt och etiskt utvecklas gradvis, när eleverna lär sig att se växelverkan och samband mellan olika saker och att uppfatta helheter.

Alla elever ska få hjälp med att iaktta hur de lär sig och att utveckla sina lärstrategier. Färdigheten att lära sig utvecklas när eleverna får ställa upp mål, planera sitt arbete, utvärdera sina framsteg och använda tekniska och andra hjälpmedel i sina studier på ett för åldern lämpligt sätt. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna stödjas så att de utvecklar en god kunskaps- och färdighetsgrund och en bestående motivation för fortsatta studier och livslångt lärande.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Eleverna växer upp i en värld som kännetecknas av kulturell och språklig mångfald och av olika

religioner och åskådningar. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt i en mångfacetterad miljö förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för mänskliga rättigheter samt förmåga att kommunicera på ett hänsynsfullt sätt och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på olika sätt.

I den grundläggande utbildningen ska eleverna få hjälp med att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen och att bygga en egen kulturell identitet och ett positivt förhållningssätt till omgivningen. Eleverna ska få lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen sociala, kulturella, religiösa, åskådningsmässiga och språkliga bakgrund. Eleverna ska uppmuntras att fundera över betydelsen av sin egen bakgrund och över sin roll i generationskedjan. De ska lära sig att se kulturell och språklig mångfald och olika åskådningar som en positiv resurs. Samtidigt ska de få lära sig att känna till hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och hur kulturen omformas av media. De ska också få fundera över vilka saker man inte kan acceptera på grund av att de strider mot de mänskliga rättigheterna. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig eleverna att lägga märke till kulturella särdrag och att fungera på ett smidigt sätt i olika miljöer. De ska fostras att bemöta andra människor med respekt och att iaktta goda vanor. Eleverna ska få möjlighet att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv. De ska också få lära sig att förmedla, forma och skapa kultur och traditioner och upptäcka deras betydelse för välbefinnandet.

Skolarbetet ska erbjuda eleverna gott om tillfällen där de får öva sig att framföra sina åsikter på ett konstruktivt sätt och att handla etiskt. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor och situationer ur olika perspektiv. Skolarbetet ska systematiskt främja kännedom och respekt för de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter och att man handlar enligt dem. Respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag ska stärkas i all verksamhet, också i det internationella samarbetet.

Eleverna ska i skolan uppleva vilken betydelse kommunikation har också för den egna utvecklingen. De ska få träna sina sociala färdigheter, lära sig att uttrycka sig på olika sätt och att uppträda i olika situationer. I undervisningen ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig även med hjälp av ringa språkkunskaper. Lika viktigt är det att lära sig att använda matematiska symboler, bilder och andra visuella uttryck, drama, musik och rörelse för att kommunicera och uttrycka sig. Skolarbetet ska också ge eleverna mångsidiga möjligheter att arbeta med händerna. Eleverna ska lära sig att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor och åsikter, tankar och idéer. I skolarbetet ska de uppmuntras att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom. De ska lära sig att främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

Vardagskompetens (K3)

För att klara sig i livet och i vardagen förutsätts allt mångsidigare färdigheter. Det handlar om hälsa, säkerhet och människorelationer, motion och trafik, att fungera i en teknologiserad vardag och att kunna hantera sin ekonomi och konsumtion, allt sådant som påverkar en hållbar livsstil. I den grundläggande utbildningen ska elevernas framtidstro stödjas.

Skolgemenskapen ska hjälpa eleverna att förstå att var och en med sitt eget agerande påverkar såväl sitt eget som andras välbefinnande och sin egen och andras hälsa, trygghet och säkerhet. Eleverna ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra. De ska spurras till att öva

färdigheter som är viktiga för deras eget liv och vardag och till att bidra till ökat välbefinnande i sin omgivning. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen lära känna och förstå vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnande och hälsa och inse betydelsen av välmående, trygghet och säkerhet samt lära sig att hitta information om dessa. De ska ges möjlighet att ta ansvar för eget och gemensamt arbete och att utveckla sin sociala förmåga och förmågan att hantera sina känslor. Eleverna lär sig att inse betydelsen av mänskliga relationer och ömsesidig omsorg. De ska också få lära sig att hantera tid, vilket är en viktig del av vardagskompetens och självreglering. Eleverna ska ges tillfälle att öva sig att i sitt agerande beakta sin egen och andras trygghet och säkerhet i olika situationer, också i trafiken. De ska få lära sig att förutse och klara av risksituationer på ett ändamålsenligt sätt. De ska också få lära sig att känna igen viktiga symboler som anknyter till trygghet och säkerhet och att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet.

Eleverna behöver grundläggande kunskap om teknologi och dess utveckling och effekter inom olika livsområden och i omgivningen. De behöver också handledning för att göra förnuftiga teknologiska val. Teknologins mångfald ska behandlas i undervisningen och eleverna lär sig förstå principerna för hur den fungerar och vad den kostar. Eleverna ska uppmuntras till en ansvarsfull användning av tekniken och att reflektera över etiska frågor gällande den.

Eleverna ska få hjälp med att utveckla sina konsumentkunskaper samt sina förutsättningar att sköta och planera sin egen ekonomi. Eleverna ska handledas i att fungera som konsumenter och kritiskt granska reklam. De ska också få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter och uppmuntras till en etisk användning och måttlighet. Eleverna uppmuntras till att dela med sig och vara sparsamma. Under den grundläggande utbildningen får eleverna lära sig att göra val och att leva i enlighet med en hållbar livsstil.

Multilitteracitet (K4)

Med kompetens i multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer. Denna kompetens gör det möjligt för eleverna att förstå många olika slag av kulturella uttryck och att forma sin egen identitet. Begreppet multilitteracitet har koppling till det vidgade text- och språkbegreppet. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Texterna kan tolkas och produceras till exempel i skriven, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form.

Eleverna behöver ha kompetens i multilitteracitet för att kunna förstå och tolka världen omkring sig och skapa sig en bild av den kulturella mångfalden. Kompetens i multilitteracitet innebär att kunna söka, kombinera, omforma, producera, presentera och kritiskt granska information i olika former, i olika kontexter och med hjälp av olika verktyg. Kompetensen i multilitteracitet bidrar även till att utveckla ett kritiskt tänkande och studiekompetens det vill säga att lära sig att lära. I denna kompetens ingår även etisk och estetisk läskunnighet. Det är viktigt att eleverna får möjlighet att träna sin mångsidiga läskunnighet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man använder digitala verktyg på många olika sätt.

Eleverna ska utveckla mångsidig läskunnighet inom alla läroämnen via vardagsspråket för att kunna behärska begrepp och kommunikationsformer inom olika fäskområden. För att eleverna ska

samarbete mellan olika läroämnen och andra aktörer. Eleverna ska ges möjlighet att använda, tolka och producera olika slag av texter både individuellt och tillsammans med andra. Olika slag av multimodala läromedel ska användas och man ska göra det möjligt för eleven att förstå de kulturella sambanden mellan dessa texter. I undervisningen ska man analysera och reflektera kring texter som är autentiska och meningsfulla för eleverna. På detta sätt blir det möjligt för eleverna att använda sina styrkor i studierna och utnyttja texter och innehåll som intresserar dem samt att delta aktivt och påverka.

Digital kompetens (K5)

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet.

Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter. 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt. 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) Eleverna får erfarenheter och övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att eleverna är aktiva och ges möjlighet att vara kreativa och hitta arbetssätt och lärstigar som lämpar sig för dem. Det är också viktigt att de upplever glädje över att arbeta tillsammans och upptäcka världen tillsammans, vilket påverkar studiemotivationen. Användningen av digitala verktyg ger eleverna möjligheter att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt. På så sätt utvecklas också deras förmåga att tänka och lära sig.

Eleverna ska få bekanta sig med tillämpningar och användning av olika digitala verktyg för olika syften och lära sig se deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som medel för att påverka. Man ska tillsammans fundera över varför digitala verktyg behövs i studierna, i arbetslivet och i samhället och hur denna kompetens har kommit att bli en del av de allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet. Eleverna ska lära sig att bedöma informations- och kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsument. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen få använda digitala verktyg även i internationell kommunikation. De lär sig att uppfatta deras betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Arbetslivet, yrken och arbetets karaktär förändras bland annat på grund av den teknologiska

Arbetslivet, yrkena och arbetets karaktär förändras bland annat på grund av den teknologiska utvecklingen och genom att ekonomin globaliseras. Det blir svårare att förutspå arbetskraven än tidigare. Eleverna ska i den grundläggande utbildningen utveckla allmänna färdigheter som främjar intresset och en positiv attityd gentemot arbete och arbetslivet. Det är viktigt att eleverna får erfarenheter som hjälper dem att inse betydelsen av arbete och företagsamhet och möjligheterna till entreprenörskap samt sitt eget ansvar som medlemmar i en grupp och i samhället. Skolarbetet

101

ska ordnas så att eleverna kan utveckla sin kännedom om arbetslivet, lära sig entreprenörskap samt inse betydelsen av de kunskaper som inhämtas i skolan och på fritiden för den egna karriären.

Eleverna ska få lära sig vad som är utmärkande för näringslivet i närmiljön och vilka de centrala branscherna är. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna bekanta sig med arbetslivet och få erfarenheter av att arbeta och av att samarbeta med aktörer utanför skolan. På detta sätt får eleverna träning i sakligt uppförande och samarbetsförmåga som behövs i arbetslivet och upptäcker vikten av goda språkkunskaper och kommunikationsfärdigheter. Förmåga att sysselsätta sig själv, entreprenörskap och färdigheter att uppskatta och hantera risker utvecklas genom olika projekt. I skolan ska eleverna öva sig att arbeta i grupper, med projekt och inom nätverk.

Eleverna ska ges möjlighet att öva sig att arbeta självständigt och tillsammans med andra och att arbeta metodiskt och långsiktigt. När eleverna arbetar tillsammans kan var och en se sitt arbete som en del av helheten. De lär sig också ömsesidighet och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. I aktiverande undervisningssituationer kan eleverna lära sig att planera arbetsprocesser, ställa upp hypoteser, testa olika alternativ och dra slutsatser. De övar sig att uppskatta tid och se övriga förutsättningar för arbetet och att hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär sig eleverna förutse eventuella svårigheter i arbetet och att hantera misslyckanden och besvikelser. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta arbetet och resultatet av det.

Eleverna ska uppmuntras att förhålla sig öppet till nya möjligheter och att handla flexibelt och kreativt om situationen förändras. De ska lära sig att aktivt ta initiativ och att söka olika alternativ. Eleverna ska få hjälp med att upptäcka yrken som intresserar dem och att välja lämpliga fortsatta studier utgående från sina egna förutsättningar, medvetna om traditionella könsrollers och andra rollmodellens inverkan.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Den grundläggande förutsättningen för demokrati är att människorna deltar i verksamheten i samhället. För att lära sig att delta och påverka och förhålla sig ansvarsfullt till framtiden krävs övning. Skolan erbjuder trygga ramar för detta. Samtidigt ger den grundläggande utbildningen eleverna en kunskapsgrund för att växa till aktiva medborgare som utövar sina demokratiska rättigheter och friheter på ett ansvarsfullt sätt. Skolan ska stärka varje elevs delaktighet.

Den grundläggande utbildningen ska skapa förutsättningar för eleverna att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället. Deras rätt att delta i beslutsfattande enligt sin ålder och utvecklingsnivå ska respekteras i skolan. Eleverna ska delta i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön. De ska få kunskaper och

utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och läring. De ska ta hänsyn till sina egna erfarenheter av olika sätt att delta och påverka i medborgarsamhället och av gemensamt arbete utanför skolan. Genom att eleverna får ett personligt förhållande till naturen inser de betydelsen av naturskydd. Eleverna får lära sig att bedöma mediernas påverkan i samhället och att använda sig av de möjligheter medierna erbjuder. Genom egna erfarenheter lär sig eleverna att påverka, fatta beslut och ta ansvar. Samtidigt lär de sig att uppfatta betydelsen av regler, överenskommelser och förtroende. Genom att delta i skolan och utanför skolan lär sig eleverna att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt. De lär sig att arbeta tillsammans och får tillfälle att öva sig att förhandla, medla och lösa konflikter samt att förhålla sig kritiskt till olika fenomen. Eleverna

101

ska uppmuntras att reflektera över sina ställningstaganden ur olika perspektiv: likabehandling, jämlikhet, jämställdhet och rättvisa och med tanke på en hållbar livsstil.

Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringsätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

I LOJO

Lokala aspekter som eventuellt kompletterar den grundläggande utbildningens uppgift och som ger uttryck åt det praktiska genomförandet

Lojo stads utvecklingsprogram för fostran och undervisning fastställer de strategiska riktlinjerna för småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen i enlighet med stadens strategi, bildningsväsendets åtgärdsprogram och de nationella skolpolitiska riktlinjerna fram till 2018. I programmet presenteras de strategiska målen för fostran och undervisningen och åtgärderna för att uppnå målen. Undervisningsnämnden behandlar utifrån detta årliga utvecklingsriktlinjer och åtgärder.

Eventuella prioriteringar när det gäller mångsidig kompetens enligt grunderna för läroplanen och hur prioriteringen kommer till uttryck

Undervisningsnämnden fastställer årligen som prioriterat område minst en princip som styr utvecklingen av verksamhetskulturen. Eventuella kommunvisa prioriteringar när det gäller mångsidig kompetens och teman för de mångvetenskapliga lärområdena antecknas i läsårsplanen varje läsår. Om kommunvisa prioriteringar när det gäller utveckling av verksamhetskulturen och mångsidig kompetens avtalas i ledningsgrupperna för småbarnspedagogiken och undervisningen.

Arrangemang och åtgärder, med hjälp av vilka genomförandet av målen för mångsidig kompetens säkerställs och genomförandet följs upp

Genomförandet av målen utvärderas i samband med utvärderingen av läsårets verksamhet.

4 VERKSAMHETSKULTUREN I EN ENHETLIG GRUNDLÄGGANDE UTBILDNING

101

4.1 Verksamhetskulturens betydelse och utvecklandet av den

Den grundläggande utbildningen ska utvecklas som en läroplansmässigt och pedagogiskt sammanhängande helhet. Den grundläggande utbildningen indelas enligt statsrådets förordning i helheter som består av årskurserna 1–2, 3–6 och 7–9. Årskurserna ska bilda en enhetlig didaktisk och logisk pedagogisk kontinuitet. Samarbete med förskoleundervisningen ökar långsiktigheten i arbetet. Utbildningsanordnaren ska garantera samarbete och enhetlighet i undervisningen, oberoende av om förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen eller olika årskurser i den grundläggande utbildningen administrativt fungerar i olika enheter eller byggnader. Om möjligt ska man även samarbeta med läroanstalter inom följande utbildningsstadium.

Verksamhetskulturen spelar en central roll när det gäller att skapa enhetlighet i den grundläggande utbildningen. Den inverkar alltid på hur eleverna upplever kvaliteten i skolarbetet[1]. En skolas verksamhetskultur är dess historiskt och kulturellt formade sätt att arbeta. Verksamhetskulturen kan utvecklas och förändras. Den är en helhet som bygger på

- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- ledning samt organisering, planering, genomförande och utvärdering av arbetet
- kompetens som finns i skolan och hur man utvecklar skolans verksamhet
- pedagogik och professionalitet
- kommunikation, atmosfär, daglig praxis och lärmiljöer.

Verksamhetskulturen formas av både medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga, faktorer. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. De vuxnas sätt att agera överförs till eleverna, som

om dess betydelse och effekter eller inte. De vuxnas sätt att agera överförs till eleverna, som tillägnar sig skolans värden, attityder och vanor. Till exempel överförs modeller för kommunikation och språkbruk samt könsroller till eleverna. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan och lägga märke till icke-önskvärda drag och korrigeras dem.

Verksamhetskulturen syns mest i de gemensamma handlingsätten. All verksamhet i den grundläggande utbildningen ska utformas så att den stödjer målen för undervisning och fostran. Skolans verksamhetskultur ska stödja att alla förbinder sig till målen och främja att den gemensamma värdegrunden och synen på lärande förverkligas i skolarbetet. En förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen är en öppen, interaktiv diskussion där alla är delaktiga och där man uppskattar varandra och skapar förtroende för varandra.

I LOJO

101

I Lojo upprättas läroplanerna som en fortsättning från förskoleundervisningen till andra stadiet. Övergångsperioderna beskrivs i årskursavsnitten i läroplanen.

I alla skolor förekommer elevkårer som deltar i verksamhetsplaneringen. Därtill ges eleverna möjlighet att delta i utvecklingen av verksamhetskulturen bland annat genom stöd- och fadderelevsverksamhet, klass- och skolspecifika ansvarsuppgifter. Eleverna svarar med jämna mellanrum på enkäter om utvecklingen av verksamheten i skolan och skoltrivseln. I all verksamhet betonas elevernas delaktighet.

Vårdnadshavare ges möjlighet att delta i utvecklingen av verksamhetskulturen i skolan bland annat genom föräldraföreningar, olika evenemang och tillställningar samt klasskommittéernas verksamhet. Utöver dessa kan vårdnadshavare utvärdera verksamhetskulturen i skolan genom regelbundna enkäter. I alla skolor utnyttjas vårdnadshavarnas kompetens bland annat för att ordna olika temadagar, projekt och mångvetenskapliga lärområden.

I läroplanen beskrivs skolornas och bibliotekets samarbete klassvis. Därtill samarbetar skolorna med bland annat småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen, andrastadiets läroinrättningar, ungdomsväsendet, bildkonstskolan, teatern, museet, musikinstitutet, Liikuntakeskus, Kisakallio Idrottsinstitut, Luksia, församlingen samt olika företag och organisationer.

Anvisning för arbetet i skolorna

Samarbetsformerna och principerna för utvecklandet av den gemensamma verksamhetskulturen tillsammans med förskoleundervisningen, de olika klasserna, om möjligt det följande utbildningsstadiet samt övriga samarbetspartner antecknas i verksamhetsplanerna.

Skolorna utvärderar genomförandet av principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i samband med utvärderingen av läsårsplanen.

4.2 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen ska hjälpa utbildningsanordnarna och skolorna att styra sin verksamhet. Principerna beskrivs i synnerhet utifrån skolans perspektiv. Utbildningsanordnaren ska skapa förutsättningar för att skolorna ska kunna tillämpa principerna och utveckla sin egen verksamhetskultur i samma riktning. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande, delaktighet, välbefinnande och en hållbar livsstil. För att principerna ska kunna förverkligas krävs att man beaktar lokala behov och möjligheter, att man samarbetar med vårdnadshavarna och andra samarbetspartner och att eleverna på riktigt får vara med och utveckla skolgemenskapen.

En lärande organisation är kärnan i verksamhetskulturen

Skolan ska fungera som en lärande organisation som stödjer alla sina medlemmar i lärandet. Den lärande organisationen ska utvecklas genom dialog. Samarbete och delaktighet stärker gemenskapen. Att man reflekterar över målen och regelbundet utvärderar det egna arbetet och att

101

man kan arbeta i lugn och ro främjar lärandet i skolgemenskapen. Respons från hemmen och andra samarbetspartner stödjer lärandet. Det är också viktigt att utnyttja resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning. Betydelsen av pedagogiskt och delat ledarskap betonas och ledarskapet inriktas framför allt på att trygga förutsättningarna för lärande.

En lärande organisation ska skapa förutsättningar för medlemmarna att lära sig tillsammans och av varandra. Den ska också skapa förutsättningar för undersökande och experimenterande arbete och ge erfarenheter av att känna sig inspirerad och av att lyckas. En lärande organisation ska uppmuntra alla sina medlemmar att försöka och att lära sig också av misstag. Den ska ge medlemmarna lämpliga utmaningar och hjälpa dem att hitta och dra nytta av sina styrkor. Som medlemmar i gemenskapen kan eleverna skapa en positiv och realistisk bild av sig själva och utveckla sin naturliga vilja att experimentera och undersöka. I en lärande organisation inser man att fysisk aktivitet har betydelse för lärandet och strävar till att frigöra sig från en stillasittande livsstil. Den ska värdesätta att man fördjupar sig i arbetet, anstränger sig i lärandet och slutför arbetet.

Välbefinnande och en trygg vardag

Strukturerna och verksamhetssätten i en lärande organisation ska främja välbefinnande och trygghet och på så sätt skapa förutsättningar för lärande. Dessa två aspekter ska beaktas i allt skolarbete och styra allas arbete. Medlemmarna ska ses som individer och behandlas jämlikt men också gemenskapens behov ska beaktas. Skoldagens verksamhetssätt ska vara smidiga och möjliggöra en mångsidig verksamhet. Motion och gemensamma aktiviteter som främjar det psykiska välbefinnandet ska utgöra en naturlig del av varje skoldag. Gemensam elevvård är en viktig del av verksamhetskulturen.

Eleverna ska ha jämlika möjligheter att få handledning och stöd för sin utveckling och sitt lärande.

både som individer och som medlemmar i gruppen. Välvillighet och vänlighet ska värdesättas. Mobbning, våld, rasism eller annan diskriminering ska inte accepteras och man ska genast ingripa vid osakligt beteende. I skolarbetet ska man sträva efter att förutse vardagen så att den löper harmoniskt. Att bli hörd och uppleva rättvisa skapar förtroende. En lugn och accepterande atmosfär, goda sociala relationer och en trivsamt miljö främjar arbetsron.

Kommunikation och mångsidiga arbetssätt

Kommunikation, samarbete och mångsidiga arbetssätt främjar hela gemenskapens lärande och välbefinnande. En lärande organisation ska identifiera olika former av lärande och kunskapsbyggande och fungera smidigt. Den uppmuntrar till att pröva och experimentera och ger utrymme för aktivitet, kreativitet, motion, lek och upplevelser som är karakteristiskt för olika åldrar och elever.

I skolarbetet ska man systematiskt använda sig av olika arbetssätt och lärmiljöer och sträva till att regelbundet föra ut undervisningen ur klassrummet. Man ska skapa möjligheter till projektbaserat arbete och helhetsbaserat lärande samt till samarbete både inom skolan och med aktörer utanför skolan. Samarbetet och kommunikationen mellan vuxna i skolan och med det omgivande samhället stärker elevernas förmåga att kommunicera och samarbeta. När eleverna arbetar tillsammans lär de känna sig själva och sin personlighet och att arbeta konstruktivt tillsammans med många olika slags människor. Informations- och kommunikationsteknik ska användas för att främja kommunikation och multisensoriskt arbete via olika kanaler.

101

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Skolan som en lärande organisation är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle, där det lokala och det globala överlappar varandra. Olika identiteter, språk, religioner och åskådningar lever sida vid sida och är i växelverkan med varandra. Internationalisering på hemmaplan är en viktig resurs i skolan. Som lärande organisation tar skolan tillvara och uppskattar landets kulturarv och nationalspråk samt den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningsmässiga mångfald. Den lyfter fram den samiska och andra minoritetens betydelse i Finland. Den utvecklar förståelsen och respekten mellan individer och grupper och ett ansvarsfullt agerande gentemot varandra. Rätten till det egna språket och den egna kulturen är en grundrättighet som man i skolan medvetet arbetar utgående från. I skolan ska man bekanta sig med kulturella traditioner, diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och tillsammans skapa nya sedvänjor.

Flerspråkighet är en form av kulturell mångfald. Varje gemenskap och varje medlem i gemenskapen är flerspråkig. Det ska vara naturligt att använda olika språk parallellt i skolans vardag och språk ska värdesättas. I den språkmedvetna gemenskapen diskuteras attityder gentemot språk och språkgrupper och man förstår språkets centrala betydelse för lärandet, för kommunikation och för samarbete samt för identitetsskapandet och integreringen i samhället. Varje läroämne har sitt eget språk, textbruk och begreppssystem. De olika vetenskapsgrenarnas språk och symbolsystem öppnar olika perspektiv på samma fenomen. Undervisningen ska gå från vardagsspråk mot mera abstrakta begrepp. I en språkmedveten skola är alla vuxna både språkliga

modeller och språklärare i det läroämne de undervisar.

Delaktighet och demokrati

Den lärande organisationens verksamhetssätt ska utvecklas gemensamt. En demokratisk verksamhetskultur som främjar delaktighet och uppfyller de mänskliga rättigheterna ger eleverna förutsättningar att växa till aktiva medborgare.

Eleverna ska enligt sin utvecklingsnivå få vara med och planera, utveckla och utvärdera verksamheten. De ska få uppleva att de blir hörda och uppskattade som medlemmar i gemenskapen. Gemenskapen ska uppmuntra demokratisk dialog och delaktighet och utveckla sådana verksamhetssätt och strukturer som det förutsätter. Elevkårsverksamheten erbjuder ett viktigt forum för elevernas delaktighet. Också andra verksamhetsformer såsom stödelevs- och fadderverksamhet och engagemang i frivilligt arbete och hållbar utveckling ökar elevernas delaktighet. Samtidigt stärker de samarbete och växelverkan i hela skolgemenskapen. Samarbete med olika förvaltningar, församlingar, organisationer, företag och andra aktörer fördjupar bilden av samhället och verksamheten i medborgarsamhället. Kontakten med skolor i olika länder ökar förmågan att komma till rätta i en globaliserad värld.

Likabehandling och jämlikhet

En lärande organisation ska främja likabehandling och jämlikhet. Medlemmarna ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av faktorer som hänger samman med personen i fråga^[2]. Likvärdighet betyder inte att alla är likadana. Likabehandling förutsätter både att man garanterar grundläggande rättigheter och möjligheter till delaktighet och att man beaktar individuella behov.

Under grundskoletiden utvecklas elevernas uppfattning om sin egen sexuella identitet och

101

sexualitet. En lärande organisation främjar genom sina värderingar och sin praxis jämställdhet mellan könen och stödjer eleverna i deras identitetsskapande. Undervisningen ska ha ett könssensitivt förhållningssätt. Skolan ska uppmuntra eleverna att upptäcka sina egna möjligheter och att förhålla sig till olika läroämnena, göra val och binda sig till studierna utan könsbundna rollmodeller. Genom val och utveckling av lärmiljöer, arbetssätt och undervisningsmaterial ger man synlighet åt och visar respekt för den mänskliga mångfalden.

Ansvar för miljön och en hållbar framtid

En lärande organisation ska i all sin verksamhet fästa uppmärksamhet vid nödvändigheten av en hållbar livsstil. Genom sina val och sitt handlande i vardagen visar skolan ett ansvarsfullt förhållningssätt till miljön. Materialval och handlingsmönster som innebär slöseri med råmaterial, energi och biologisk mångfald ska förändras så att de blir hållbara. Betydelsen av immateriella värden för välbefinnandet och en hållbar livsstil lyfts fram och dessa värden ges tid och synlighet i det dagliga skolarbetet. Eleverna är med och planerar och förverkligar en hållbar vardag.

En lärande organisation ska inge hopp om en bra framtid genom att skapa en kunskapsgrund för ekosocial bildning. En realistisk och praktisk attityd till förutsättningarna för en bra framtid stärker utvecklingen till ansvarsfulla medlemmar i gemenskapen, kommuninvånare och medborgare. Det

sporrar eleverna att bemöta världens mångfald öppet och nyfiket och att arbeta för en rättvisare och hållbarare framtid.

I LOJO

Strukturerna och verksamhetssätten i en lärande organisation:

Skolorna inom den grundläggande utbildningen har ledningsgrupper som samordnar och styr arbetet med att utveckla skolan till en lärande organisation. Lärarna planerar ordnandet av undervisningen och modeller för utveckling av skolan i team enligt klass, ansvarsområde och/eller läroämne, vilka sammanträder regelbundet.

I alla skolor fäster man särskild uppmärksamhet vid utvecklandet av en verksamhetskultur av positiv växelverkan på alla nivåer för såväl personalen som eleverna. Positiv växelverkan är en viktig faktor som främjar lärande och välbefinnande.

Principerna som styr utvecklandet av verksamhetskulturen ingår i planeringen av mångvetenskapliga lärområden.

Lojo stad och undervisningsväsendet har egna miljöplaner. Varje skola upprättar en egen miljöplan som bygger på undervisningsväsendets miljöplan.

Anvisning för arbetet i skolorna

Skolorna beskriver i sina läsårsplaner hur teamarbetet och ansvarsområdena organiseras.

Skolorna antecknar i sina läsårsplaner hur man upprätthåller och främjar en positiv växelverkan.

101

Skolorna utvärderar genomförandet av principerna som styr utvecklandet av verksamhetskulturen i samband med utvärderingen av läsårsplanen.

4.3 Lärmiljöer och arbetsätt

Lärmiljöer

Med lärmiljöer avses de lokaler, platser, grupper och aktiviteter, där studierna och lärandet sker. Lärmiljöer innefattar också redskap, tjänster och material som används i undervisningen. Lärmiljöerna ska stödja elevernas individuella och gemensamma utveckling, lärande och kommunikation[3]. Alla medlemmar i skolgemenskapen påverkar lärmiljöerna genom sitt agerande. Välfungerande lärmiljöer främjar kommunikation, delaktighet och kollaborativt kunskapsbyggande. De ger också möjlighet till aktivt samarbete med utomstående aktörer eller sakkunniga

De ger också möjlighet till aktivt samarbete med utomstående aktörer eller sakkunniga.

Målet med utveckling av lärmiljöerna är att de bildar en mångsidig och flexibel pedagogisk helhet. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta olika läroämnes specialbehov. Lärmiljöerna ska ge möjlighet till kreativa lösningar samt till att analysera och undersöka företeelser ur olika perspektiv. Dessutom ska man när man utvecklar och väljer lärmiljöer beakta att eleverna tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter också utanför skolan.

Utrymmena ska utvecklas, planeras, utformas och användas så att de är ergonomiska, ekologiska, estetiska och tillgängliga, ljusa, trivsamma, välordnade och rena, de akustiska förhållandena är goda och inomhusluften av god kvalitet. Skolans utrymmen, inklusive möbler, utrustning och redskap ska ge möjlighet att stödja den pedagogiska utvecklingen av undervisningen och elevernas aktiva deltagande. Målet är att eleverna ska ha tillgång till utrymmen, redskap, material och bibliotekstjänster så att de också har möjlighet att studera självständigt. Utöver skolans utrymmen och skolgården ska naturen och den byggda miljön användas i undervisningen. Bibliotek, motions-, konst- och naturcenter, museer och många andra samarbetsparter erbjuder mångsidiga lärmiljöer.

Informations- och kommunikationstekniken är en viktig del av mångsidiga lärmiljöer. Elevernas delaktighet och förmåga att arbeta kollaborativt ska stärkas och elevernas personliga lärtigar stödjars med hjälp av digitala verktyg. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta den mångformiga mediekulturen. Nya digitala verktyg ska tas i bruk för att främja och stödja lärandet. Elevernas egna digitala verktyg kan användas som stöd för lärandet enligt vad man kommer överens med vårdnadshavarna. Samtidigt säkerställer man att alla elever har möjlighet att använda digitala verktyg.

Erfarenheter och upplevelser av att lyckas i olika miljöer och lärsituationer sporrar eleverna att utveckla sina kunskaper. Eleverna ska delta i utvecklingen av lärmiljöerna. Lärmiljöerna ska planeras utifrån elevernas individuella behov[4]. På det viset kan man förebygga behovet av särskilt stöd för lärande och skolgång. Lärmiljöer som skräddarsys utifrån behovet av stöd kan utgöra en del av en elevs planerliga stöd.

Lärmiljöerna ska utvecklas med beaktande av varje elevs och hela skolans totala välbefinnande. Miljöerna ska vara trygga och hälsosamma och främja elevernas sunda utveckling och

101

välbefinnande i enlighet med deras ålder och förutsättningar[5]. Eleverna ska lära sig att handla på ett ansvarsfullt och tryggt sätt i alla lärmiljöer. Arbetsro och en vänlig och lugn atmosfär stödjer lärandet.

Arbetsätt

Utgångspunkt för valet av arbetsätt är de mål som ställts upp för undervisningen samt elevernas behov, förutsättningar och intressen. Varierande arbetsätt stödjer och styr såväl undervisningsgruppens som den enskilda elevens lärande. Arbetsätt som lämpar sig för olika åldrar och olika undervisnings- och lärsituationer ska användas i undervisningen. Genom mångsidiga arbetsätt och bedömningsmetoder får eleverna möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Vid val av arbetsätt ska man sträva efter att identifiera och förändra könsbundna

attityder och rutiner.

Mångsidiga arbetssätt bidrar till glädje i lärandet och till att eleverna upplever att de lyckas samt stödjer kreativ verksamhet som är karakteristisk för olika åldrar. Erfarenhetsbaserade och aktiverande arbetssätt samt rörelse och användningen av olika sinnen berikar lärandet och stärker motivationen. Också arbetssätt som stödjer självreglering och känslan av att höra till gruppen stärker motivationen. Drama och andra konstnärliga uttrycksformer hjälper eleverna att lära känna sig själva och att utvecklas till kreativa människor med sund självkänsla. Det ger eleverna förutsättningar att uttrycka sig mångsidigt och kommunicera konstruktivt med olika människor och grupper. Genom valet av arbetssätt kan man också stödja kollaborativt lärande, där kunskap och förståelse byggs upp genom interaktion med andra. Eleverna ska få agera i olika roller, dela uppgifter med varandra och ta ansvar för både individuella och gemensamma mål.

Vid val av arbetssätt ska olika läroämnens särdrag och utvecklingen av mångsidig kompetens beaktas. Genom att använda arbetssätt som är typiska för olika läroämnen hjälper man eleverna att både strukturera sina kunskaper och tillägna sig färdigheter. Viktiga färdigheter med tanke på lärandet är förmåga att söka, behandla, analysera, presentera, tillämpa, kombinera, bedöma och skapa information. Undersökande och problembaserat arbete, lek, användning av fantasi och konstnärlig verksamhet utvecklar abstrakta och metodiska kunskaper, kritiskt och kreativt tänkande och förmåga att tillämpa sina kunskaper.

Differentiering i undervisningen ska styra valet av arbetssätt. Differentieringen ska grunda sig på kännedom om eleverna och vara ett centralt pedagogiskt perspektiv i all undervisning. Differentiering berör studiernas omfattning och djup, arbetsrytm, arbetsgång och elevernas olika sätt att lära sig. Differentieringen ska utgå från elevens behov och möjligheter att själv planera sina studier, att välja olika arbetssätt och studera i egen takt. Elevernas individuella olikheter och skillnader i elevernas utveckling ska också beaktas vid valet av arbetssätt. Genom differentiering stödjer man elevens självkänsla och motivation och tryggar arbetsron. Differentiering bidrar också till att förebygga behov av stöd.

Även en helhetsskapande undervisning styr valet av arbetssätt. Helhetsskapande undervisning behandlas i det följande underkapitlet 4.4.

En mångsidig och ändamålsenlig användning av informations- och kommunikationsteknik ökar elevernas möjligheter att utveckla sitt arbete och sin förmåga att skapa nätverk. Det ökar deras förmåga att söka, behandla och producera information på ett kreativt, självständigt, interaktivt och

101

kritiskt sätt. Vid valet av arbetssätt ska man använda sig av de möjligheter som spel och spelifiering erbjuder.

Läraren ska välja arbetssätt i samråd med eleverna och handleda dem i synnerhet i användningen av nya arbetssätt för att de på så sätt ska bli mera självständiga och målinriktade i sitt sätt att arbeta. Förmågan att lära sig lära utvecklas bäst när läraren också uppmuntrar eleverna att planera och utvärdera sina arbetssätt. Det motiverar och hjälper eleverna att ta ansvar för lärandet och arbetet i skolgemenskapen. Gemensam reflektion kring mål och bedömningsgrunder förbinder till

I LOJO

I Lojo används lokalerna på ett flexibelt sätt och vid planeringen av nya lokaler beaktas undervisningens framtida behov.

I undervisningen utnyttjar man i så hög grad som möjligt lärmiljöer utanför skolan, från närmiljön till det egna närområdet och lärmiljöer som staden erbjuder. Skolorna utnyttjar möjligheterna som Kulturstigen erbjuder när det gäller användning av mångsidiga lärmiljöer bland annat i biblioteket, bildkonstskolan, teatern och museet.

Nya digitala verktyg ska tas i bruk för att främja och stödja lärandet i enlighet med den digitala agendan som utarbetats i Lojo. Eleverna kan även använda egna digitala verktyg som stöd för lärandet i enlighet med de principer man kommit överens om med vårdnadshavarna (BYOD, dvs. TOLLO).

Skolornas internationalisering och internationaliseringsprojekt bidrar till utvidgade lärmiljöer.

Anvisning för arbetet i skolorna

I Lojo ska varje skola precisera målsättningen för sin egen verksamhetskultur, lärmiljöer och arbetssätt samt de gemensamma verksamhetsprinciperna och det övriga praktiska genomförandet i sin läsårsplan.

Genomförandet av målsättningen utvärderas i samband med utvärderingen av läsårsplanen.

4.4 Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden

Helhetsskapande undervisning är en viktig del av den verksamhetskultur som stödjer pedagogisk enhetlighet i den grundläggande utbildningen. Målet är att göra det möjligt att förstå förhållandet mellan olika fenomen och på vilket sätt de är beroende av varandra. Helhetsskapande undervisning ger eleverna bättre möjligheter att kombinera kunskaper och färdigheter från olika vetenskapsgrenar och att i växelverkan med andra strukturera dem till meningsfulla helheter. Arbetsperioder då eleverna undersöker helheter och kombinerar och undersöker olika vetenskapsgrenar ger dem möjlighet att tillämpa sina kunskaper och får dem att känna sig delaktiga i att bygga upp gemensam kunskap. Detta stärker elevernas förmåga att uppfatta vilken betydelse det som de lär sig i skolan har för det egna livet och den egna gruppen och i ett vidare

perspektiv för samhället och mänskligheten. Samtidigt får eleverna redskap för att vidga och strukturera sin världsbild.

Helhetsskapande undervisning förutsätter ett pedagogiskt grepp, som rör både undervisningens innehåll och arbetsmetoder, där man inom undervisningen i varje läroämne och i synnerhet över

läroämnesgränserna studerar olika teman eller företeelser i den verkliga världen som helheter. Omfattningen och sättet på vilket man förverkligar helhetsskapande undervisning kan variera beroende på elevernas behov och målen för undervisningen. Undervisningen kan t.ex. genomföras genom att

- samma tema studeras parallellt i två eller flera läroämnen samtidigt
- innehåll som hör till samma tema delas in i perioder som följer på varandra
- ordna aktiverande evenemang såsom temadagar, olika tillställningar, kampanjer, studiebesök och lägerskolor
- planera mångvetenskapliga lärområden som omfattar en längre period och flera läroämnen och som kan innehålla ovan nämnda helhetsskapande metoder
- skapa helheter där många läroämnen samverkar
- erbjuda samordnad undervisning, så att all undervisning är helhetsbaserad såsom i förskoleundervisningen.

För att kunna garantera att alla elever har möjlighet att ta del av arbete med lärområden och att få undersöka det som de är intresserade av ska utbildningsanordnaren se till att elevernas studier innehåller minst ett mångvetenskapligt lärområde per läsår. Om de mångvetenskapliga lärområdenas mål och innehåll och om hur de förverkligas ska beslutas i den lokala läroplanen och preciseras i skolans läsårsplan. Den tidsmässiga omfattningen av ett lärområde ska planeras så att eleverna har tid att fördjupa sig i innehållet och att arbeta målinriktat, mångsidigt och uthålligt. I den lokala läroplanen och i läsårsplanen kan man också besluta om andra sätt att göra undervisningen mera helhetsskapande.

De mångvetenskapliga lärområdena ska främja den grundläggande utbildningens mål och i synnerhet utvecklingen av mångsidig kompetens. Innehållet i lärområdena ska planeras lokalt så att de återspeglar de principer för verksamhetskulturen som beskrivs i kapitel 4.2.

De mångvetenskapliga lärområdena ska planeras och genomföras utgående från de lokala resurserna och möjligheterna. Lärområdena erbjuder ett bra tillfälle för samarbete mellan skolan och det övriga samhället. Lärarnas och elevernas motivation ökar när de ämnen som behandlas har lokal anknytning, är aktuella och har samhällsrelaterad betydelse. Det är viktigt att eleverna deltar i planeringen. Syftet med lärområdena är att konkret behandla sådant som ingår i och som vidgar elevernas erfarenhetsvärld, varvid målet är att

- stärka elevernas delaktighet och ge dem möjligheter att vara med och planera målen, innehållet och arbetssätten i studierna
- lyfta fram frågor som eleverna upplever som viktiga och skapa tillfällen att behandla och påverka dem

- öka elevernas möjligheter att studera i olika grupper och med elever i olika åldrar och att arbeta

med många olika vuxna

- ge eleverna möjligheter att kombinera lärande utanför skolan med skolarbetet
- ge utrymme för intellektuell nyfikenhet, upplevelser och kreativitet samt skapa många olika slag av kommunikations- och språksituationer
- göra det möjligt att tillämpa kunskaper och färdigheter i praktiken och ge övning i att handla i enlighet med en hållbar livsstil
- sporra eleverna att handla på ett sätt som gynnar skolgemenskapens och samhällets bästa.

Planeringen och förverkligandet av mångvetenskapliga lärområden förutsätter samarbete mellan läroämnena som representerar olika perspektiv samt att skolans övriga verksamhet utnyttjas. Alla läroämnena ska i tur och ordning delta i genomförandet av ett lärområde på det sätt som respektive lärområde förutsätter. Innehållet i lärområdena ska väljas enligt principerna för verksamhetskulturen och så att det intresserar eleverna och lämpar sig för samarbete mellan läroämnena och lärare. I studierna utnyttjas de infallsvinklar, begrepp och metoder som är kännetecknande för de olika läroämnena.

Eleverna ska ges respons under den tid man arbetar med lärområdet och deras kunskaper och färdigheter ska beaktas i den verbala bedömningen eller när man ger vitsord i de läroämnena som varit involverade i lärområdet.

Mångvetenskapliga lärområden (ML) är helhetsskapande studieperioder som grundar sig på samarbete mellan läroämnena. Lärområdena ska avspegla skolans värden och syn på lärande. De ska återspegla principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen och stödja utvecklingen av mångsidig kompetens.

Värden och synen på lärande		Verksamhetskultur	Sk Läroämne	ML oämne	Mål för undervisning och fostran	Mångsidig kompetens
Uppdrag						
Grund för arbetet			Arbetsredskap			Mål för arbetet

I LOJO

När man planerar undervisningen ska den helhetsskapande undervisningen tas i beaktande på ett så mångsidigt sätt som möjligt och enligt de metoder som anges i läroplanen. Därtill ska skolorna planera och genomföra minst ett mångvetenskapligt lärområde per läsår. Längden på ett mångvetenskapligt lärområde motsvarar i timmar minst en skolvecka.

Lärområdenas teman binds till principerna för utvecklande av verksamhetskulturen. Undervisningsväsendet fastställer årligen minst en princip som styr utvecklandet av verksamhetskulturen som prioriterat område.

Undervisningsväsendet fattar årligen beslut om minst ett delområde inom mångsidig kompetens, som ska utvecklas. Detta delområde inom mångsidig kompetens ska utvärderas och fogas till elevutvärderingen i samband med utvärderingen av det mångvetenskapliga lärområdet. Därtill kan skolan även parallellt med det mångvetenskapliga lärområdet inkludera andra lärområden inom mångsidig kompetens.

Eleverna deltar i planeringen av de mångvetenskapliga lärområdena enligt ålder. Vid planering av lärområden för nybörjarundervisningen ska man om möjligt samarbeta med förskoleundervisningen.

I mångvetenskapliga lärområden ska man se till att de arbetsfärdigheter och övrig kompetens som anges i kompetensområdena tas i beaktande vid utvärderingen av läroämnena som ingår i lärområdet.

Anvisning för arbetet i skolorna

Skolan skriver ner i sin läsårsplan vilka former av helhetsskapande undervisning som används utöver mångvetenskapliga lärområden.

Teman för de mångvetenskapliga lärområdena som genomförs antecknas i läsårsplanen. Närmare planer (lärområdets mål, innehåll, vilka läroämnena som ingår, på vilket sätt eleverna kan delta i planeringen och hur lärområdena utvärderas och hur utvärderingen beaktas vid utvärderingen av läroämnet i fråga) skrivs ner och sparas till exempel på skolans pedantwebbplats.

[1] Kvalitetskriterier för den grundläggande utbildningen, undervisnings- och kulturministeriet 2012

[2] Lag om likabehandling (21/2004)

[3] Statsrådet förordning (422/2012) 4 §

[4] Statsrådet förordning (422/2012) 4 §

[5] Statsrådet förordning (422/2012) 4 §

5 SKOLARBETE SOM FRÄMJAR LÄRANDE OCH VÄLBEFINNANDE

5.1 Gemensamt ansvar för skoldagen

Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen ska genomsyra det praktiska skolarbetet. Skolarbetet ska främja målen för undervisning och fostran och bidra till att den grundläggande utbildningens uppdrag genomförs. Man ska skapa förutsättningar för elevernas välbefinnande, utveckling och lärande och se till att skolarbetet och samarbetet löper smidigt. De dagliga rutinerna i skolan ska också främja en hållbar livsstil.

Utgångspunkten är gemensamt ansvar för och omsorg om en bra och trygg skoldag för alla. Det fostrande arbetet och att främja välbefinnande åligger alla vuxna i skolan, oavsett deras arbetsuppgift. Alla elevers behov, förutsättningar och styrkor ska beaktas i skolarbetet. Samarbete med vårdnadshavarna och andra parter bidrar till att det lyckas.

Varje elev har alla skoldagar rätt till undervisning enligt läroplanen, handledning, elevvård och stöd samt till en trygg lärmiljö[1]. Utbildningsanordnaren ansvarar för att elevernas rättigheter tillgodoses och skapar förutsättningar för skolarbete som främjar detta. Skolans ledning har det praktiska ansvaret för lösningar i anslutning till undervisningen, handledningen, elevvården och stödarrangemangen i skolan, i alla årskurser och i alla läroämnen. Det inkluderar också att förebygga problem och att identifiera och eliminera hinder för växande och lärande i skolan. Varje lärare har ansvar för verksamheten, lärandet och välbefinnandet i sin undervisningsgrupp. Läraren ska påverka dessa genom sina pedagogiska lösningar och sitt sätt att handleda. Till lärarens uppgift hör att följa med och främja elevernas lärande, arbete och välbefinnande, att värdesätta och rättvist bemöta varje elev, att upptäcka eventuella svårigheter i god tid samt att handleda och stödja eleverna. Läraren ska se till att elevernas rätt till handledning samt stöd för lärande och elevvård tillgodoses. Det förutsätter kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna, samarbete mellan lärarna och i synnerhet samarbete med elevvårdspersonalen.

Eleverna har också ett eget ansvar som medlemmar i skolgemenskapen. Det innebär att regelbundet delta i skolarbetet, att vara hygglig och bemöta sina skolkamrater och de vuxna i skolan med respekt och att följa gemensamma regler. Att respektera andra människors integritet, arbete och arbetsro och sköta överenskomna uppgifter är nödvändigt i skolarbetet. Lagen förpliktar eleverna att delta i den grundläggande utbildningen, att utföra sina uppgifter samvetsgrant och att uppträda sakligt[2]. En elev kan endast av särskilda skäl tillfälligt befrias från undervisning[3]. Hemmet och skolan ska tillsammans handleda eleven att agera i enlighet med lagen och stödja eleven i hans ansträngningar. Det är skolans uppgift att ingripa vid frånvaro och hjälpa eleven att lyckas i sitt skolarbete.

I LOJO

Gemensamt ansvar för skoldagen samt samarbete

Det fostrande arbetet och att främja välbefinnande åligger alla vuxna i skolan, oavsett deras

arbetsuppgift. Vid all verksamhet ska man genom positiv växelverkan eftersträva gemensamt välbefinnande. Av lärarna förutsätts att de kommunicerar med eleverna och vårdnadshavarna, samarbetar med andra lärare och i synnerhet med elevvårdspersonalen. Eleverna ska följa gemensamma regler och förhålla sig med respekt till sina skolkamrater och skolans personal.

En högklassig grundläggande utbildning samt stöd för lärande och växande förhindrar att behovet av stöd växer. Övergångsperioden ska skötas på bra sätt. Fokus flyttas alltmer tydligare på tidigt stöd och förebyggande verksamhet, och stödet för barn genomförs mer systematiskt.

När det gäller elevernas växande och lärande betonas utvecklingen av goda kommunikationsfärdigheter med hjälp av undervisningsmetoder som stärker dessa. Eleverna har rätt att bli hörda enligt ålder i ärenden som gäller dem och lärmiljöns behov, utvärdera sitt lärande och ge respons. Skolorna ska stöda elevernas delaktighet i planeringen av verksamheten. Eleverna ska kunna ge respons om undervisningen och fostran. I alla skolor finns en elevkårsstyrelse, som hörs i ärenden som är av central betydelse för skolans verksamhet.

I enhetens verksamhet ska tas i beaktande fostran och undervisning, vilka lär eleverna att bära samhällsligt ansvar och bli aktiva medborgare. I Lojo stad har man skapat och etablerat ändamålsenliga verksamhetssätt, som främjar barns och ungas deltagande och påverkan, som en del av beslutsfattandet om barn och unga. Om samarbetsformerna och målen för samarbetet avtalas i enhetens läsårsplan. Principen om alla människors lika värde beaktar olika barn och elever genom att sporra till gemensamt lärande och inlärningsmetoder som främjar jämlikhet.

De gemensamma verksamhetssätten och processerna som genomförs tillsammans med barnskydds-, familjerådgivnings- och övriga myndigheter beskrivs i undervisningens och elevvårdens servicemeny på undervisningens intranät.

Skolan beskriver i sin läsårsplan hur man främjar delaktighet, organiserar samarbetet mellan skolan och hemmet och skolans interna samarbete, utvecklingen och uppföljningen av det (arbetsfördelning, ansvarsfördelning, praktiskt genomförande).

5.2 Samarbete

Undervisningsväsendet och skolan ska bedriva mångsidigt samarbete för att garantera enhetlighet och kvalitet i den grundläggande utbildningen, öka öppenheten i verksamheten och stödja elevernas lärande och växande. Samarbete behövs även för att garantera mångsidiga lärmiljöer, trygghet, säkerhet och välbefinnande i skolan. Samarbetet ska vara systematiskt och utvärderas i samråd med skolans samarbetspartner.

Skolarbetet ska ordnas så att det grundar sig på elevernas delaktighet och på att eleverna blir

hörda i skolarbetet. Läraren ska se till att eleverna får erfarenheter av samarbete och demokratisk verksamhet i sin egen undervisningsgrupp, i skolan och närmiljön och i olika nätverk.

Delaktigheten stärks på ett naturligt sätt när eleverna deltar i planeringen av sitt skolarbete och arbetet i den egna gruppen. Elevernas insats är viktig vid planeringen av de mångvetenskapliga lärområdena. Eleverna ska också uppmuntras att påverka planeringen och utvecklandet av skolans gemensamma verksamhet och lärmiljöer. Eleverna ska ges möjlighet att delta i beredningen av läroplanen, planerna som anknyter till läroplanen och skolans ordningsregler[4]. Eleverna ska också vara med och utvärdera och utveckla skolans samarbete.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska skolan ha en elevkår som består av skolans elever. Elevkåren och dess organ har som uppgift att främja samarbetet mellan eleverna och öka elevernas påverkningsmöjligheter och delaktighet[5]. Elevkåren ska sporra eleverna att framföra sina åsikter, att vara aktiva och påverka egna och gemensamma ärenden. Elevkåren, liksom andra strukturer och verksamhetsätt som stödjer delaktighet i skolan och kommunen, erbjuder möjligheter att träna demokrati i praktiken.

Samarbete mellan hem och skola

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska undervisningen genomföras i samarbete med hemmen[6]. Genom samarbetet stöds undervisningen och fostran så att varje elev får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. Samarbetet främjar elevernas sunda växande och utveckling. Vårdnadshavarnas delaktighet och deras möjlighet att vara med i skolarbetet och utveckla det är en central del av skolans verksamhetskultur. Hemmets och skolans fostringssamarbete ökar elevens, klassens och hela skolans välbefinnande och trygghet.

Vårdnadshavaren har det primära ansvaret för sitt barns fostran. Vårdnadshavaren ska också se till att läroplikten fullgörs. Enligt lagen om grundläggande utbildning kan läroplikten fullgöras genom att eleven deltar i undervisning eller på annat sätt inhämtar de kunskaper som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs[7]. Skolan ska stödja hemmens fostrande uppgift och svara för elevens undervisning och fostran i skolan.

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utveckla förutsättningarna för samarbete mellan hem och skola. Utgångspunkter för samarbetet är förtroende, jämlikhet och ömsesidig respekt. I samarbetet ska familjernas mångfald samt behov av information och stöd beaktas. För ett lyckat samarbete förutsätts att skolans personal är aktiv och har personlig kontakt med vårdnadshavarna och att kommunikationen i övrigt är mångsidig. Samarbetet mellan hem och skola ska ske såväl på kollektiv nivå som på individnivå.

För att kunna uppfylla sin fostrande uppgift, måste vårdnadshavarna få information om hur deras barns lärande och växande framskrider och om eventuell frånvaro[8]. Centrala frågor som gäller undervisningen, till exempel läroplanen, målen för lärandet, lärmiljöer och arbetssätt, stöd för

lärandet och elevvård, bedömning och betyg samt om val i samband med studierna och om olika evenemang under läsåret ska diskuteras med vårdnadshavarna. Det är viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver elevens lärande och utveckling i positiva ordalag. När vårdnadshavarna regelbundet får information, kan de för sin del stödja sina barn i deras lärande och skolgång. Särskilt viktigt är samarbetet vid övergångarna mellan skolstadierna och vid planering och genomförande av stöd för lärande och skolgång. Utöver personliga möten och

101

gruppmöten ska även informations- och kommunikationsteknik utnyttjas i samarbetet.

Vårdnadshavarna ska ges möjligheter att tillsammans med skolans personal och elever bekanta sig med skolans vardag och att delta i planeringen, utvärderingen och utvecklingen av målen för skolans verksamhet och fostrande arbete. En gemensam diskussion om värderingar lägger grund för ett gemensamt fostringsarbete. Samarbetet mellan hem och skola främjar också kontakten vårdnadshavarna emellan och lägger grund för föräldraföreningsverksamhet. Nätverk bland föräldrarna och gemensamma aktiviteter stärker gemenskapen och stödjer lärarnas och skolans arbete.

Skolans interna samarbete och samarbete med andra parter

Ett gott samarbete inom personalen bidrar till att målen för undervisning och fostran ska uppnås. Skolarbetet ska ordnas på ett ändamålsenligt och flexibelt sätt genom samarbete och arbetsfördelning. Samarbete mellan vuxna, såsom kompanjonlärarskap, ger också eleverna en bild av skolan som en lärande organisation. Samarbete behövs i synnerhet vid planering och genomförande av de mångvetenskapliga lärområdena, vid bedömning och stöd för lärande samt inom elevvården.

Skolorna ska också samarbeta med varandra. Målet är att främja att undervisningen är enhetlig och utvecklas samt att stärka personalens kompetens. Samarbete behövs vid övergångarna i den grundläggande utbildningen och när eleverna flyttar från en skola till en annan. Ofta förutsätter även undervisningen för olika språk- och kulturgrupper, stöd för lärandet och smidig elevvård ett gott samarbete mellan skolorna. Medverkan i lokala, nationella och internationella nätverk stödjer den pedagogiska utvecklingen.

För att trygga en enhetlig lärtig ska skolan samarbeta med småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen samt gymnasierna och yrkesläroanstalterna. Ett gott samarbete med klubb- samt morgon- och eftermiddagsverksamheten främjar elevernas välbefinnande. Samarbete med ungdoms-, biblioteks-, idrotts- och kulturväsendet, polisen samt församlingar, organisationer, företag och andra aktörer i närmiljön såsom naturskolor, museer och ungdomscentraler bidrar till mångsidigare lärmiljöer och stödjer skolans fostrande uppdrag.

I LOJO

Det är barnets föräldrar som har den primära rätten och det primära ansvaret för att fostra barnet. Familjer är individuella och på grund av detta varierar även samarbetsformerna. Föräldrarna har rätt att bli hörda i ärenden som gäller barnet. I fostringsgemenskapen förenas föräldrarnas och

rätt att bli hörda i ärenden som gäller barnet. Fostringsgemenskapen förenas föräldrarnas och skolpersonalens kunskaper, erfarenheter och kompetens.

Med fostringsgemenskap avses att föräldrar och skolans personal medvetet binder sig till att tillsammans komma överens om målen för barnets/den ungas fostran, utveckling och lärande samt agera enligt dem. I fostringsgemenskapen har skolans personal ansvar för att skapa och upprätthålla ett konfidentiellt och respektfullt samarbete.

Samarbetet mellan hemmet och skolan utgår från elevens behov, omsorg, rättvisa och ansvar. Målet är att främja en sund fostran, utveckling och sunt lärande för varje barn och ungdom.

101

Samarbetet mellan hem och skola ska ske såväl på organisationsnivå som på individnivå.

Målet med samarbetet är en ömsesidig kontakt mellan skolan och hemmet. De grundläggande principerna är öppenhet, ärlighet, konfidentialitet och respekt för andra.

På organisationsnivå:

- *Information med meddelanden som skickas i början av läsåret och separata meddelanden under läsåret*
- *Föräldrakväll en gång per läsår. Det kan vara en egen eller gemensam för parallellklasser eller gemensam för hela skolan om skolan är liten.*
- *Separata fester och evenemang*
- *Eventuellt även föräldramöten och fester som ordnas av klasskommittéer, föräldraföreningar eller någon annan organisation eller förening*

På individnivå:

- *Informationsärenden per telefon, brev, e-post, via Wilma, kontakthäfte*
- *Utvärderings-/trepartsdiskussioner hålls som en del av en kontinuerlig utvärdering minst en gång per läsår.*
- *Möten ordnas under läsåret på initiativ av läraren eller vårdnadshavaren, om till exempel eleven uppvisar tecken på sådant bekymmer som bör följas upp. Dessa kan vara bland annat inlärningssvårigheter, frånvaro, beteende- och anpassningssvårigheter, mobbning, ätstörningar och problem med läxor.*
- *I trestegsstödets olika skeden behandlas elevens ärenden tillsammans med vårdnadshavaren (pedagogisk bedömning, plan för elevens lärande, pedagogisk utredning, IP).*

Uppföljning och bedömning av samarbetet

Uppbyggnaden av konfidentiella relationer förutsätter en ömsesidig och öppen kommunikation. Vårdnadshavare kan alltid ge respons om skolans verksamhet, på vilken skolan ska svara.

Beskrivning av förfaranden i konfliktsituationer

Skolan förbinder sig att föra en hörsam, respektfull kommunikation som skapar förtroende med familjen. Rättvisa och jämlikhet genomförs genom lika behandling.

Samarbetet mellan föräldrar och skolan går inte alltid så som önskat trots ansträngningar. Föräldrar kan berätta om sina bekymmer först till skolans ledning och vid behov även utbildningsanordnaren (bildningsväsendet, undervisningsnämnden). För att säkerställa elevens och föräldrarnas rättsskydd ingår det i utbildningslagstiftningen även bestämmelser om besvär rätt. Det är även möjligt att yrka på ändring av utbildningsanordnarens lösningar genom besvär och rättelseyrkande. Det går också att göra en förvaltningsklagan om skolans och utbildningsanordnarens verksamhet. Om man inte hittar en tillfredsställande lösning på skol- eller kommunal nivå, ska myndigheterna informera föräldrarna om de officiella tillvägagångssätten.

101

Anvisning för arbetet i skolorna

Skolan ska i läsårsplanen beskriva hur samarbetet mellan hemmet och skolan genomförs.

5.3 Fostrande samtal och disciplinära åtgärder

Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö, arbetsro och ostörda studier. Skolan kan påverka arbetsron på många sätt, främst genom utveckling av verksamhetskulturen, samarbete, gemensamt ansvar och omsorg. Genom att utveckla pedagogiska lösningar och bygga upp en atmosfär som präglas av förtroende och omsorg skapas förutsättningar för en bra arbetsro. För att trygga arbetsron och ta itu med olämpligt uppförande har utbildningsanordnaren också rätt att använda fostrande samtal och olika disciplinära åtgärder. Om förfaringssätten vid fostrande samtal och disciplinära åtgärder regleras i lagen om grundläggande utbildning[9].

Fostrande samtal används som första åtgärd för att ta itu med en elevs olämpliga uppförande. Syftet med samtalet är att tillsammans med eleven specificera den gärning eller försummelse som föranlett åtgärden, höra eleven, utreda orsakerna till och konsekvenserna av uppförandet i mera omfattande utsträckning samt fundera över hur situationen kan förbättras. Avsikten med åtgärden är att komma fram till hur elevens uppförande i skolan och elevens välbefinnande kan förbättras. Utbildningsanordnaren beslutar i hurdana fall fostrande samtal används.

Disciplinära åtgärder är enligt lagen om grundläggande utbildning kvarsittning, skriftlig varning och avstängning för viss tid. En elev som stör undervisningen kan uppmanas att lämna klassrummet eller det rum där undervisningen ges, eller en skoltillställning. En elev kan dessutom förvägras rätt att delta i undervisningen för högst den återstående arbetsdagen, om eleven uppför sig våldsamt eller hotfullt och hotar säkerheten för en annan elev eller person eller om undervisningen eller därtill hörande verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av elevens störande beteende[10].

Lagen om grundläggande utbildning förpliktar utbildningsanordnaren att i samband med läroplanen utarbeta en plan och anvisningar om användningen av fostrande samtal och disciplinära åtgärder och förfaringssätt[11]. Syftet med planen är att se till att förfaringssätten är lagenliga och enhetliga och att eleverna behandlas jämlikt. Planen bidrar också till att skolans ordningsregler följs.

Utbildningsanordnaren ska se till att varje skola har en plan för användningen av fostrande samtal och disciplinära åtgärder. Den skolvisa planen kan utarbetas separat eller inkluderas i den eventuella skolvisa läroplanen. Planen kan utarbetas gemensamt för alla utbildningsanordnarens skolor eller så att planens struktur och de centrala gemensamma riktlinjerna ingår i den lokala läroplanen och planen sedan preciseras skolvis.

Vid utarbetandet av planen är det viktigt att notera att endast disciplinära åtgärder som nämns i lagen får användas och att man vid användningen av disciplinära åtgärder ska iaktta de allmänna rättsskyddsprinciperna inom förvaltningen. Användningen av åtgärder ska grunda sig på sakliga, allmänt godtagbara och objektiva skäl. Konsekvenserna av likartade gärningar ska vara de samma, oberoende av gärningsman, dock så att upprepade gärningar kan anses som en försvårande

101

omständighet. De disciplinära konsekvenserna ska stå i proportion till gärningen. Också elevens ålder och utvecklingsstadium ska beaktas. Disciplinära åtgärder får inte användas på ett sätt som kränker eller förolämpar eleven.

Utbildningsanordnaren beslutar om vilka parter som ska delta i utarbetandet och beredningen av planen. Eleverna ska enligt lagen ges möjlighet att delta i beredningen av planen[12]. Samarbete med vårdnadshavarna och företrädare för bland annat social- och hälsovården stödjer genomförandet av planen. Personalen och elevkåren ska höras innan planen godkänns eller uppdateras.

I LOJO

Det ingår gott om samtal och elevhandledning i lärsituationerna. Utöver dessa situationer används fostrande samtal som första åtgärd för att handleda eleven.

Målet med fostrande samtal är att främja elevens kommunikationsfärdigheter och därigenom minska störande beteende.

Ett annat mål med fostrande samtal är att utveckla skolans verksamhetskultur i enlighet med skolans värden och verksamhetsidé.

Varje vuxen är skyldig att ingripa i situationer där skolans regler överträds och omedelbart påbörja en utredning av situationen. I praktiken är det dock läraren som för samtalet.

När man vill att hemmet deltar i det fostrande samtalet ringer eleven hem och berättar vad som hänt och hur man ämnar lösa situationen.

Mål för eleven:

- *ansvaret för en själv och andra ökar*
- *icke-önskvärt beteende minskar*
- *förstår och respekterar skolans regler*
- *förstår konsekvenserna av sina handlingar*
- *man försöker finna rätt verksamhetsmodell*

Eleven upplever att man visar omsorg för hen, lyssnar till hen och att hen tas på allvar.

Det fostrande samtalet antecknas i Wilma på en för detta avsedd blankett.

Fostrande samtal och disciplinära metoder beskrivs närmare i Lojos handbok om arbetsro.

Disciplinära åtgärder i kapitel 8.

Anvisning för arbetet i skolorna

Skolorna preciserar de disciplinära åtgärderna i läsårsplanen.

5.4 Olika sätt att anordna undervisningen

101

Undervisningen ska ordnas med hänsyn till elevernas behov och lokala möjligheter. Målet är att hitta lösningar som främjar lärandet och välbefinnandet på bästa sätt.

Årskursintegrerade studier

Årskursintegrerade studier möjliggör en flexibel studiegång. Årskursintegrerade arrangemang kan tillämpas i undervisningen i en hel skola, endast i vissa undervisningsgrupper eller enskilda elever. De kan tillämpas till exempel för att stödja elever med särskild begåvning eller som ett sätt att förebygga studieavbrott. Årskursintegrerade studier förutsätter ett beslut i den lokala läroplanen. Möjligheten till årskursintegrerade studier ska anges också då studierna gäller enskilda elever.

I fråga om en hel skola eller enskilda elevgrupper förutsätter årskursintegrerade studier att målen och innehållet i de olika läroämnena anges enligt studiehelhet i läroplanen. Studiehelheterna ska i varje ämne utformas i enlighet med den timfördelning som anges i statsrådets förordning och i enlighet med grunderna för läroplanen. Studiehelheterna kan också utformas genom att målen och innehållet i olika läroämnena kombineras. I läroplanen skall fastställas vilka studiehelheter som är obligatoriska och vilka som är valfria. Ett studieprogram skall utarbetas för alla elever som deltar i årskursintegrerad undervisning.

Om årskursintegrerad undervisning endast ges en enskild elev, skall ett studieprogram som grundar sig på läroplanen göras upp för eleven. Där anges mål för elevens studier, i vilken ordning och enligt vilken tidtabell studiehelheterna genomförs och eventuella särskilda mål. Elevens studieframgång ska följas upp regelbundet.

Undervisning i sammansatt klass

Med sammansatt klass avses en undervisningsgrupp som består av elever från olika årskurser eller, vid årskursintegrerade studier, elever i olika åldrar. En sammansatt klass kan bildas antingen på grund av lågt elevantal eller av pedagogiska skäl. Undervisningen i en sammansatt klass kan i sin helhet genomföras enligt elevernas årskurser eller delvis enligt principen om växelkurser. Vid studier enligt växelkurser är det viktigt att värna om kontinuitet och konsekvens i fråga om studiernas innehåll. Särskilt viktigt är att måna om att elevernas studiefärdigheter utvecklas. Ifall de olika årskurserna i en sammansatt klass i vissa läroämnena har olika antal veckotimmar, kan årsveckotimmarna i läroämnena också uppdelas i delar för att på det viset jämna ut undervisningstimmarna. Vid utjämning av undervisningstimmarna i läroämnena ska elevernas rätt till det totala antal timmar som fastställs i läroplanen alltid tryggas. Om en elev övergår från att ha följt principen om växelkurser till en undervisningsgrupp som framskrider årskursvis ska eleven få individuell undervisning för att avlägga en eventuell lärokurs eller en del av en lärokurs som saknas.

Studier i en sammansatt klass kan också genomföras som årskursintegrerade studier i enlighet med förordningen om grundläggande utbildning[16]. I det fallet fastställs lärokursen i läroplanen som studiehelheter och delas inte in i årskurser. De årskursintegrerade studierna kan gälla alla skolans elever, en viss sammansatt klass eller enskilda elever.

101

Undervisningen i sammansatt klass ger goda förutsättningar för en helhetsbetonad undervisning där man använder mångvetenskapliga lärområden. I undervisningen i sammansatt klass ska de möjligheter som i synnerhet kollaborativt lärande och modellinlärning ger utnyttjas. I sammansatta klasser kan närundervisningen också stödjas och berikas med hjälp av fjärruppkoppling i undervisningen.

Fjärruppkoppling i undervisningen

I den grundläggande utbildningen kan man använda fjärruppkoppling i undervisningen för att komplettera undervisningen samt erbjuda mångsidigare studiemöjligheter i olika läroämnena. Undervisning med hjälp av fjärruppkoppling kan ges endast av en utbildningsanordnare som har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. Vid val av pedagogik ska man i synnerhet beakta elevernas ålder och förutsättningar.

Genom fjärruppkoppling kan i synnerhet undervisningen i mera sällsynta språk och religioner och valfria ämnen stödjas. Fjärruppkoppling i undervisningen främjar jämlika möjligheter för eleverna till en mångsidig och god grundläggande utbildning oberoende av skolans storlek eller läge. Användning av fjärruppkoppling i undervisningen ökar i sin tur skolans ekologiska hållbarhet.

Med hjälp av fjärruppkoppling kan undervisningen både differentieras och göras mera helhetsbetonad. Man kan möta elevernas individuella behov, erbjuda undervisning som stödjer utvecklandet av specialbegåvning, fördjupa det stöd för lärande och skolgång som skolan erbjuder

eller sköta undervisningen i undantagssituationer, till exempel då en elev är sjuk under en längre period. Fjärruppkoppling och användning av digitala verktyg bidrar till mångsidigare lärmiljöer. Genom fjärruppkoppling kan man utnyttja olika lärares kompetens, sakkunskapen hos skolans samarbetspartner och eventuella internationella nätverk utgående från elevernas behov och målen för undervisningen.

Lärmiljön ska vara trygg och eleverna ska övervakas och handledas enligt samma principer som i andra undervisningssituationer. En ansvarig lärare ska värna om undervisningsgruppens trygghet, säkerhet och välbefinnande samt trygga elevernas möjligheter till kommunikation som främjar lärande. En god undervisning förutsätter pedagogisk planering som beaktar elevernas behov och utnyttjar teknikens möjligheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid lagstiftningen om upphovsrätt.

Flexibel grundläggande utbildning

Enligt lagen om grundläggande utbildning kan en kommun, i den omfattning kommunen beslutar, ordna flexibel grundläggande utbildning för årskurserna 7–9[17]. Här används benämningen flexibel grundläggande utbildning för flexibel grundläggande utbildning. Utbildningen ska ordnas i enlighet med lagstiftningen och läroplansgrunderna för den grundläggande utbildningen.

Syftet med den flexibla grundläggande utbildningen är att minska studieavbrott i den grundläggande utbildningen och förebygga utslagning[18]. Målet är att stärka elevernas studiemotivation och livskompetens. Förutom att eleverna ska slutföra den grundläggande utbildningens lärokurs får de stöd vid övergången till följande utbildningsstadium och ges färdigheter som behövs för att klara av studierna.

Den flexibla grundläggande utbildningen är avsedd för sådana elever i årskurs 7–9 som

101

underpresterar och har svag studiemotivation och för elever som man bedömer riskeras av att bli utslagna från fortsatt utbildning och arbetslivet. Undervisningen ska präglas av yrkes- och sektorsövergripande samarbete och samarbete mellan olika organisationer. Också yrkesläroanstalter och gymnasier, läroanstalter inom det fria bildningsarbetet samt verkstäder för unga kan delta i samarbetet. En styrgrupp kan inrättas för att planera och organisera flexibel grundläggande utbildning.

Skolans arbetsätt och undervisningsmetoder ska utvecklas så att de motsvarar de individuella behoven hos de elever som valts till utbildningen. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid arbetsformer som ökar elevernas delaktighet och samhörighet i skolan samt stärker det fostrande arbete som är gemensamt för vårdnadshavarna och alla som arbetar inom den flexibla grundläggande utbildningen. Aktiverande och arbetsinriktade studiemetoder ska prioriteras i undervisningen.

Flexibel grundläggande utbildning ska ordnas i små grupper i skolan, på arbetsplatser och i andra lärmiljöer med hjälp av sektorsövergripande samarbete samt med hjälp av stöd- och rådgivningstjänster[19]. Flexibel grundläggande utbildning ska utöver läraren involvera en av utbildningsanordnaren utsedd yrkeskunnig person som vet hur man stödjer ungas sociala växande,

samarbetet med familjerna och är insatt i annat stöd- och rådgivningsarbete. Undervisningen kan vid behov också delvis genomföras i anslutning till en annan undervisningsgrupp.

Undervisningen ska ordnas som närundervisning i skolan och i form av handledda studier på arbetsplatser och i andra lärmiljöer. Studier utanför skolan är en viktig del av den flexibla grundläggande utbildningen. Under dessa perioder har eleverna rätt till handledning och undervisning av en lärare. Eleverna ska ges uppgifter i enlighet med läroplanen och resultaten ska beaktas vid bedömningen. Personal på arbetsplatser och i övriga lärmiljöer som arbetar med elever ska göras förtroga med föreskrifter som berör arbetarskydd, dataskydd och sekretess och andra nödvändiga föreskrifter.

En elev väljs till flexibel grundläggande utbildning på anhållan av eleven eller vårdnadshavaren. Likvärdiga antagningsgrunder ska tillämpas vid antagningen av elever. Utbildningsanordnaren ska besluta om grunderna för antagningen av elever och om antagningsförfarandet[20]. Om elevantagningen fattas ett förvaltningsbeslut som bereds på ett yrkesövergripande sätt. Om den flexibla grundläggande utbildningen för en enskild elev avslutas innan den grundläggande utbildningen är slut, förutsätts ett förvaltningsbeslut.

Elever som deltar i flexibel grundläggande utbildning har rätt till lagstadgat stöd för lärande och skolgång, handledning och elevvård. En elev kan vid behov få allmänt eller intensifierat stöd. I undantagsfall kan även en elev som får särskilt stöd antas till flexibel grundläggande utbildning, om eleven kan följa den läroplan som används i undervisningen och om arrangemanget kan anses vara till fördel för eleven[21].

För en elev som deltar i flexibel grundläggande utbildning ska man utarbeta en plan för elevens lärande eller justera den plan som tidigare utarbetats. Planen ska utarbetas i samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Den ska i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd. Planen ska dessutom beskriva speciella omständigheter i den flexibla grundläggande utbildningen för eleven, till exempel om undervisningen ordnas i lärmiljöer utanför skolan. Ifall eleven får särskilt stöd, ska den flexibla

101

grundläggande utbildningen på motsvarande sätt beskrivas i en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas.

Undervisning i särskilda situationer

För att ordna undervisning och stöd för en elev som till exempel är allvarligt sjuk eller befinner sig i en svår livssituation förutsätts särskilda åtgärder. Den grundläggande utbildningen kan i sådana fall ordnas bland annat som sjukhusundervisning, på skolhem, upptagningshem, förläggningar eller i fängelser eller andra straffanstalter.

Den kommun där sjukhuset ligger är skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning det är möjligt med hänsyn till elevens hälsa. Den kommun där det sjukhus som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra läropliktiga elever som får specialiserad sjukvård i den omfattning detta är motiverat med beaktande av elevens hälsa, pedagogiska specialbehov och terapeutiska och rehabiliterande

åtgärder inom den specialiserade sjukvården, om det inte trots stödåtgärder enligt lagen om grundläggande utbildning eller någon annan lag är till elevens fördel att undervisningen ordnas på något annat sätt. Även kommuner där det finns en annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården kan ordna undervisning för elever som får specialiserad sjukvård. Eleven ska få det stöd som behövs vid övergången till sjukhusundervisning eller återgången tillbaka till sin egen skola. Elevens utbildningsanordnare ska tillsammans med den kommun där det sjukhus som ansvarar för vården finns i yrkesövergripande samarbete komma överens om och ordna det stöd för undervisningen som är nödvändigt när eleven övergår till sjukhusundervisning eller återgår från sjukhusundervisning till den tidigare undervisningen i den egna skolan[22]. Inom sjukhusundervisningen kan man också använda fjärruppkoppling i undervisningen. Elevens hemkommun är skyldig att betala hemkommunsersättning för elever som får undervisning i en sjukhuskola.

För undervisningen av barn som har placerats utanför hemmet ansvarar den kommun där barnet är bosatt. För undervisningen av en elev som har placerats på en barnskyddsanstalt svarar den skola som verkar på anstalten, om anstalten har tillstånd att anordna utbildning. För elever som blivit placerade med stöd av barnskyddslagen är elevernas hemkommun skyldig att betala hemkommunsersättning[23]. För fängelseundervisningen av läropliktiga svarar den kommun där fängelset ligger.

Enligt avtal kan en kommun också, i stället för en skola i den egna kommunen, som närskola anvisa eleven en skola i en annan kommun, en skola som drivs av en privat sammanslutning eller en stiftelse som har tillstånd att anordna utbildning, eller en statlig skola.

I LOJO

Årskursintegrerade studier

I grundskolorna i Lojo ordnas undervisningen vanligtvis så att eleverna studerar enligt den i årskurser indelade lärokursen. Inom den grundläggande utbildningen förekommer det dock situationer där det krävs ett annat slags eller mer flexibilitet än vad det årskursvisa systemet ger möjlighet till. Bestämmelsen i 11 § 3 mom. i förordningen om grundläggande utbildning erbjuder

101

denna flexibilitet. Enligt förordningen kan eleven studera enligt ett eget studieprogram istället för den i årskurser indelade lärokursen.

I Lojo kan årskursintegrerade studier tillämpas för enskilda elever. Beslut om årskursintegrerade studier fattas av rektorn på ansökan av vårdnadshavaren. I beslutet nämns även de årskursintegrerade studiernas längd, till exempel under årskurserna 1 och 2 eller till slutet av den grundläggande utbildningen. Arrangemanget bygger på enskilda elevers eventuella behov av extra studietid, till exempel på grund av inlärnings svårigheter eller sjukdom. Arrangemanget kan tillämpas även för att stödja elever med särskild begåvning.

Det ska utarbetas en plan för elevens lärande eller en individuell plan beroende på nivån på stödet

elevens erhåller (allmänt, intensifierat, särskilt). Planen fungerar som elevens läroplan. I den ska antecknas vilka studiehelheter som ingår i elevens studieprogram, i vilken ordning och enligt vilken tidtabell studierna ska genomföras och eventuella särskilda mål för studierna.

Som grund för elevutvärderingen ska upprättas en plan för elevens lärande eller en individuell plan. Studietakten utvärderas regelbundet tillsammans med vårdnadshavarna. I slutet av läsåret erhåller eleven ett betyg över de lärområden som hen avlagt med godkänt resultat och övergår till följande klass för att fortsätta sina studier från föregående läsår. Eleven följer timfördelningen som godkänts av nämnden för fostran och undervisning i Lojo.

Vid årskursintegrerade studier tas i beaktande bedömningen som avses i kapitel 6 samt de särskilda bestämmelserna om övergång till följande årskurs.

Vid årskursintegrerade studier tar man i beaktande bedömningen av lärandet samt de särskilda bestämmelserna om övergång till följande årskurs i kapitel 6 som behandlar bedömning av lärande.

Undervisning i sammansatt klass

Läroplanen har upprättats så att den kan genomföras som undervisning i sammansatt klass.

Om man i skolan på grund av den sammansatta klassens struktur är tvungen att genomföra läsning i skift ska detta anges läroämnesvis i skolans läsårsplan.

Ifall de olika årskurserna i en sammansatt klass i vissa läroämnen har olika antal veckotimmar, kan årsveckotimmarna i läroämnena uppdelas i delar för att på detta vis jämna ut undervisningstimmarna.

Rektorn beslutar när det är ändamålsenligt att bilda sammansatta klasser.

Om det inte finns ett strukturellt behov för undervisning i sammansatt klass, utan klasserna bildas av pedagogisk anledning, ska det utarbetas en separat plan över detta som ska godkännas av undervisningschefen.

Flexibel grundläggande utbildning

Tills vidare ordnas det inte flexibel grundläggande utbildning i Lojo.

Bestämmelser om upprättande av plan för elevens lärande eller individuell plan ingår i kapitel 6.

Undervisning i särskilda situationer

Undervisning i särskilda situationer förutsätter vanligtvis beslut av undervisningschefen och en plan för elevens lärande eller en individuell plan.

Fjärruppkoppling i undervisningen

5.5 Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran

För eleverna kan i samband med den grundläggande utbildningen ordnas biblioteksverksamhet, klubbverksamhet och annan verksamhet som nära anknyter till utbildningen[24].

Utbildningsanordnaren beslutar om ordnandet och omfattningen av verksamheten. Också skolmåltider, rastaktiviteter, morgonsamlingar, fester, utfärder, studiebesök och lägerskolor samt om möjligt skolresor ska ordnas så att de stödjer de mål som ställts upp för elevernas lärande, mångsidiga utveckling och välbefinnande. De förstärker också för sin del upplevelsen av en bra och trygg skoldag och möjliggör utgående från elevernas perspektiv en enhetlig, uppiggande och omväxlande dag. I den lokala läroplanen fastställs målen för verksamheten och principerna för att ordna verksamheten. Om de skolvisa arrangemangen bestäms i läsårsplanen.

Klubbverksamhet i skolan

Klubbverksamhet är verksamhet utanför lektionstid som utgår från skolans mål för undervisning, fostran och handledning. Verksamheten är en del av den avgiftsfria grundläggande utbildningen främjar för sin del gemenskap och berikar skolans verksamhetskultur. Klubbverksamheten ska på ett mångsidigt sätt stödja elevernas växande och utveckling. Klubbarna erbjuder eleverna möjlighet att bekanta sig med olika fritidsaktiviteter. Målet är att inspirera eleverna att ta del av fritidsaktiviteter och ge dem möjlighet att arbeta tillsammans, känna glädje och uppleva att de kan och lyckas. I klubbverksamheten ges eleverna tillfällen att tillämpa det som de har lärt sig i skolan och tillfällen för kreativ verksamhet och mångsidig kommunikation med vuxna och andra elever. Klubbarna kan öka elevernas delaktighet och möjligheter att påverka samt hjälpa dem att hantera vardagen och känna sig trygga.

Flexibla lösningar inom klubbverksamheten stödjer att elevens dag bildar en helhet. Klubbverksamheten utvecklas och lärmiljöerna utformas så att de stödjer deltagande i fritidsaktiviteter. Eleverna får i större utsträckning delta i planeringen av klubbverksamheten. Klubbverksamheten erbjuder möjligheter att stärka fostringssamarbetet mellan hem och skola samt samarbetet med det omgivande samhället. Skolorna kan då de ordnar klubbverksamhet använda sig av den kompetens som finns inom olika sektorer, föreningar, företag och organisationer och hos andra samarbetspartner.

Skolbiblioteksverksamhet

För att stödja skolans undervisning och fostrande arbete kan man ordna skolbiblioteksverksamhet och förverkliga den i samarbete med närbibliotek och andra bibliotek. Biblioteksverksamheten bidrar till att stärka elevernas allmänbildning och till att bredda och vidga deras världsbild. Mångsidig skolbiblioteksverksamhet stödjer förverkligandet av synen på lärande i verkliga

lärsituationer och ge eleverna möjligheter att sköta olika ansvarsuppdrag. Skolbiblioteket och andra bibliotek erbjuder aktiverande och stimulerande lärmiljöer och mångsidiga arbetssätt. Biblioteksverksamheten ska uppmuntra eleverna att självmant läsa och välja böcker, tillgodose deras kunskapsbehov, uppmuntra dem att söka information i olika källor och granska informationskällorna. Verksamheten ökar möjligheterna att differentiera undervisningen, att arbeta utgående från elevernas personliga intressen samt att samarbeta med hemmen. Tillsammans handleder skolan och biblioteket eleverna till livslångt lärande och aktivt medborgarskap.

Skolmåltiden

Syftet med skolmåltiden ska vara att stödja elevernas sunda växande och utveckling samt deras studieförmåga och måltidskunskap. Den som deltar i undervisningen ska varje skoldag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid. Måltiden ska vara ändamålsenligt ordnad och övervakad[25]. Skolmåltiderna ordnas med hänsyn till måltidens hälsomässiga, sociala och kulturella betydelse. Skolmåltiderna har en viktig avkopplande och social funktion. Med skolmåltiden kan man främja målen för en hållbar livsstil, kulturell kompetens och närings- och umgängesfostran. När måltiden och eventuella mellanmål intas vid rätt tidpunkt i lugn och ro försäkras man sig om att eleverna orkar under skoldagen. En trivsam skolmåltid ökar välbefinnandet i hela skolan.

Skolmåltiden är för eleverna en viktig del av skoldagen. Eleverna ska uppmuntras att delta i planeringen, genomförandet och utvärderingen av skolmåltiden och i synnerhet av måltidssituationerna. Lärarna, tillsammans med andra vuxna i skolan, bär ansvar för att ge handledning i samband med måltiden och för att målen för fostran nås. Målen för skolmåltiderna och hur de organiseras ska diskuteras med hemmen och tillsammans stödjer man elevernas utveckling. Man ska regelbundet följa upp hur många som deltar i skolmåltiden och utvärdera kvaliteten på maten och måltidssituationen.

Skolmåltiden ska ordnas och verksamheten utvecklas genom samarbete mellan undervisningspersonalen och personalen som ansvarar för måltiden. Om en elev har individuella behov som gäller kost, hälso- eller sjukvård, ska man tillsammans med eleven, vårdnadshavaren, personalen som ansvarar för måltiden och skolhälsovården komma överens om stödåtgärder och övervakning i samband med måltiden[26].

Raster, morgonsamlingar och andra gemensamma evenemang samt studiebesök och lägerskolor

Enligt förordningen om grundläggande utbildning ska minst 45 minuter per timme användas för undervisning och den tid som används för undervisning ska indelas i ändamålsenliga undervisningsavsnitt. En del av arbetstiden kan användas för arbetslivsorientering, avslutningar och andra gemensamma evenemang[27]. Förordningen gör det möjligt att på olika sätt strukturera skoldagen och att ordna rasterna på sätt som främjar elevernas välbefinnande. Gemensamma evenemang kan vara bl.a. skolans fester, temadagar och utfärder. Studiebesök och lägerskolor kan omfatta hela skolan eller endast några eller någon undervisningsgrupp. Även då utnyttjas möjligheten att ordna skolarbetet på ett flexibelt sätt i enlighet med förordningen om grundläggande utbildning. Dagens arbete ska inledas med en kort morgonsamling[28].

skolan, för elevernas sunda utveckling och sociala relationer samt för att eleverna ska orka i studierna. De kan också ingå som en del i de mångvetenskapliga lärområdena. De stärker elevernas mångsidiga kompetens och synliggör skolans kulturella och språkliga mångfald. Studiebesök och lägerskolor ger för sin del möjligheter att vidga lärmiljön och att lära sig i autentiska situationer samt att samarbeta med olika aktörer.

Utbildningsanordnaren har stor möjlighet att påverka hur skoldagen delas in i undervisningsavsnitt och raster, vilken annan verksamhet som ingår i skoldagarna och hurdana verksamhetsformer som används. Dessa val formar skolans verksamhetskultur. De beslut man gör gällande skoldagens struktur görs med beaktande av principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen.

Skolväg och skoltransporter

Eleverna ska uppmuntras att ta sig till och från skolan på ett sätt som främjar hälsan och konditionen. Både när de rör sig självständigt och när de får skoltransport ska de lära sig att värna om sin egen och andras säkerhet och att uppföra sig väl under skolvägen.

Man ska komma överens om tillvägagångssätt och ansvarspersoner gällande övervakning och handledd verksamhet för dem som väntar på skoltransport samt gällande säkerheten under resan[29]. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om tillvägagångssätten och transportarrangemangen. Om det kommit till skolans kännedom att det förekommit trakasseri, mobbning eller våld under skolvägen, är skolan skyldig att informera vårdnadshavarna till de skyldiga och de som utsatts och vid behov stödja vårdnadshavarna i att reda ut det skedda[30].

I LOJO

Skolorna kan ordna klubbverksamhet enligt sina resurser. Målet är att stärka gemenskapen bland eleverna, deras delaktighet och motivation. Samtidigt eftersträvar man att öka trivseln i skolan genom positiv växelverkan.

Klubbverksamheten kan vara en del av elevernas planerliga stöd. Eleverna handleds att söka sig till klubbar som passar dem.

I skolorna erbjuds eleverna varje skoldag avgiftsfritt en fullvärdig måltid som är ändamålsenligt ordnad och handledd. (Lagen om grundläggande utbildning 628/1998, 31 § och gymnasielagen 629/1998, 28 §.) Stadsfullmäktige beslutar om pengarna som används för skolmåltiderna.

Skolmåltiden lagas i regel av stadens eget kosthåll, centralköket Köökki. Köökki lagar även maten för stadens daghem. I skolorna och i daghemmen serveras samma lunch, se matsedel.

Målet med skollunchen är att främja elevernas hälsa och arbetseffektivitet och goda vanor. Den ska också ge råd om en hälsosam kost samt utveckla smak- och matvanor. Skollunchen kompletterar måltiderna som serveras hemma.

I skollunchen ingår huvudrätt, sallad, bröd, matfett och matdryck. Lunchen fungerar som ett exempel för eleven på hur man sammanställer en till näringsinnehållet korrekt portion. Skollunchen är mångsidig, varierande och saltfattig, och man undviker att använda hårda fetter. En bra grund är

kostcirkeln; råvarorna i dess alla segment används dagligen på olika sätt.

Genom skollunchen vill man även introducera för eleverna och vänja dem vid olika smaker. I skolan får eleverna kanske möjligheten att smaka på en ny maträtt som inte lagas hemma. Skollunchen har också en social aspekt, där lärarna lär eleverna hur man i praktiken uppför sig vid matbordet.

Principerna för skoltransporten finns på stadens nätsidor. I samband med anmälan till förskoleundervisningen och skolan underrättas vårdnadshavarna om detta via Wilma. Alla blanketter som gäller skoltransporter finns antingen i Wilma eller som blankett.

Till läroplanen har bifogats Lojo stads plan för morgon- och eftermiddagsverksamhet[31].

[1] Lagen om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. Och 29 § 1 mom. (1267/2013)

[2] Lagen om grundläggande utbildning 35 § 2 mom.

[3] Lagen om grundläggande utbildning 35 § 1 mom.

[4] Lagen om grundläggande utbildning 47 a § 1 mom. (1267/2013)

[5] Lagen om grundläggande utbildning 47 a § 2 mom. (1267/2013)

[6] Lagen om grundläggande utbildning 3 § 3 mom.

[7] Lagen om grundläggande utbildning 26 § 1 mom. (477/2003)

[8] Lagen om grundläggande utbildning 26 § 2 mom. (477/2003)

[9] Lagen om grundläggande utbildning 35 a § (1267/2013) samt 36 § (477/2003) och 36 a § (1267/2013)

[10] Lagen om grundläggande utbildning 36 § (477/2003) och 36 a–36 i § (1267/2013)

[11] Lagen om grundläggande utbildning 29 § (1267/2013)

[12] Lagen om grundläggande utbildning 47 a § (1267/2013)

[13] Förordningen om grundläggande utbildning 11 § 3 mom.

[14] Statsrådet förordning (422/2012) 6 §

[15] Lagen om grundläggande utbildning 18 §

[16] Förordningen om grundläggande utbildning 11 § 3 mom.

[17] Lagen om grundläggande utbildning 5 § (1707/2009)

[18] Förordningen om grundläggande utbildning 9 a § 1 mom. (1768/2009)

[19] Förordningen om grundläggande utbildning 9 a § 2 mom. (1768/2009)

[20] Förordningen om grundläggande utbildning 9 b § 2 mom. (1768/2009)

[21] Förordningen om grundläggande utbildning 9 b § 1 mom. (1768/2009)

[22] Lagen om grundläggande utbildning 4 a § (1267/2013)

[23] Lagen om statsandel för kommunal basservice 41 § (1271/2013)

[24] Lagen om grundläggande utbildning 47 §

[25] Lagen om grundläggande utbildning 31 § 2 mom.

[26] Lagen om grundläggande utbildning 3 § 2 mom., 31 a § 1 mom. och statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsövård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga (338/2011) 13 §

[27] Förordningen om grundläggande utbildning 3 § 4 och 5 mom.

[28] Förordningen om grundläggande utbildning 6 §

[29] Lagen om grundläggande utbildning 32 §

[30] Lagen om grundläggande utbildning 29 § 7 mom., (1267/2013)

[31] Grunderna för morgon- och eftermiddagsverksamheten inom den grundläggande utbildningen, Utbildningsstyrelsens föreskrift 1/011/2011

6 BEDÖMNING AV LÄRANDE

6.1 Bedömningens syften och bedömningskultur som stödjer lärande

Enligt lagen om grundläggande utbildning är syftet med bedömningen att handleda och sporra eleven i studierna och att utveckla elevens förutsättningar för självbedömning. Elevernas lärande, arbete och uppförande ska bedömas mångsidigt[1]. Dessa syften ska utgöra utgångspunkt för utvecklandet av bedömningskulturen i den grundläggande utbildningen. Tyngdpunkten läggs på bedömning som främjar lärande.

Skolan påverkar i hög grad hurdan uppfattning eleverna bildar sig om sig själva som lärande individer och människor. Särskilt stor roll spelar den respons som lärarna ger. Mångsidig bedömning och handledande respons är lärarens centrala pedagogiska verktyg för att stödja elevens helhetsmässiga utveckling och lärande. I skolorna ska man utveckla en bedömningskultur som kännetecknas av

- en uppmuntrande atmosfär som sporrar eleverna
- arbetssätt som främjar kommunikation, interaktion och elevernas delaktighet
- arbetssätt som hjälper eleven att förstå sin egen lärprocess och synliggör elevens framsteg under hela lärprocessen
- rättvis och etisk bedömning
- mångsidig bedömning
- användning av bedömningsinformation vid planering av undervisningen och det övriga skolarbetet.

Bedömningen är till stor del växelverkan mellan lärarna och eleverna. Lärarna ska se till att eleverna redan från början får respons som handleder och uppmuntrar dem i lärandet samt information om sina framsteg och sina kunskaper och färdigheter. Upplevelser av att lyckas sporrar eleverna att lära sig mera, men också misslyckanden eller felaktiga lösningar är en del av lärprocessen och de ska utnyttjas på ett hänsynsfullt sätt i undervisningen för att främja lärandet. Eleverna ska också uppmuntras att utvärdera det egna arbetet och arbete som gjorts tillsammans med andra och att ge konstruktiv respons till varandra och lärarna. Detta ger eleverna förutsättningar att under den grundläggande utbildningen utveckla sina färdigheter i

självbedömning och kamratbedömning.

Samarbetet med hemmen är en del av en god bedömningskultur. Med vårdnadshavarna ska man diskutera om målen för skolarbetet och skolans bedömningspraxis. Både eleven själv och vårdnadshavaren ska tillräckligt ofta få information om hur studierna framskrider och om elevens arbete och uppförande. Eleven och vårdnadshavaren har rätt att få information om bedömningsgrunderna och hur de tillämpats vid bedömningen av elevens lärande[2]. Gemensamma samtal mellan läraren, eleven och vårdnadshavaren ökar det ömsesidiga förtroendet och förmedlar information om elevens situation. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavare till elever som är i behov av särskilt stöd.

Bedömningen är också ett verktyg som läraren ska använda för självbedömning och för att reflektera över sitt arbete. Den information som fås i samband med bedömningen hjälper lärarna att anpassa sin undervisning till elevernas behov. Bedömningen utgör grunden för differentiering av undervisningen och bidrar till att identifiera elevernas eventuella behov av stöd. Utbildningsanordnaren ska övervaka att bedömningen av lärande följer principerna för bedömning och stödja utvecklandet av bedömningen i skolorna.

I LOJO

Lokala prioriteringar för utveckling av bedömningskulturen:

- arbetssätt som främjar kommunikation, interaktion och elevernas delaktighet
- bedömningen fokuserar på lärprocessen
- styrning mot kamratbedömning

Skolorna fastställer i sina läsårsplaner hur de utvecklar de ovan nämnda prioriterade områdena.

6.2 Bedömningens karaktär och allmänna principer för bedömningen

I den grundläggande utbildningen indelas bedömningen i bedömning under studierna och slutbedömning. Både i bedömningen under studierna och i slutbedömningen ska de allmänna principerna för bedömning följas.

Bedömning utgående från mål och kriterier

Bedömningen av lärande, arbete och uppförande, såväl som responsen till eleverna, ska alltid utgå från de mål som fastställs i grunderna för läroplanen och preciseras i den lokala läroplanen. Eleverna och deras prestationer ska inte jämföras med varandra och elevens person, temperament eller andra personliga egenskaper ska inte påverka bedömningen. Lärarna ska se till att eleverna känner till målen och bedömningsgrunderna. Att eleven själv reflekterar över målen och analyserar sina framsteg i lärandet i relation till målen är också viktigt för att färdigheterna i självbedömning

Vid bedömningen av elevens kunskaper med hjälp av betyg ska de bedömningskriterier som

härletts ur målen och fastställs i grunderna för läroplanen användas. Bedömningskriterier har fastställts för övergången mellan årskurs 6 och 7 och för slutbedömningen för att stödja lärarna i deras arbete och för att förenhetliga bedömningen. Kriterierna är inte mål som uppställts för eleverna, utan de beskriver vilken nivå som förutsätts för det verbala omdömet goda kunskaper eller vitsordet 8.

Om det i ett beslut om särskilt stöd fastställs att eleven ska studera ett läroämne enligt allmän lärokurs, bedöms elevens prestationer i relation till målen för den allmänna lärokursen med hjälp av ovannämnda bedömningskriterier. För elever som i ett eller flera läroämnen studerar enligt en individualiserad lärokurs, bedöms ifrågavarande läroämnen i relation till elevens individuella mål som fastställs i den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas och kunskapsnivån ska inte beskrivas med hjälp av ovannämnda bedömningskriterier.

Mångsidiga bedömningsmetoder och beaktande av elevernas ålder och förutsättningar

Praxis för bedömning och respons ska planeras och tillämpas utgående från elevernas ålder och förutsättningar. Responsen ska lyfta fram elevernas styrkor och framsteg i lärandet i förhållande till tidigare kunskaper.

Mångsidiga metoder ska tillämpas vid bedömningen. Läraren ska samla information om elevernas framsteg inom olika områden av lärandet och i olika lärsituationer. Det är viktigt att observera att eleverna lär sig och arbetar på olika sätt samt att se till att det inte finns hinder för att visa sina kunskaper och framsteg. I olika bedömnings- och provsituationer ska man se till att eleven förstår uppgiften och har tillräckligt med tid att utföra den. Läraren ska se till att eleverna vid behov har möjligheter att visa sina kunskaper med hjälp av digitala verktyg och muntligt. Man ska också se till att det finns tillgång till andra hjälpmedel och biträdestjänster som eleverna eventuellt behöver. Även lindriga inlärningssvårigheter och eventuella bristande kunskaper i undervisningsspråket/svenska/finska ska beaktas när bedömnings- och provsituationer planeras och genomförs. På samma sätt ska eventuella tyngdpunktsområden i elevens studier beaktas.

I bedömningen av elever med invandrarbakgrund och elever med ett främmande språk som modersmål ska man ta hänsyn till varje elevs språkliga bakgrund samt till att kunskapen i svenska eller finska utvecklas småningom. För att eleven trots eventuella bristande kunskaper i svenska eller finska ska kunna visa sina kunskaper och framsteg ska man i bedömningen fästa särskild uppmärksamhet vid att använda mångsidiga och flexibla metoder som är anpassade till elevens situation.

Utveckling av förutsättningarna för självbedömning

I undervisningen ska man utveckla elevernas förutsättningar för självbedömning genom att ge dem utrymme att reflektera över hur lärandet och studierna framskrider. Eleverna ska både som individer och som grupp handledas att iakta sitt lärande och sina framsteg och vilka faktorer som påverkar dem. Tanken är att lärarna ska hjälpa eleverna att förstå målen och att hitta de bästa

påverkar dem. Tanken är att lärarna ska hjälpa eleverna att förstå målen och att hitta de bästa metoderna att nå dem.

I de lägre årskurserna utvecklas färdigheter i självbedömning genom att lärarna hjälper eleverna att identifiera sina framgångar och styrkor i skolarbetet och att bli medvetna om de överenskomna målen för arbetet. Lärarna ska hålla gemensamma utvärderingssamtal i undervisningsgruppen, ge positiv respons och visa hur var och en på olika sätt kan lyckas i sitt arbete. I de högre årskurserna

101

är det fortfarande viktigt att fästa uppmärksamhet vid elevernas styrkor och när de lyckas i arbetet, men uppföljningen av framsteg i såväl lärandet som studierna kan vara mera analytisk. Det sporrar eleverna att bli allt mera självständiga. Också då är det viktigt att läraren utvecklar utvärderingsdiskussioner eleverna emellan, med andra ord kamratbedömning, som en del av arbetet i gruppen. Det ger eleverna möjlighet att lära sig att ge och få konstruktiv respons. Med hjälp av självbedömning och kamratbedömning kan varje elev bli medveten om sina framsteg och förstå hur hen själv kan påverka sitt lärande och sin framgång i skolarbetet.

I LOJO

Självbedömningen och kamratbedömningen gäller arbete, lärande och uppförande.

Självbedömningen och kamratbedömningen är en del av att arbeta i grupp och de är mångsidiga, kontinuerliga och interaktiva. Skolorna fastställer i sin läsårsplan hur självbedömningen och kamratbedömningen genomförs.

6.3 Föremål för bedömning

Bedömningen ska fokusera på elevens lärande, arbete och uppförande. Tillförlitlig bedömning förutsätter att de olika delområdena mångsidigt observeras och dokumenteras.

Lärandet som föremål för bedömning

Bedömningen av lärande omfattar såväl bedömning av studieframsteg som bedömning av kunskapsnivån och respons om dem. Framstegen granskas i relation till tidigare kunskaper och till de uppställda målen. En noggrann uppföljning är nödvändig under hela den grundläggande utbildningen för att man med hjälp av undervisning, handledning och stöd ska kunna sörja för att eleven har förutsättningar att göra framsteg i studierna.

Med kunskapsnivå avses den kunskap som eleven på olika sätt visar i relation till de uppställda målen och som bedöms på basis av elevens prestationer. För att bedöma kunskapsnivån ska elevens arbetsresultat eller prestationer analyseras så mångsidigt som möjligt. Vid bedömningen av den teoretiska och praktiska kunskapsnivån ska de nationella bedömningskriterierna användas. Kunskapsutvecklingen ska ses som en kumulativ process som stärks under hela den grundläggande utbildningen

grundläggande utbildningen.
Eleverna ska handledas att både individuellt och i grupp observera sina framsteg och arbetsresultat i relation till målen och de kriterier som man gemensamt kommit överens om vid arbetets början.

Arbetet som föremål för bedömning

Att utveckla elevernas sätt att arbeta är en central målsättning i den grundläggande utbildningen. I undervisningen ska såväl förmågan att arbeta självständigt som i grupp stödjas. Förmågan att arbeta omfattar förmåga att planera, reglera och utvärdera sitt arbete, förmåga att handla

101

ansvarsfullt och göra sitt bästa samt förmåga att kommunicera konstruktivt.

Förmågan att arbeta ska tränas i olika läroämnen, i de mångvetenskapliga lärområdena och i skolans övriga verksamhet. Läraren ska stödja eleverna både som individer och som grupp att planera sitt arbete och tillämpa arbetssätt som främjar lärandet. Eleverna handleds att också analysera hur planerna har förverkligats och utvärdera hur arbetet lyckades och vilka faktorer som påverkat resultatet.

Bedömning av arbetet ingår som en del av bedömningen i läroämnena och beaktas när vitsord bildas. Det innebär att bedömningen baserar sig på de mål för arbetet som ingår i målen för läroämnena och de mångvetenskapliga lärområdena. Mångsidig respons angående arbetet i alla studiesituationer främjar elevernas möjligheter att granska sitt sätt att arbeta och utveckla sin förmåga att arbeta.

Uppförandet som föremål för bedömning

I skolans fostrande uppdrag ingår att ge eleverna handledning och kunskaper och färdigheter i anknytning till uppförande. Eleverna ska lära sig att ta hänsyn till andra människor och omgivningen och att följa gemensamt överenskomna handlingssätt och regler. De ska i olika kommunikationssituationer i skolan lära sig att uppföra sig sakligt och väl på det sätt som situationen kräver.

Elevernas uppförande ska bedömas och eleverna ska ges handledande respons om sitt uppförande i relation till de mål som ställts upp för uppförande i den lokala läroplanen. Målen för uppförande ska grunda sig på skolans mål för fostran, riktlinjerna för skolans verksamhetskultur och ordningsreglerna. Eleverna och vårdnadshavarna ska ha möjlighet att delta i diskussionen om hurdana mål skolan ska ställa upp för fostran och uppförande och i definitionen av mål.

Vid bedömning av uppförande är det särskilt viktigt att elevens person, temperament eller andra personliga egenskaper inte ska påverka bedömningen. Uppförandet ska i betyget bedömas som en egen helhet och ska inte påverka vitsordet eller det verbala omdömet i läroämnet. Bedömning av uppförande antecknas inte i avgångs- och skiljebetyget.

Saker som bedöms i årskurs 1–5

- *Du uppför dig artig och vänligt*
- *Du följer givna regler*
- *Du upprätthåller arbetsron*
- *Du tar hand om omgivningen*
- *Du har en positiv inställning till skolarbetet*
-

Skala: sällan - ibland - ofta - alltid

101

I årskurs 6–9:

Utmärkta (10)

Eleven

- *uppför sig artig och vänligt gentemot andra*
- *är ärlig*
- *skapar och upprätthåller arbetsro och en positiv atmosfär*
- *ser till omgivningen samt gemensamma uppgifter och hjälpmedel samvetsgrant och på eget initiativ*
- *följer regler och goda vanor.*

Berömliga (9)

Eleven

- *kommer överens med andra*
- *är ärlig*
- *förhåller sig positivt till skolarbetet*
- *upprätthåller arbetsro och en positiv atmosfär*
- *ser till omgivningen samt gemensamma uppgifter och hjälpmedel samvetsgrant och på eget initiativ*
- *följer regler och goda vanor.*

Goda (8)

Eleven

- *kommer överens med andra*
- *är vanligtvis ärlig*
- *ser för egen del till arbetsron*
- *ser i regel till omgivningen och gemensamma uppgifter och hjälpmedel*
- *följer huvudsakligen regler och goda vanor.*

Nöjaktiga (7)

Eleven

- har ibland problem med andra
- kan uppföra sig på ett ohederligt sätt
- stör stundvis arbetsron
- förhåller sig ibland vårdslöst till omgivningen samt gemensamma uppgifter och hjälpmedel
- följer regler och goda vanor i varierande grad.

Försvarliga (6)

Eleven

- har upprepade gånger problem med andra
- uppför sig på ett ohederligt sätt
- missköter omgivningen samt gemensamma uppgifter och hjälpmedel
- stör arbetsron ofta
- förhåller sig likgiltigt till regler och goda vanor.

101

Hjälpliga (5)

Eleven

- kommer inte överens med andra
- gör sig kontinuerligt skyldig till straffbara överträdelser
- föraktar och missköter omgivningen samt gemensamma uppgifter och hjälpmedel
- hindrar andra från att arbeta
- bryr sig inte regler eller goda vanor.

6.4 Bedömningen under studierna

Med bedömning under studierna avses all den bedömning och respons som ges före slutbedömningen. Bedömningen under studierna består i alla årskurser huvudsakligen av handledning i lärandet med hjälp av respons. Det centrala syftet med bedömningen under studierna är att handleda och uppmuntra eleven i studierna och stödja lärandet samt att främja färdigheterna i självbedömning och kamratbedömning. I bedömning under studierna ingår också att elevernas studieframgång och kunskapsnivå beskrivs vid vissa tidpunkter med hjälp av diskussioner, bedömningsinformation och betyg. Eleven och vårdnadshavaren ska tillräckligt ofta informeras om hur studierna framskrider, om elevens arbete och uppförande[3].

6.4.1 Bedömningen under läsåret

Huvudsyftet av bedömningen under studierna är till sin karaktär formativ. Då ges bedömningen

Huvudparten av bedömningen under studierna är till sin karaktär formativ. Då ges bedömningen och responsen under läsåret som en del av den dagliga undervisningen och det dagliga arbetet. Det förutsätter att lärarna observerar lärprocessen och kommunicerar med eleverna.

Kamratbedömning och självbedömning, som utvecklar elevernas aktivitet i lärprocessen, är också en viktig del av bedömningen under studierna. Det är lärarens uppgift att skapa tillfällen, där man tillsammans ger och får respons som främjar och motiverar lärandet.

Respons som främjar lärandet ska vara kvalitativ och beskrivande och bestå av växelverkan där man analyserar och löser utmaningar i lärandet. Den ska ta hänsyn till att eleverna lär sig och arbetar på olika sätt. Eleverna ska med hjälp av responsen få lära sig att uppfatta sina framsteg, att strukturera de olika faserna i sitt lärande och att hitta olika sätt att nå målen. Responsen ska hjälpa eleverna att småningom börja styra sitt lärande, ställa upp egna mål och tillämpa lärstrategier som förbättrar resultaten.

Den respons läraren ger eleverna under lärprocessen ska hjälpa eleverna att uppfatta och förstå

- vad de ska lära sig
- vad de redan lärt sig
- hur de kan främja sitt lärande och förbättra sin prestation.

101

En dylik formativ bedömning och handledande respons hjälper eleverna att strukturera det de ska lära sig till kunskaps- och färdighetshelheter och utvecklar deras metakognitiva färdigheter och förmåga att arbeta.

I LOJO

Andra former av och tidpunkter för information och respons om bedömningen samt samarbete med vårdnadshavare:

- Treparsamtal ordnas minst en gång per läsår.
- På våren i årskurserna 2 och 6 ges eleverna dessutom respons på det sätt som fastställts i skolans läsårsplan (**se kapitel 6.4.4**).
- Informationen till vårdnadshavarna förmedlas i regel via Wilma.
- Övrigt samarbete med vårdnadshavarna sker på ett ändamålsenligt sätt.
- En föräldrakväll minst en gång per läsår (i början av läsåret), varvid man kan diskutera skolans bedömningspraxis.
- Via Wilma ges kontinuerligt bedömningsrespons (lektionsanteckningar). Fokus läggs på att ge positiv respons.

En mellanbedömning genomförs i årskurser 1–5 i form av ett utvärderingssamtal, i vilket eleven, vårdnadshavaren/vårdnadshavarna och klassläraren deltar. Bedömningssamtalen hålls i november–februari. I årskurser 6–9 ges ett mellanbetyg.

6.4.2 Bedömningen vid läsårets slut

Bedömningen under studierna innefattar också den summativa bedömningen av nivån på elevernas kunskaper som görs efter lärprocessen och där resultaten tillkännages åt eleverna i form av betyg eller bedömningsinformation. Förordningen om grundläggande utbildning förpliktar att eleven i slutet av varje läsår ska få ett läsårsbetyg, där man verbalt eller med siffervitsord beskriver hur väl eleven under läsåret har uppnått målen i de läroämnena eller studiehelheter som ingår i elevens studieprogram. I läsårsbetyget ingår också en bedömning av uppförande[4]. Bedömningen vid läsårets slut är en helhetsbedömning av elevens framsteg och prestationer under läsåret. Läsårsbetyget är också ett beslut om att eleven uppflyttas till följande årskurs eller stannar kvar på klassen.

I årskurserna 1–7 används verbal bedömning eller sifferbedömning eller en kombination av dem i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I betygen i årskurserna 8–9 används sifferbedömning. I undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde används verbal bedömning. I bedömningen av individualiserade lärokursen används verbal bedömning eller sifferbedömning i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. Verbal bedömning kan också, utom vid slutbedömningen, användas vid bedömningen av elever, vars modersmål är något annat än undervisningsspråket.

Siffervitsordet är en genomsnittlig summativ bedömning av elevens kunskapsnivå i relation till målen i läroämnet eller studiehelheten. Verbal bedömning ger möjlighet att ge mångsidig respons

101

om elevens lärande och prestationer. Med hjälp av verbal bedömning kan man förutom elevens kunskapsnivå också beskriva elevens framsteg, styrkor och utvecklingsbehov. Med verbal bedömning går det också att ge mera detaljerad respons om elevens kunskaper och hur lärandet framskrider inom läroämnets olika delområden.

Lärokurserna i konst- och färdighetsämnen består av minimiantalet timmar i läroämnet och möjliga timmar valfria konst- och färdighetsämnen. Det valfria konst- och färdighetsämnena bedöms som en del av lärokurserna i den gemensamma undervisningen i konst- och färdighetsämnen och bedöms således inte separat i läsårsbetygen.

I årskurserna 1–6 bedöms de valfria ämnena i enlighet med utbildningsanordnarens beslut antingen verbalt eller med siffervitsord. I årskurserna 7–9 bedöms valfria ämnen som omfattar minst 2 årsveckotimmar med ett siffervitsord.

I LOJO

I årskurser 1–5 är bedömningen verbal. I årskurser 6–7 är bedömningen en kombination av verbal och sifferbedömning. Verbal bedömning ges i elevhandledning och i hälsokunskap samt i tillvalsämnen vars lärokurs understiger två årsveckotimmar. I övriga ämnen är det möjligt att vid sidan av sifferbedömning ge verbal respons om hur studierna framskrider och elevens förmåga att

slut av sifferbedömning ge verbal respons om när studierna framskrider och elevens förmåga att arbeta. I betygen i årskurserna 8–9 används sifferbedömning. I samband med mellanbedömningen i årskurser 8 och 9 är det möjligt att även ge verbal respons.

I undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde används verbal bedömning. Prestationer i en individualiserad lärokurs bedöms i förhållande till målen för IP genom verbal och sifferbedömning enligt årskurs så som ovan. Individualiserade lärokurser markeras med en stjärna.

6.4.3 Studiegången i den grundläggande utbildningen

Undervisningen och praxis för bedömningen ska planeras så att eleven har tillräckligt mångsidiga och för eleven lämpliga möjligheter att visa sina kunskaper. Elevens helhetssituation ska granskas i tillräckligt god tid. Eleven har rätt att få den stödundervisning, specialundervisning på deltid, handledning och övrigt stöd som behövs, om hen på grund av sjukdom, inlärningssvårigheter, frånvaro som beror på en svår livssituation eller av någon annan orsak har blivit, eller riskerar att bli efter i sina studier. Ifall det finns risk för att elevens hela prestation underkänns i något läroämne, ska man ta upp saken med vårdnadshavaren och eleven i god tid under läsåret och komma överens om på vilket sätt lärandet ska stödjas.

Studiegången enligt årskurs

En elev som i de olika läroämnena som ingår i årskursens lärokurs har fått ett siffervitsord eller ett motsvarande verbalt omdöme som motsvarar åtminstone hjälpliga kunskaper och färdigheter uppflyttas till följande årskurs.

101

Eleven kan också uppflyttas till följande årskurs, även om elevens prestationer skulle vara underkända i något läroämne, om man bedömer att hen kommer att klara av studierna i följande årskurs med godkänt resultat. En elev kan stanna kvar i årskursen, om elevens prestation har underkänts i ett eller flera läroämnena som ingår i årskursens lärokurs. Eleven ska dock först beredas möjlighet att utan att delta i undervisningen i ett särskilt prov visa att hen inhämtat godtagbara kunskaper och färdigheter i läroämnet. Särskilda prov kan ordnas en eller flera gånger under läsåret eller efter läsårets slut på det sätt som bestäms i den lokala läroplanen. Det särskilda provet kan innehålla olika slags muntliga och skriftliga eller andra uppgifter, för att eleven på bästa sätt ska kunna visa sina kunskaper.

Om provet ordnas efter läsårets slut, kan eleven ges ett villkorligt beslut om kvarstannande i sitt läsårsbetyg. I beslutet ska anges vilka delar av årskursens lärokurs som förutsätter en godkänd prestation i ett särskilt prov för att eleven ska uppflyttas till följande årskurs.

En elev kan också stanna kvar på klassen, trots att eleven inte har underkända prestationer, om det anses ändamålsenligt med tanke på elevens allmänna framgång i skolan. Vårdnadshavaren ska i ett sådant fall ges möjlighet att höras innan beslutet fattas.

I och med att en elev stannar kvar på klassen, förfaller elevens prestationer i ifrågavarande årskurs[5].

Årskursintegrerade studier enligt ett eget studieprogram

En elev i den grundläggande utbildningen kan studera över årskursgränserna enligt ett eget studieprogram, i stället för enligt en i årskurser indelad lärokurs[6]. **Årskursintegrerade arrangemang kan tillämpas i undervisningen i en hel skola, endast i vissa undervisningsgrupper eller för enskilda elever. När årskursintegrerad undervisning tillämpas i en hel skola eller för en enskild undervisningsgrupp ska timfördelningen samt målen och innehållet i de olika läroämnena anges enligt studiehelhet i läroplanen.**

En elev som studerar årskursintegrerade studier enligt ett eget studieprogram får i slutet av läsåret ett läsårsbetyg över de studier som genomförts med godkänt resultat under läsåret och uppflyttas efter läsåret till följande årskurs.

Genom studier enligt ett eget studieprogram kan man vid behov undvika att eleven stannar kvar på klassen och på så sätt undvika att elevens alla prestationer upphör att gälla. En elev i årskurs nio räknas som elev i ifrågavarande årskurs, ända tills eleven slutfört hela den grundläggande utbildningens lärokurs och får ett avgångsbetyg eller avgår från skolan.

I LOJO

Studiegången enligt årskurs

I skolans läsårsplan fastställs en provdag, då eleven genom ett separat prov har möjlighet att före kvarstannandet visa att hen inhämtat godtagbara kunskaper och färdigheter. Provdagen ordnas i juni.

101

Årskursintegrerade studier enligt ett eget studieprogram

Lärandet bedöms utifrån planen för elevens lärande. Studieprogrammet ingår i planen för elevens lärande eller i den individuella planen. Studietakten utvärderas regelbundet tillsammans med vårdnadshavarna. I slutet av läsåret erhåller eleven ett betyg över de lärområden som hen avlagt med godkänt resultat och övergår till följande klass för att fortsätta sina studier från föregående läsår. Eleven följer timfördelningen som godkänts av nämnden för fostran och undervisning i Lojo.

Eleven får ett likadant läsårsbetyg som sina jämnåriga. Som tilläggsuppgift antecknas att eleven studerar årskursintegrerade studier och vilket lärområde som bedöms, till exempel Modersmål och litteratur, Textproduktion lärområde 2/3.

6.4.4 Bedömningen vid etappmålen

Genom timfördelningen i statsrådets förordning fastställs etappmålen så att den grundläggande utbildningen är uppdelad i helheter som består av årskurserna 1–2, 3–6 och 7–9.

Bedömningen i slutet av årskurs två

I slutet av årskurs två ligger tyngdpunkten på bedömning av hur lärandet framskrider. Eleven ges utöver ett läsårsbetyg även annan handledande respons på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Målet är att lyfta fram elevens styrkor gällande skolgången och stärka självkänslan och motivationen att lära sig. Ofta är det nödvändigt att tillsammans bedöma och planera också hurdan handledning och hurdan stöd eleven behöver. När övergången närmar sig ökar betydelsen av kommunikation mellan läraren, eleven och vårdnadshavaren. Det är viktigt att ta hänsyn till elevens egna omdömen och önskemål samt vårdnadshavarens synpunkter.

Följande centrala aspekter som grundar sig på målen för mångsidig kompetens är viktiga för elevens lärprocess. Läraren ska vid bedömning av elevens framsteg och då hen ger respons till eleven och vårdnadshavaren fästa uppmärksamhet vid

- framsteg i språkliga färdigheter, särskilt

- förmåga att fråga och lyssna
- kommunikationsfärdigheter och förmåga att uttrycka sig själv på olika sätt

- framsteg i förmåga att arbeta, särskilt

- förmåga att arbeta självständigt och i grupp

- förmåga att sköta sina egna och gemensamt överenskomna uppgifter.

Eleven ska dessutom ges respons om hur studierna framskrider inom olika läroämnen och i läsårsbetyget beskrivs om eleven har uppnått målen för läroämnet med godkänt resultat.

Bedömningen i slutet av årskurs sex

I slutet av årskurs sex ska eleverna ges förutom läsårsbetyg också annan handledande respons enligt utbildningsanordnarens beslut. Responsen ska särskilt fokusera på hur förmågan att arbeta och färdigheten att lära sig utvecklats. Eleven behöver också information om sina framsteg i läroämnena och i fråga om mångsidig kompetens. Praxis för bedömning och respons ska utformas så att eleven och vårdnadshavaren får en mångsidig bild av hur elevens lärande framskrider. Särskild vikt ska fästas vid att stödja motivationen för lärandet. Särskild vikt ska fästas vid att stödja motivationen för lärandet.

För den bedömning som ska ges med hjälp av läsårsbetyg efter årskurs sex har för alla gemensamma läroämnena ur målen härletts bedömningskriterier för det verbala omdömet goda kunskaper eller vitsordet 8. Med hjälp av kriterierna beskrivs hurdana kunskaper eleven förutsätts ha för att uppnå ifrågakärande omdöme eller vitsord. Kriterierna är inte mål som uppställts för eleverna, utan hjälpmedel för läraren vid bedömningen. Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett vitsord som motsvarar elevens framsteg i relation till målen i läroplanen och elevens kunskapsnivå i relation till de nationellt fastställda bedömningskriterierna. Läraren ska använda kriterierna för att ge eleven ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i läsårsbetyget efter årskurs sex. En elev ska få det verbala omdömet goda kunskaper eller vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som beskrivs i kriterierna. Svagare kunskaper inom något målområde kan kompenseras med kunskaper som överstiger kunskapskraven inom andra målområden.

I LOJO

På våren i årskurs två bedömer eleven, vårdnadshavaren och klassläraren tillsammans elevens framsteg i

- *språkliga färdigheter*
- *förmåga att arbeta*
- *förmåga att sköta sina egna och gemensamt överenskomna uppgifter.*

Skolan fastställer i sin läsårsplan när och hur bedömningen genomförs och hur den dokumenteras.

På våren i årskurs sex bedömer eleven, vårdnadshavaren och klassläraren tillsammans elevens framsteg i

- *förmåga att arbeta*
- *förmåga att lära sig*
- *olika läroämnena*
- *mångsidig kompetens.*

Skolan fastställer i sin läsårsplan när och hur bedömningen genomförs och hur den dokumenteras.

6.5 Slutbedömningen i den grundläggande utbildningen

101

Beroende på läroämne och på de beslut som fattats i den lokala läroplanen infaller slutbedömningen i årskurs 7, 8 eller 9. De tillvägagångssätt som används vid slutbedömningen ska motsvara elevernas ålder och förutsättningar.

Syftet med slutbedömningen är att fastställa hur eleven har uppnått målen för lärokursen i läroämnet när studierna avslutas. Vitsordet eller det verbala omdömet som ges efter utvärderingen

läroämnet när studierna avslutas. Vitsordet eller det verbala omdömet som ges efter utvärderingen ska beskriva nivån på elevens prestation i relation till målen och kriterierna för slutbedömningen i respektive ämneslärokurs.

I samband med slutbedömningen, medan läsåret ännu pågår, ska läraren förutom information om prestationer och aktuell kunskapsnivå också ge eleverna handledande respons som stödjer det fortsatta lärandet. Det är också viktigt att försäkra sig om att eleverna och vårdnadshavarna känner till målen, bedömningsgrunderna och kriterierna för slutbedömningen. Responsen och handledningen ska vara tillräckligt detaljerad och individuell. Ifall en elev i årskurs 9 trots stödåtgärder inte ser ut att klara sina studier och riskerar att stanna kvar på klassen, kan man genom att övergå till studier enligt ett eget studieprogram förebygga att elevens alla prestationer förfaller. Årskursintegrerade studier som framskrider enligt ett eget studieprogram beskrivs närmare i kapitel 5.

6.5.1 Bildandet av slutvitsord

Slutvitsorden från den grundläggande utbildningen ska ges på jämlika grunder. För bildandet av slutvitsord beskrivs i grunderna för läroplanen principerna för bildandet av slutvitsord samt nationella kriterier för slutbedömningen för alla gemensamma läroämnen och lärokursen i det frivilliga A-språket.

Slutvitsordet i den grundläggande utbildningen ska inte bildas direkt på basis av medeltalet av elevens vitsord i tidigare kurs-, period- eller läsårsbetyg. Eftersom kunskaperna alltid utvecklas kumulativt, ska slutvitsordet grunda sig på elevens kunskapsnivå i relation till kriterierna för slutbedömningen när studierna avslutas.

Kriterierna för slutbedömningen beskriver den kunskaps- och färdighetsnivå som förutsätts för vitsordet åtta (8) i respektive läroämne. En elev får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper i läroämnet som beskrivs i kriterierna. Svaga kunskaper inom något målområde kan kompenseras med kunskaper som överstiger kunskapskraven för vitsordet åtta inom något annat målområde. En elev har uppnått målen i den grundläggande utbildningens allmänna lärokurs i ett läroämne med hjälpligt resultat (5), om eleven i någon mån uppvisar kunskaper som motsvarar de mål som ställts upp för läroämnet. I så fall har eleven slutfört den allmänna lärokursen i ifrågavarande läroämne med godkänt resultat. Vitsordet ska också i detta fall grunda sig på elevens genomsnittliga kunskaper. En underkänd prestation (4) inom något målområde kan alltså kompenseras med en prestation som överstiger nivån för hjälpliga kunskaper inom något annat målområde.

De gemensamma läroämnen som i slutbedömningen i den grundläggande utbildningen ska

bedömas med siffror är: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik, fysik, kemi, biologi, geografi, hälsokunskap, religion eller livsåskådningskunskap, historia, samhällslära, musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi. I modersmål och litteratur kan eleven ha studerat enligt två i dessa grunder för läroplanen fastställda lärokurser. Då

litteratur kan eleven ha studerat enligt två i dessa grunder för läroplanen fastställda lärokursen. Då ska de båda lärokurserna i läroämnet modersmål och litteratur bedömas.

Ifall eleven är befriad från studier i ett läroämne inom den grundläggande utbildningens lärokurs fattas ett beslut i enlighet med 18 § i lagen om grundläggande utbildning och läroämnet i fråga bedöms inte[7].

Lärokurserna i konst- och färdighetsämnena består av minimiantalet timmar i läroämnet och möjliga timmar i valfria konst- och färdighetsämnena. De valfria konst- och färdighetsämnena bedöms som en del av lärokurserna i den gemensamma undervisningen i konst- och färdighetsämnena och man ger inte separata slutvitsord för dem. Slutbedömningen i konst- och färdighetsämnena görs när studierna i hela lärokursen är genomförda. Vid bildande av slutvitsord i konst- och färdighetsämnena ska de nationella kriterierna för slutbedömningen av dessa läroämnen tillämpas.

Ifall eleven har bytt lärokurs i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket eller ett främmande språk, bedöms vid slutbedömningen den lärokurs som eleven studerat senast. Samma sak gäller om eleven har bytt från ett åskådningsämne till ett annat, eller från en lärokurs i ett åskådningsämne till en annan.

Valfria ämnen som bildar en helhet som omfattar minst två årsveckotimmar bedöms med siffervitsord. Valfria ämnen som omfattar färre än två årsveckotimmar och helheter som består av sådana lärokursen bedöms verbalt. Om ett valfritt ämne som ska bedömas verbalt anses som fördjupade studier i ett gemensamt ämne, kan prestationen i det valfria ämnet höja vitsordet i läroämnet i fråga.

Om en elev som får särskilt stöd studerar ett läroämne enligt den allmänna lärokursen, bedöms hans prestationer i relation till målen för den allmänna lärokursen och utgående från kriterierna för slutbedömningen. Om eleven enligt beslut om särskilt stöd studerar enligt en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen, bedöms elevens prestationer i ifrågavarande läroämnen i relation till de individuella mål och innehåll som fastställs i elevens individuella plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas. I det fallet tillämpas inte de kriterier för slutbedömningen som fastställs i läroplansgrunderna vid bedömningen.

I läroämnen som studerats enligt individualiserad lärokurs kan verbala omdömen användas i stället för siffervitsord också vid slutbedömningen.

Slutbedömningen för en elev som omfattas av förlängd läroplikt grundar sig antingen på den grundläggande utbildningens allmänna lärokurs eller på individualiserade lärokursen, beroende på vad som fastställts i elevens beslut om särskilt stöd. Om studierna för en elev som omfattas av förlängd läroplikt genomförs i form av studiehelheter, ges bedömningen i betyget ändå per läroämne.

Om elevens studier har ordnats enligt verksamhetsområde, baserar sig slutbedömningen på de mål som uppställts i den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas och bedömningen ges i form av verbala omdömen.

6.5.2 Intensifierad undervisning och slutbedömning

Om en skola betonar ett visst läroämne eller en läroämneshelhet i sin läroplan eller ordnar undervisning på två språk, är skolans mål för undervisningen i detta ämne eller språk i allmänhet högre än målen i de nationella läroplansgrunderna. För likvärdighetens skull ska prestationerna för de elever som deltar i intensifierad undervisning eller undervisning på två språk i slutet av den grundläggande utbildningen bedömas i relation till de nationella målen och kriterierna för slutbedömningen för att fastställa kunskapsnivån. Om årsveckotimmar för valfria ämnen används till den intensifierade undervisningen ska bedömningen i fråga om dessa timmar göras med iakttagande av vad som i dessa grunder bestäms om bedömningen av valfria ämnen.

Tilläggsuppgifter om den intensifierade undervisningen och elevens prestationer kan vid behov ges i en separat betygsbilaga.

I LOJO

I årskurs 7 prioriteras med utbildningsanordnarens beslut 1 årsveckotimme för undervisning i slöjd.

6.6 Betyg och betygsanteckningar i den grundläggande utbildningen

Betyg som används i den grundläggande utbildningen:

1. Läsårsbetyg
2. Mellanbetyg
3. Skiljebetyg
4. Avgångsbetyg

Utbildningsanordnaren beslutar om betygens utseende.

Läsårsbetyg

Eleven ska få ett läsårsbetyg i slutet av varje läsår. I läsårsbetyget antecknas elevens studieprogram och för varje läroämne ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord som beskriver hur eleven har uppnått målen under läsåret. Verbal bedömning kan användas i betygen i årskurserna 1–7. Också av verbala omdömen ska framgå om eleven har klarat läsårets studier i de läroämnena som ingår i elevens studieprogram med godkänt resultat. Ifall bedömningen ges med siffror, ska också bedömningsskalan som fastställs i 10 § i förordningen om grundläggande utbildning anges i

betyget. Siffervitsord kan alltid, utom i avgångsbetyget, kompletteras med verbala omdömen för att på det viset ge respons om kunskapsnivån och framstegen. **Lärokurserna i konst- och färdighetsämnen består av minimiantalet timmar i läroämnet och möjliga timmar i valfria konst- och färdighetsämnen. De valfria konst- och färdighetsämnena bedöms som en del av lärokurserna i den gemensamma undervisningen i konst- och färdighetsämnen och bedöms således inte separat i läsårsbetygen.**

I läsårsbetyg och eventuella mellanbetyg antecknas bedömningen av uppförande som ett siffervitsord. Om bedömningen av uppförande ges som ett verbalt omdöme, ges det alltid som bilaga till betyget.

Vitsordet eller omdömet i religion och livsåskådningskunskap antecknas i läsårsbetyget och eventuella mellanbetyg i formen "religion/livsåskådningskunskap" utan att särskilja vilket av läroämnena eleven har studerat. Lärokursens omfattning antecknas inte i betygen. Om en elev får undervisning i sin egen religion, ska bedömningen antecknas i betyget om undervisningen ges av den som ordnar den grundläggande utbildningen. Eventuella vitsord från undervisning som ges av något religiöst samfund ska inte antecknas i betyget.

Om eleven fått minst 25 % av undervisningen på ett annat språk än skolans undervisningsspråk, ska språket och de läroämnen som undervisats på språket anges i betyget.

I årskurserna 1–6 bedöms de enligt timfördelningen för den grundläggande utbildningen valfria ämnena i enlighet med utbildningsanordnarens beslut antingen verbalt eller med siffervitsord. I årskurserna 7–9 bedöms valfria ämnen som omfattar minst 2 årsveckotimmar med ett siffervitsord.

I läroämnen som studerats enligt individualiserad lärokurs kan verbala omdömen användas i betyget i stället för siffervitsord i alla årskurser. I studier enligt verksamhetsområde används verbal bedömning i alla årskurser. Det ska framgå av det verbala omdömet om elevens prestation är godkänd eller underkänd. Om en elev enligt beslut om särskilt stöd studerar ett eller flera läroämnen enligt individualiserad lärokurs, markeras siffervitsordet och det verbala omdömet i läroämnet i fråga med en asterisk (*). Under rubriken tillägguppgifter i betyget ska nämnas att eleven har studerat läroämnena som markerats med en asterisk (*) enligt individualiserad lärokurs.

I läsårsbetyget antecknas

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- elevens namn och födelsetid
- datum när betyget ges
- underskrift av läraren som ansvarar för undervisningsgruppen eller av rektor
- elevens studieprogram och en verbal bedömning eller sifferbedömning av hur eleven uppnått målen under ifrågavarande läsår
- en bedömning av elevens uppförande
- beträffande läroämnen som har flera lärokurser (modersmål och litteratur, andra

inhemska språket och främmande språk) antecknas den lärokurs eller de lärokurser som eleven har studerat

- en anteckning om att eleven uppflyttas till följande årskurs eller eventuellt att eleven stannar kvar på klassen
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014.

I LOJO

Lärokurserna i konst- och färdighetsämnena består av minimiantalet timmar i läroämnet och möjliga timmar i valfria konst- och färdighetsämnena. De valfria konst- och färdighetsämnena bedöms som en del av lärokursen i den gemensamma undervisningen i konst- och färdighetsämnena och bedöms således inte separat i läsårsbetygen.

Mellanbetyg

Under läsåret kan man ge mellanbetyg på det sätt som bestäms i den lokala läroplanen. Ett mellanbetyg ges utgående från samma principer som läsårsbetyget då det gäller användning av verbala omdömen och siffervitsord, anteckning om bedömning av uppförande, anteckning om bedömning av religion och livsåskådningskunskap, undervisningsspråket och studier enligt individualiserad lärokurs.

En elev i årskurs nio ska vid behov ges ett separat mellanbetyg för ansökan till fortsatta studier. I ett sådant mellanbetyg ska elevens kunskaper bedömas på samma grunder som vid slutbedömningen. Bedömning av elevens uppförande antecknas inte i det mellanbetyg som ges i årskurs nio.

I mellanbetyget antecknas

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- elevens namn och födelsetid
- datum när betyget ges
- underskrift av läraren som ansvarar för undervisningsgruppen eller av rektor
- elevens studieprogram och en verbal bedömning eller sifferbedömning av hur eleven uppnått målen under ifrågavarande läsår
- beträffande läroämnena som har flera lärokurser (modersmål och litteratur, andra inhemska språket och främmande språk) antecknas den lärokurs eller de lärokurser som eleven har studerat
- en bedömning av elevens uppförande (inte då det gäller mellanbetyg i årskurs nio)

- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014.

I LOJO

Man kan låta bli att ge mellanbetyg av motiverade skäl, till exempel om eleven har haft exceptionellt många frånvaron eller eleven inte kan visa sina kunskaper.

Skiljebetyg

En elev som flyttar till en annan skola, avgår från den grundläggande utbildningen eller inte har fullgjort sin läroplikt inom utsatt tid ges ett skiljebetyg. Till skiljebetyget bifogas den timfördelning som skolan följt och en utredning över eventuell intensifierad undervisning. Om eleven flyttar till en annan skola som upprätthålls av samma utbildningsanordnare, behöver inget separat skiljebetyg ges.

Ett skiljebetyg ges utgående från samma principer som läsårsbetyget då det gäller användning av verbala omdömen och siffervitsord, anteckning om bedömning av religion och livsåskådningskunskap, undervisningsspråket och studier enligt individualiserad lärokurs. I skiljebetyget antecknas inget omdöme om elevens uppförande.

I skiljebetyget antecknas

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- elevens namn och födelsetid
- datum när betyget ges
- rektors underskrift
- elevens studieprogram och en verbal bedömning eller sifferbedömning av hur eleven uppnått målen under ifrågavarande läsår
- beträffande läroämnena som har flera lärokurer (modersmål och litteratur, andra inhemska språket och främmande språk) antecknas den lärokurs eller de lärokurer som eleven har studerat
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014.

Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen ska ges en elev som i relation till målen för lärokurserna i läroämnena uppnått godkänt resultat i alla läroämnena som ingår i elevens

studieprogram. Det innebär åtminstone vitsordet fem (5) eller det verbala omdömet "godkänd".

Lärokurserna i konst- och färdighetsämnena består av minimiantalet timmar i läroämnet och möjliga timmar i valfria konst- och färdighetsämnena. De valfria konst- och färdighetsämnena bedöms som del av lärokurserna i den gemensamma undervisningen i konst- och färdighetsämnena och man ger inte separata slutvitsord för dem.

I avgångsbetyget antecknas samma uppgifter som i övriga betyg under den grundläggande utbildningen med följande preciseringar

- elevens fullständiga namn och personbeteckning
- rektors underskrift
- i de gemensamma läroämnena och i de valfria ämnena som ska bedömas med siffror ges bedömningen med siffror (5–10) och med ord (hjälppliga – utmärkta)
- - för läroämnena som omfattar flera lärokurser (modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk) antecknas den lärokurs eller de lärokurser som slutförts
- - en anteckning om att elevhandledning och praktisk arbetslivsorientering ingått i elevens studieprogram.

Bedömning av elevens uppförande antecknas inte i avgångsbetyget.

Ifall minst 25 % av lektionerna i något läroämne som eleven studerar har undervisats på något annat språk än skolans undervisningsspråk antecknas vilket språk som använts i undervisningen.

De valfria ämnena som utgör en enhetlig lärokurs som omfattar minst två årsveckotimmar bedöms i betyget med siffror. För valfria ämnena som ska bedömas med siffror antecknas ämnets namn, antalet årsveckotimmar och vitsordet. Alla sådana valfria ämnena som hänför sig till ett gemensamt läroämne antecknas på avgångsbetyget direkt under läroämnet i fråga.

För valfria ämnena vars lärokurs understiger två årsveckotimmar och helheter som består av sådana lärokurser ges ett verbalt omdöme i betyget. För ett valfritt ämne som ska bedömas verbalt antecknas "valfria studier" vid det valfria ämnets namn, därefter det sammanlagda antalet årsveckotimmar för alla de ämnena som ska bedömas verbalt och som hänför sig till det gemensamma läroämnet i fråga och anteckningen "godkänd".

Främmande språk som studeras som valfria ämnena och övriga valfria ämnena som inte hänför sig till något gemensamt ämne antecknas under rubriken "övriga valfria ämnena" i avgångsbetyget. Läroämnet namn, antalet årsveckotimmar och eventuell lärokurs uppges och en bedömning antingen med siffror eller med anteckningen "godkänd".

Om eleven byter ut ett valfritt ämne mot ett annat antingen i den egna skolan eller i samband med byte av skola, antecknas på avgångsbetyget namnet på båda de valfria ämnena. Ett valfritt ämne som inte har slutförts bedöms med siffror ifall eleven har hunnit avlägga minst två årsveckotimmar i det ifrågavarande ämnet. Ifall eleven har studerat ämnet mindre än två årsveckotimmar och studierna i ämnet inte slutförts antecknas "deltagit" vid det valfria ämnet. I betyget antecknas också antalet timmar som eleven har studerat i det valfria ämne som inte slutförts. Det nya valfria ämnet

101

bedöms antingen med siffervitsord eller med anteckningen "godkänd", beroende på vad som fastställts om det valfria ämnets omfattning i skolans läroplan samt en anteckning om antalet timmar enligt läroplanen.

Om elevens vårdnadshavare skriftligen anhåller om att ett språk som studeras som valfritt språk inte ska bedömas med siffervitsord på avgångsbetyget, utelämnas vitsordet och på betyget antecknas "godkänd". Det andra inhemska språket undervisas dock som ett gemensamt läroämne och bedöms med siffror.

Vitsordet i religion och livsåskådningskunskap antecknas i läsårsbetyget och eventuella mellanbetyg i formen "religion/livsåskådningskunskap" utan att särskilja vilket av läroämnena eleven har studerat. Lärokursens omfattning antecknas inte i betygen. Om en elev får undervisning i sin egen religion, antecknas vitsordet i avgångsbetyget, om undervisningen ges av den som ordnar den grundläggande utbildningen. Eventuella vitsord från undervisning som ges av något religiöst samfund antecknas inte i betyget.

Om eleven studerar ett eller flera läroämnen enligt individualiserad lärokurs, kan också slutbedömningen i de läroämnena vara verbal. I avgångsbetyget kan läroämnena också bedömas med siffror. Såväl siffervitsordet som det verbala omdömet förses då med en asterisk (*). I punkten Tilläggsuppgifter antecknas att eleven har studerat de läroämnena som är försedda med asterisk (*) enligt en individualiserad lärokurs. För en elev vars undervisning har ordnats enligt verksamhetsområde är slutbedömningen verbal.

Avgångsbetyget kan innehålla bilagor, till exempel en bedömning av elevens uppförande och arbete och en bilaga som innehåller verbala omdömen om valfria ämnen som har omfattat mindre än två årsveckotimmar. Varje bilaga ska innehålla elevens identifikationsuppgifter. Avgångsbetygets bilagor ska inte omnämnas på avgångsbetyget.

6.7 Särskild examen och betyg över studier som slutförts genom särskild examen

Den grundläggande utbildningens lärokurs eller en del av den kan avläggas enligt särskild examen om vilken föreskrivs i lagen och förordningen om grundläggande utbildning[8]. Särskild examen kan ordnas av den som har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. En elev som deltar i särskild examen ska visa att hans kunskaper och färdigheter motsvarar kunskaper och färdigheter i de olika läroämnena enligt

den grundläggande utbildningens allmänna lärokurs.

De betyg som används i särskild examen är

1. Betyg i en ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen
2. Betyg över delvis fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen
3. Betyg över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen

Om en elev eller en annan person fullgör lärokursen i något läroämne inom den grundläggande

101

utbildningen i en särskild examen, ges ett betyg över fullgjord ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen. Av betyget ska framgå vilket läroämne och vilken lärokurs som fullgjorts.

Prestationerna i flera läroämnen kan antecknas på samma betyg. Om en elev eller en annan person endast delvis har fullgjort en lärokurs i den grundläggande utbildningen, såsom lärokursen i en årskurs, ges ett betyg över delvis fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen.

Om hela den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts i en särskild examen, ges ett betyg över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen.

I betygen antecknas samma allmänna uppgifter som i avgångsbetyget. För de fullgjorda läroämnen antecknas läroämnets namn, lärokurs och vitsord. De gemensamma läroämnenas omfattning i årsveckotimmar antecknas inte.

Den läropliktiga ska fullgöra alla gemensamma läroämnen som ingår i den grundläggande utbildningens lärokurs med godkänt resultat för att få ett betyg över fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen.

6.8 Frågor som avgörs på lokal nivå

Då man förbereder den del av läroplanen som gäller bedömning av lärande ska man särskilt fundera på hur man ska utveckla bedömningen och responsen till en pedagogisk helhet som främjar lärande. Lokalt ska man försäkra sig om att använda mångsidiga bedömningsmetoder, att hantera och använda bedömningsgrunderna på ett gemensamt sätt samt att bilda slutvitsorden utgående från gemensamma principer.

De nationella kriterierna för bedömningen i slutet av årskurs 6, såväl som kriterierna för slutbedömningen och principerna för bildandet av slutvitsord, överförs som sådana från grunderna för läroplanen till den lokala läroplanen.

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- eventuella tyngdpunktsområden för utvecklandet av bedömningskulturen (till övriga delar kan man

använda de texter som finns i grunderna för läroplanen som sådana för att beskriva bedömningskulturen och de centrala principerna)

- hur bedömningen under studierna genomförs

- principerna för den formativa bedömningen och responsen under studiernas gång och hur den formativa bedömningen och responsen främjar lärande genom att bilda en pedagogisk helhet
- bedömning som görs i slutet av läsåret
- hur man stödjer förutsättningarna för självbedömning; principerna för självbedömning och kamratbedömning
- principer och praxis om studiegången och om uppflyttning och kvarstanning
- praxis för bedömning och respons vid övergången från årskurs 2 till årskurs 3 och från årskurs 6 till årskurs 7

101

- bedömning av valfria ämnen
- bedömning av uppförande och vilka mål och grunder bedömningen bygger på
- betygen och praxis som hör samman med dem, hur verbal bedömning och sifferbedömning används i olika läroämnen och i bedömningen av uppförande
- i vilken form och vid vilka tidpunkter annan information och bedömningsrespons ges samt samarbete med vårdnadshavarna

hur slutbedömningen genomförs

- slutbedömningen som helhet
- bedömning av de valfria ämnena i slutbedömningen
- avgångsbetyg.

[1] Lagen om grundläggande utbildning 22 §

[2] Förordningen om grundläggande utbildning 10 § 13 §

[3] Förordningen om grundläggande utbildning 10 § 1 mom.

[4] Förordningen om grundläggande utbildning 10 § 2 mom.

[5] Förordningen om grundläggande utbildning 11 §

[6] Förordningen om grundläggande utbildning 11 § 3 mom.

[7] Lagen om grundläggande utbildning 18 § 2 och 3 mom.

[8] Lagen om grundläggande utbildning 38 §, förordningen om grundläggande utbildning 23 §

≡ **Sisältö7 STÖD FÖR LÄRANDE OCH SKOLGÅNG**

Stöd för lärande och skolgång samt elevvård bildar en helhet. I detta kapitel föreskrivs om stöd för lärande och skolgång enligt lagen om grundläggande utbildning. Elevvård behandlas i kapitel 8^[1].

7.1 Principerna för stöd

Det finns **tre nivåer** av stöd för lärande och skolgång: **allmänt, intensifierat och särskilt stöd**. Av dessa kan en elev få stöd på **endast en nivå åt gången**. **Stödformer** som nämns i lagen om grundläggande utbildning är till exempel **stödundervisning, specialundervisning på deltid, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel**. Dessa stödformer kan användas på alla de tre nivåerna av stöd, antingen enskilt eller samtidigt så att de kompletterar varandra. Stödet ska vara **flexibelt, långsiktigt planerat och anpassas enligt behovet av stöd**. Stödet ska ges så länge, på den nivå och i den form som det behövs.

Undervisningen och stödet ska ordnas **utgående från** såväl den enskilda elevens som **hela**

101

undervisningsgruppens styrkor och vad eleverna behöver utveckla och lära sig. Det är viktigt att **lärandet kan löpa obehindrat och att inlärningssvårigheter förebyggs och upptäcks på ett tidigt stadium**. Stöd för lärande och skolgång innebär både **lösningar som berör hela gruppen och lärmiljön** och **lösningar som möter elevernas individuella behov**. Undervisningen och stödet ska planeras med beaktande av att behovet av stöd kan variera från tillfälligt till kontinuerligt, från mindre till mer omfattande eller från en form av stöd till flera former av stöd.

Syftet med stöd är att förhindra att problemen växer, blir långvariga och komplicerade. Det är viktigt att ge eleven möjligheter att **uppleva att hen lyckas** i lärandet och **som medlem i gruppen** och att stödja elevens **positiva uppfattning om sig själv och skolarbetet**. Pedagogisk sakkunskap, samarbete mellan lärarna och yrkesövergripande samarbete inom elevvården är viktigt för att behovet av stöd ska upptäckas, när man bedömer behovet av stöd samt när stödet planeras och genomförs. **Vilka yrkespersoner som ska delta i samarbetet avgörs från fall till fall**.

Enligt lagen om grundläggande utbildning har den som deltar i undervisning **rätt att få tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår**[2]. För att upptäcka behovet av stöd på ett tidigt stadium ska man **kontinuerligt följa med hur elevernas lärande och skolgång framskrider**. Först granskas de befintliga arbetsätten, undervisningsarrangemangen och lärmiljöerna och hur de lämpar sig för eleven. Utifrån det bedöms om man genom att ändra på dem kunde hitta bättre pedagogiska lösningar för eleven. Vid bedömningen och planeringen av stöd ska resultat av andra eventuella utvärderingar utnyttjas och elevens tidigare stöd beaktas.

Eleven ska i **första hand ges stöd i sin egen undervisningsgrupp och skola genom olika flexibla arrangemang**, om inte elevens bästa nödvändigtvis förutsätter att eleven flyttas till en annan undervisningsgrupp eller skola. Det är speciellt viktigt att se till att stödet fortsätter när ett barn övergår från förskoleundervisning till grundläggande utbildning, inom den grundläggande utbildningen och då eleven övergår från den grundläggande utbildningen till andra stadiet.

7.1.1Handledning i samband med stöd

Det är alla lärares uppgift att handleda en elev som behöver stöd för sin skolgång och i studierna i olika läroämnen. Handledningen ska gälla alla undervisningssituationer, läroämnen och den respons eleven får. Målet med handledningen är att stärka elevens självförtroende, förmåga att utvärdera sig själv och lära sig lära och förmåga att planera sin framtid. Uppmärksamhet fästs vid elevens eventuella behov av stöd i fråga om vardagshantering, planering av studier, studiefärdigheter och samarbetsförmåga. Dessa färdigheter ska stärkas med ändamålsenliga metoder och handledning. Genom handledningen ska eleven lära sig att ställa upp mål för sitt lärande och att ta ansvar för sina studier.

Handledningsperspektivet ska beaktas när elevens behov av intensifierat stöd och särskilt stöd bedöms. Som en del av den pedagogiska bedömningen eller den pedagogiska utredningen utvärderas hur den handledning som eleven fått tidigare har räckt till och vilken inverkan den haft och om eleven har fortsatt behov av handledning. Målen och åtgärderna angående handledning skrivs också in i planen för elevens lärande eller den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas. Handledande stöd ska planeras i nära samarbete med eleven och vårdnadshavaren.

101

Sakkunskapen hos elevvårdspersonalen och eventuell biträdande personal ska också utnyttjas.

7.1.2 Samarbete mellan hem och skola i samband med stöd

Undervisningen och fostran ska ordnas i samarbete med vårdnadshavarna så att varje elev får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov[3]. När en elev har behov av stöd ökar betydelsen av samarbete mellan hem och skola. Samarbetsmetoder och -modeller ska utvecklas för hela den grundläggande utbildningen och för övergångarna. Skolpersonalen ska känna till de lagar och föreskrifter som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till elevens stöd. Vårdnadshavarna ska informeras om hur dessa tillämpas i skolans vardag, t.ex. om hur ärenden som gäller en elev behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretess. Det är viktigt att skolans personal kontaktar hemmet genast när det framgår att en elev har problem i lärandet eller skolgången eller elevens välbefinnande är i fara.

Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om möjligheterna att få stöd, att det finns tre nivåer av stöd och vilka former av stöd som finns att tillgå. Vårdnadshavarna ska uppmuntras att för sin del stödja sitt barns målinriktade lärande och skolgång. Att bedöma elevens framsteg och behov av stöd och att planera stödet ska ingå i det regelbundna samarbetet mellan hem och skola. Målet är att handla i **samförstånd** med eleven och vårdnadshavaren. Eleven eller vårdnadshavaren **kan inte vägra** att ta emot stöd enligt vad som föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning. Eleven kan också behöva individuellt elevvårdsstöd. Individuellt elevvårdsstöd baserar sig på frivillighet och förutsätter att eleven eller vid behov vårdnadshavaren ger sitt samtycke (se kapitel 8 Elevvård)

I LOJO

Den som lägger märke till stödbehovet ska kontakta hemmet, till exempel klassläraren, klasshandledaren eller ämnesläraren. I denna situation är det viktigt att träffa elevens vårdnadshavare och eleven.

7.2 Allmänt stöd

En god grundläggande utbildning lägger grunden för elevens lärande och välbefinnande. Svårigheter i lärande och skolgång ska förebyggas genom till exempel differentiering av undervisningen, samarbete mellan lärarna och den övriga personalen, handledning och flexibel gruppindelning. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och den enskilda elevens behov.

Det första sättet att möta en elevs behov av stöd är att ge allmänt stöd. Det innebär i allmänhet att enstaka pedagogiska lösningar och handlednings- och stödåtgärder sätts in som en del av skolvardagen för att påverka situationen på ett så tidigt stadium som möjligt. Allmänt stöd ska ges genast när behovet av stöd uppstår och det krävs inga särskilda undersökningar eller beslut för att

101

påbörja stödet.

Att bedöma behovet av stöd och ge det stöd som behövs ska ingå i all undervisning och fostran. Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och den övriga personalen och i nära samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Det allmänna stödet kan innefatta alla former av stöd som ges inom den grundläggande utbildningen, utom den specialundervisning och den individualisering av lärokursen i ett läroämne som ordnas på basis av ett beslut om särskilt stöd. Elevens behov av stöd ska mötas till exempel med hjälp av stödundervisning, specialundervisning på deltid eller handledning.

En plan för elevens lärande kan vid behov användas inom det allmänna stödet. I det fallet ska planen i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som görs upp i samband med intensifierat stöd. För en elev som gjort snabbare framsteg kan studierna fördjupas och breddas med hjälp av planen.

I LOJO

Diagram 1 Trestegsstöd i Lojo

Alla elever har rätt till allmänt stöd. Ordning av undervisningen och stödet utgår från en positiv växelverkan. Såväl hela undervisningsgruppens som varje elevs styrkor och vad eleverna behöver utveckla och lära sig ska tas i beaktande vid planering av undervisningen och stödet som behövs. Stöd för lärande är en åtgärd som ökar elevernas välbefinnande. Planeringen och genomförandet av detta stöd förutsätter systematiskt samarbete inom hela organisationen. Stödet kan genomföras genom olika flexibla pedagogiska lösningar som lärarna vid behov planerar tillsammans. Formerna för allmänt stöd är exempelvis

- **elevhandledning**
- **ökande av elevernas delaktighet**
- **stärkande av vardagskompetens**
- **handlednings- och stödtjänster**
- **stödåtgärder inom elevvården**
- **differentiering**

- **undervisning**
- **stödundervisning**
- *biträdestjänster*
- *plan för elevens lärande*
- *specialundervisning på deltid.*

Det är i första hand de stödformer som markerats med fet stil som används som allmänt stöd.

Observation av vardagssituationer och de i Lojo gemensamt överenskomna observationsmetoderna och gallringarna (se servicemenyn på undervisningsväsendets intranät) styr planeringen och genomförandet av stödformerna. Även en väl fungerande och systematisk informationsöverföring i övergångsperioden är viktig.

Observationer, gallringar, prover och tester samt information som erhållits via informationsöverföringen (vårdnadshavare, föregående enhet) ökar kännedomen om eleven och fungerar som en grund för planeringen och genomförandet av stödet. Vårdnadshavaren underrättas om elevens undervisningsarrangemang och det allmänna stödets former.

Hur elevernas studier framskrider följs upp i lärarteam eller i samtal mellan specialläraren och läraren. Man ingriper tidigt i elevers stödbehov.

Trestegsstödets funktion bygger på en högklassig grundläggande utbildning och utveckling av flexibla former för allmänt stöd.

I samband med allmänt stöd är det möjligt att utarbeta en plan för elevens lärande. I detta fall är formen för planen för elevens lärande fri.

7.3 Intensifierat stöd

101

En elev som för lärande eller skolgång behöver **regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt** ska utifrån en pedagogisk bedömning ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för elevens lärande[4]. Det intensifierade stödets kvalitet och kvantitet ska motsvara elevens individuella behov. Intensifierat stöd ges då det allmänna stödet inte räcker till och **så länge eleven behöver det**. Det intensifierade stödet ska planeras som en helhet. Stödet ska vara **mer omfattande och långsiktigt** än det allmänna stödet. Eleven behöver vanligtvis flera former av stöd. Intensifierat stöd ska ges i samband med den övriga undervisningen genom flexibla undervisningsarrangemang.

Det intensifierade stödet kan innefatta **alla former av stöd som används inom den grundläggande utbildningen**, utom den specialundervisning och den individualisering av lärokursen i ett läroämne som ordnas på basis av ett beslut om särskilt stöd. **I samband med intensifierat stöd ökar betydelsen av till exempel specialundervisning på deltid, individuell studiehandledning och samarbete med hemmet.** Också elevvårdens roll ska stärkas för att

studienanledning och samarbete med hemmet. Också elevvårdens roll ska stärkas för att främja och upprätthålla elevens välbefinnande.

Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och den övriga personalen. Stödet som ges inom det intensifierade stödet ska **antecknas i planen för elevens lärande**. **Samarbetet** med eleven och vårdnadshavaren har stor betydelse. Elevens lärande och skolgång ska **regelbundet följas upp och utvärderas** i samband med intensifierat stöd. Om det utifrån en bedömning konstateras att behovet av stöd har förändrats eller att eleven inte har nytta av det stöd som ges, ska planen för elevens lärande uppdateras så att den motsvarar den nya situationen.

I LOJO

*Eleven har rätt att få systematiskt, mångsidigt och/eller långsiktigt **intensifierat stöd** (diagram 1), om det allmänna stödet inte räcker till för att eleven ska göra framsteg i studierna och utvecklas. Inledandet och ordnandet av intensifierat stöd behandlas på ett yrkesövergripande sätt tillsammans med yrkespersoner inom elevvården utifrån en **pedagogisk bedömning** som upprättats av läraren, så att elevens situation och stödbehov kan bedömas på ett så omfattande sätt som möjligt. Under samtalet kommer man överens om att eventuellt inleda, planera och följa upp det intensifierade stödet samt om dess tidtabell och utvärdering av det.*

Målet med intensifierat stöd är att i ett tidigt skede och på ett systematiskt sätt tillämpa befintliga undervisnings- och elevvårdsrelaterade stödformer. Med hjälp av intensifierat stöd främjar man elevens lärande och växande samt förebygger att elevens problem i samband med lärande, social interaktion eller utveckling växer, blir komplicerade och anhopas. Intensifierat stöd bygger på allmän stödpraxis inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Under intensifierat stöd effektiviseras tillämpningen av stödformerna genom att öka stödets intensitet, minska gruppen, byta undervisningsmetod, effektivisera uppföljningen av studiegången, öka specialundervisning på deltid och intensifiera samarbetet med vårdnadshavarna. Också elevvårdens roll stärks för att främja och upprätthålla elevens allmänna välbefinnande under det intensifierade stödet. Under intensifierat stöd individualiseras inte läroämnenas lärokurser.

Anvisning för arbetet i skolorna

Skolan beskriver i sin verksamhetsplan hur man genomför formerna för allmänt, intensifierat och särskilt stöd.

7.3.1 Pedagogisk bedömning

Intensifierat stöd grundar sig på en pedagogisk bedömning. I den skriftliga pedagogiska

intensifierat stöd grundar sig på en pedagogisk bedömning. I den skriftliga pedagogiska bedömningen beskrivs

- elevens lärande och skolgång som helhet ur skolans, elevens och vårdnadshavarens perspektiv
- det allmänna stöd som eleven har fått och en bedömning av effekten av olika former av stöd
- elevens styrkor och intressen, förutsättningar för lärande och särskilda behov i anslutning till lärande och skolgång
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård eller andra stödåtgärder eleven kan stödjas
- en bedömning av behovet av intensifierat stöd.

Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren är viktigt både för att utredningen av behoven samt planeringen och genomförandet av stödet ska lyckas. Den skriftliga pedagogiska bedömningen sammanställs av en eller flera av elevens lärare. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Den pedagogiska bedömningen sammanställs utgående från den plan för elevens lärande som eventuellt redan utarbetats inom det allmänna stödet. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, används de med vårdnadshavarens tillstånd.

När man inleder och ordnar intensifierat stöd, och vid behov återgår till allmänt stöd, ska detta behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen genom yrkesövergripande samarbete med yrkespersoner inom elevvården[5]. Uppgifterna om behandlingen av ärendet ska dokumenteras på det sätt som utbildningsanordnaren bestämt, till exempel i den skriftliga pedagogiska bedömningen.

I LOJO

Klassläraren/klasshandledaren utarbetar i samarbete med de övriga lärarna som undervisar eleven en pedagogisk bedömning av eleven. Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren är nödvändigt både för att utredningen av behoven samt planeringen och genomförandet av stödet ska lyckas. Den pedagogiska bedömningen innehåller observationer av elevens skolgång, uppgifter om elevens inlärningsresultat, resultat av tester och gallringar samt en beskrivning av samarbetet med föräldrarna och vuxna utanför klassen. I den pedagogiska bedömningen fästs uppmärksamhet förutom vid eleven även vid undervisningen och lärmiljön. Elevens och vårdnadshavarens erfarenheter av fungerande stödformer ska tas i beaktande vid planering av stödformerna.

Efter att den pedagogiska bedömningen har behandlats utarbetas en plan för elevens lärande i syfte att genomföra det intensifierade stödet på ett systematiskt sätt. Stödets kvalitet och kvantitet

101

ska motsvara elevens utvecklingsnivå och individuella behov.

Den pedagogiska bedömningen och planen för elevens lärande upprättas på blanketter som finns i Wilma. Mera anvisningar finns i servicemenyn på undervisningsväsendets intranät.

7.3.2 Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd

Stödet som ordnas för eleven inom det intensifierade stödet ska antecknas i en plan för elevens lärande[6]. Planen för elevens lärande är en **skriftlig plan som baserar sig på läroplanen och som beskriver målen för elevens lärande och skolgång och vilka undervisningsarrangemang, stöd- och handledningsåtgärder som eleven behöver.**

Syftet är att ge eleven förutsättningar att gå framåt i sina studier och främja elevens välbefinnande. Planen för elevens lärande stödjer lärarna när de ska planera sitt arbete och underlättar samarbetet mellan lärarna och med hemmet. **Planen ger vårdnadshavarna information som gör att de bättre kan stödja sitt barn. Planen utgör underlag för bedömningen av elevens framsteg.**

Den plan för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk bedömning. Planen ska **utarbetas tillsammans med eleven och vårdnadshavaren**, om det inte finns något uppenbart hinder för det[7]. Vid behov anlitas **också andra sakkunniga. Elevens andel** i planeringen ökar när eleven kommer till de högre årskurserna i den grundläggande utbildningen. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan de användas med vårdnadshavarens tillstånd. I samband med att planen för elevens lärande utarbetas, avtalas också om uppföljningen av hur målen nås och hur ofta planen ska ses över. Planen ska dessutom alltid justeras om det sker förändringar i elevens situation, så att den motsvarar behovet av stöd.

Planen för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd ska innehålla följande uppgifter enligt vad som förutsätts för att ordna undervisningen och stödet för eleven:

Elevens mål

- elevens uppfattning om sina mål och intressen
- elevens styrkor, förutsättningar för lärande och särskilda behov för lärandet och skolgången
- målen för elevens lärande, förmågan att arbeta, kommunikativa färdigheter och skolgång

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till elevens stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, studiestrategier, arbetssätt och sätt att kommunicera
- stödundervisning och specialundervisning på deltid som eleven får
- särskilt prioriterade områden i olika läroämnen
- mål och åtgärder angående handledningen av eleven

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvårdare och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer

- stöd av elevvärdaren och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, hjälpmedel och habiliteringstjänster som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen och som fastställs i lagen om grundläggande utbildning samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- samarbetet med eleven och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljning av hur målen i planen för elevens lärande nås, utvärdering av åtgärdernas effekt och tidpunkter för utvärderingen
- utvärdering av elevens lärande och skolgång som helhet i samråd med eleven och vårdnadshavaren samt elevens självbedömning
- vilka bedömningsmetoder som används för att eleven ska kunna visa sina kunskaper på ett lämpligt sätt
- granskning av planen för elevens lärande samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen

Planen för elevens lärande ska inte beskriva elevens personliga egenskaper.

Plan för elevens lärande i andra situationer

En plan för elevens lärande används även om eleven inte får intensifierat stöd, ifall

- en elev studerar enligt ett eget studieprogram i stället för enligt en i årskurser indelad lärokurs
- undervisningen ordnas genom särskilda undervisningsarrangemang
- en elev i årskurs 7–9 har antagits till flexibel grundläggande utbildning.

En plan som utarbetas i sådana fall ska i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som utarbetas i samband med intensifierat stöd.

I LOJO

Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd

Under intensifierat stöd ska det utarbetas en plan för elevens lärande som finns i Wilma. Blanketten innehåller de uppgifter som grunderna för läroplanen förutsätter. Klassläraren/-handledaren ansvarar för att utarbeta planen för elevens lärande tillsammans med lärarna som undervisar eleven samt vårdnadshavarna och eleven. Under intensifierat stöd utarbetas årligen en uppdaterad plan för elevens lärande som följs regelbundet upp. I detta fall utvärderar man hur de valda stödformerna fungerar och preciserar planen vid behov.

7.4 Särskilt stöd

Särskilt stöd ska ges elever som **inte annars i tillräcklig utsträckning kan uppnå målen för växande, utveckling eller lärande**. Syftet med det särskilda stödet är att ge eleven **övergripande och systematiskt stöd** så att eleven kan fullgöra sin läroplikt och får en grund för fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen. **Elevens självkänsla, studiemotivation och möjlighet att uppleva glädje över att lyckas och lära sig ska stärkas**. Också elevens **delaktighet och förmåga** att ta ansvar för sina studier ska stödjas.

Särskilt stöd **innefattar specialundervisning och annat stöd som eleven behöver** och har rätt till enligt lagen om grundläggande utbildning[8]. Specialundervisningen och det övriga stöd som eleven får ska bilda en systematisk helhet. Alla former av stöd som fastställs i lagen om grundläggande utbildning kan användas. Särskilt stöd ges antingen **inom den allmänna läroplikten eller inom en förlängd läroplikt**. En elev som får särskilt stöd studerar **antingen enligt läroämne eller enligt verksamhetsområde**. Ifall eleven studerar **enligt läroämne**, studerar eleven de olika läroämnena **antingen enligt den allmänna lärokursen eller enligt en individualiserad lärokurs**.

En elev som fått ett beslut om särskilt stöd ska ges specialundervisning i enlighet med en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas. Syftet med olika pedagogiska lösningar i specialundervisningen är **i första hand att säkerställa elevens lärande**. De pedagogiska lösningarna kan till exempel gälla undervisningen och arbetssätten eller material och redskap. De varierar beroende på målen och innehållet och på elevens individuella behov. Enligt lagen om grundläggande utbildning har eleven också rätt att som en del av specialundervisningen få stödundervisning och specialundervisning på deltid som stöd för sitt lärande.

Utöver de pedagogiska lösningarna i specialundervisningen som stödjer lärandet, har en elev som får särskilt stöd också rätt till annat stöd. Sådant stöd är exempelvis handledning, individuell elevvård, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel.

I LOJO

Särskilt stöd ska ges elever som inte med andra stödåtgärder (diagram 1) i tillräcklig utsträckning kan uppnå målen för växande, utveckling och lärande.

Det primära målet med särskilt stöd är att främja elevens lärande så att hen kan uppnå målen för den allmänna lärokursen.

För alla elever som fått stödbeslut ska utarbetas en individuell plan (IP).

Särskilt stöd kan ges i den egna skolan olika sätt:

- *I allmänna undervisningsklasser med hjälp av konsultation av speciallärare.*

- I allmänna undervisningsklasser tillsammans med en speciallärare.
- I den allmänna undervisningen med stöd av ett biträde och delvis i specialundervisningen.
- I smågrupper i specialundervisningen och delvis i den allmänna undervisningen.
- I specialundervisningsklasser.

Vid särskilt stöd finns till förfogande förutom specialundervisning även alla andra stödformer inom den grundläggande utbildningen.

Anvisning för arbetet i skolorna

Skolan beskriver i sin verksamhetsplan hur man genomför formerna för allmänt, intensifierat och särskilt stöd.

7.4.1 Pedagogisk utredning

Innan ett beslut om särskilt stöd fattas, ska utbildningsanordnaren sammanställa en pedagogisk utredning om eleven^[1]. Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren är viktigt både för att utredningen av behovet samt planeringen och genomförandet av stödet ska lyckas. Utbildningsanordnaren ska utse ett organ, en tjänsteman eller anställd som tar fram

- en skriftlig utredning om elevens framsteg i lärandet av de lärare som ansvarar för elevens undervisning
- en skriftlig utredning om det intensifierade eller särskilda stöd som eleven fått och om elevens helhetssituation som sammanställts genom yrkesövergripande samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården.

Utgående från dessa två utredningar gör utbildningsanordnaren en skriftlig bedömning av elevens behov av särskilt stöd. Den helhet som de två utredningarna och den bedömning som gjorts utifrån dem utgör kallas för pedagogisk utredning^[2].

I den skriftliga pedagogiska utredningen beskrivs

- hur elevens lärande framskrider
- elevens lärande och skolgång som helhet ur skolans, elevens och vårdnadshavarens perspektiv
- det intensifierade eller särskilda stöd som eleven fått och en bedömning av vilken inverkan olika former av stöd haft
- elevens styrkor och intressen, förutsättningar för lärande och särskilda behov i anslutning till lärande och skolgång
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård eller andra stödåtgärder eleven kan stödjas
- en bedömning av behovet av särskilt stöd
- en bedömning av om eleven behöver en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen

och motiveringar till detta.

Den pedagogiska utredningen ska göras utgående från den pedagogiska bedömning och plan för elevens lärande som tidigare utarbetats för eleven. Om eleven redan har fått särskilt stöd, ska den tidigare pedagogiska utredningen och IP:n utnyttjas. För beredningen av ett beslut om särskilt stöd behövs, utöver en pedagogisk utredning, eventuellt också andra utlåtanden, såsom ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en motsvarande social utredning. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan också de användas med vårdnadshavarens tillstånd.

I LOJO

*Innan beslutet om särskilt stöd fattas, ska utbildningsanordnaren höra **eleven och elevens vårdnadshavare** eller lagliga företrädare. Under samrådet går man igenom **den pedagogiska utredning** som upprättats över eleven. **Båda vårdnadshavarna ska kallas till samråd. Den pedagogiska utredningen innehåller en av lärarna utarbetad utredning om hur elevens lärande framskrider, en skriftlig utredning om det intensifierade stöd som eleven fått och om elevens helhetssituation som sammanställts genom yrkesövergripande samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården samt ett moment som gäller samrådet med vårdnadshavarna och eleven. Den pedagogiska utredningen ska vid behov kompletteras med psykologiskt eller medicinskt expertutlåtande eller motsvarande social utredning. Eleven ges en utredning om de undervisningsarrangemang som gäller hen.***

Båda vårdnadshavarna ska underteckna den pedagogiska utredningen, om inte den ena vårdnadshavaren har ensamförsörjarskap.

Pedagogisk bedömning, plan för elevens lärande, pedagogisk utredning och individuell plan (IP) upprättas på blanketter som finns i Wilma. I servicemenyn finns mera anvisningar om att upprätta en pedagogisk utredning.

[1] Lagen om grundläggande utbildning 17 § 3 mom., (642/2010) och förvaltningslagen (434/2003) 34–36 §

[2] Lagen om grundläggande utbildning 17 § 3 mom., (642/2010)

7.4.2 Beslut om särskilt stöd

För att ge särskilt stöd måste utbildningsanordnaren fatta ett skriftligt beslut. Innan beslutet om särskilt stöd fattas, ska utbildningsanordnaren höra eleven och elevens vårdnadshavare eller

Beslutet om särskilt stöd ska fastslå elevens huvudsakliga undervisningsgrupp, eventuella tolknings- och biträdestjänster och andra tjänster som eleven behöver, samt vid behov undantagsarrangemang i undervisningen[12]. En besvärsanvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavarna har rätt att söka ändring i beslutet genom besvär[13]. Ett beslut ska alltid motiveras[14]. Motiveringarna till beslutet ska ingå i den pedagogiska utredningen och i eventuella utlåtanden.

Ett beslut om särskilt stöd fattas i allmänhet om det konstateras att det intensifierade stöd som eleven fått inte räckt till. Ett beslut om särskilt stöd kan också fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår, utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för eleven till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt[15]. Om ett beslut om särskilt stöd fattas under den grundläggande utbildningen utan att eleven fått intensifierat stöd, ska beslutet grunda sig på en omvärdering av elevens situation, till exempel till följd av en olycka eller svår sjukdom.

Behovet av särskilt stöd ska granskas efter årskurs två och innan eleven uppflyttas till årskurs sju[16]. Beslutet om särskilt stöd ska också alltid granskas om elevens behov av stöd förändras på de punkter som bestäms i beslutet. För granskningen görs en ny pedagogisk utredning om eleven. Om behovet av stöd kvarstår, fattas ett nytt beslut om särskilt stöd. Om det visar sig att eleven inte längre behöver särskilt stöd, fattas ett beslut om att stödet avslutas. Eleven övergår därefter till intensifierat stöd.

I LOJO

Förfarande för beslutsfattande

För beslut om särskilt stöd ska upprättas en yrkesövergripande pedagogisk utredning. Den pedagogiska utredningen upprättas på en blankett i Wilma. Blanketten innehåller ett pedagogiskt moment som utarbetas av lärarna, en skriftlig utredning som sammanställts genom yrkesövergripande samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården samt ett moment som gäller samrådet med vårdnadshavarna och eleven. Samråd med vårdnadshavarna bekräftas med underskrifter. Eleven ges en utredning om de undervisningsarrangemang som gäller hen. Vid behov skaffas även andra utlåtanden, såsom psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller motsvarande social utredning. Undervisningschefen fattar utifrån den pedagogiska utredningen ett skriftligt beslut om särskilt stöd, till vilket bifogas besvärsanvisning.

Beslut om särskilt stöd kan fattas trots att vårdnadshavaren inte deltar eller inte vill delta i samrådet. I Lojo eftersträvar man att finna samförstånd med eleven och vårdnadshavaren, men utbildningsanordnaren har även rätt och är skyldig att fatta beslut i elevens intresse, även om det är emot vårdnadshavarens vilja.

I Lojo granskas behovet av beslut om särskilt stöd under vårterminen i årskurs 2 samt i hörnan av

7.4.3 Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas

För verkställandet av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas utarbetas för eleven. Planen ska beskriva den undervisning och det övriga stöd som eleven ska få i enlighet med beslutet om särskilt stöd[17]. Alla stödåtgärder ska antecknas i IP:n. IP är en skriftlig plan som beskriver målen för och innehållet i elevens lärande och skolgång, undervisningsarrangemangen, de pedagogiska metoderna samt det stöd och den handledning som eleven behöver.

Den IP som utarbetas i samband med särskilt stöd ska bygga på information som tagits fram i samband med en pedagogisk utredning och på innehållet i beslutet om särskilt stöd. IP:n kan sammanställas utgående från planen för elevens lärande som utarbetats inom det intensifierade stödet. Om eleven redan har fått särskilt stöd, ska den tidigare pedagogiska utredningen och IP:n utnyttjas. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan de användas med vårdnadshavarens tillstånd. Elevens lärare ska utarbeta planen tillsammans med eleven och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det[18]. Vid behov anlitas också andra sakkunniga.

Den IP för hur undervisningen ska ordnas som utarbetas i samband med särskilt stöd ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna undervisningen och stödet för eleven:

Elevens mål

- elevens uppfattning om sina mål och intressen
- elevens styrkor, förutsättningar för lärande och särskilda behov för lärandet och skolgången
- målen för elevens lärande, förmågan att arbeta och skolgång
- mål i anslutning till elevens utveckling, såsom socioemotionella eller motoriska färdigheter
- läroämnena och ämnesgrupper samt valfria studier som eleven studerar och antalet årsveckotimmar.

Pedagogiska lösningar

